

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Diplomová práce

Analýza metodických příruček pro učitele
vybraných učebnic angličtiny na 1. st. ZŠ
Analysis of teacher's books of selected
textbooks designed for teaching English in
Primary school

Vypracovala: Nikola Trávníčková
Vedoucí práce: PhDr. Petr Dvořák, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedenými ustanoveními zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 8. 7. 2021

.....
Podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Petru Dvořákovi, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytnutí cenných rad a vstřícnost a trpělivost při konzultacích během vypracovávání mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat svým rodičům za jejich trpělivost při hlídání našich dětí, manželovi za jeho rady a podporu a svým dětem za to, že bez újmy přečkaly období, kdy jsem se jim nebyla schopná stoprocentně věnovat.

Anotace

Diplomová práce se zabývá rozбором čtyř metodických příruček doplňujících učebnice anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ. Na metodické příručky je pohlíženo jako na jedno z kritérií ovlivňující učitelův výběr učebnice angličtiny.

Teoretická část čtenáře seznamuje s charakteristickými vývojovými znaky žáků 3. ročníku ZŠ, s přístupy (deduktivním a induktivním) používanými při výuce anglického jazyka, kurikulárními dokumenty ovlivňujícími obsah didaktických prostředků používaných při výuce angličtiny na 1. stupni ZŠ a didaktickými prostředky používanými při výuce anglického jazyka. Teoretická část je zakončena kapitolou, jež pohlíží na metodickou příručku jako na kritérium ovlivňující výběr učebnice.

Cílem praktické části je analyzovat čtyři vybrané metodické příručky doplňující učebnice anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ, zjistit, zda jsou kvalitní a vhodné pro užívání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ a poskytnout učitelům, zabývajícím se výběrem vhodné učebnice angličtiny pro 3. ročník ZŠ, porovnání analyzovaných příruček. Analýza bude prováděna na základě devíti zkoumaných bodů, které budou stanoveny na počátku praktické části.

Klíčová slova: metodická příručka, výběr učebnice, anglický jazyk, přístupy ve výuce, kurikulární dokumenty

Abstract

The Diploma Thesis deals with the analysis of four Teacher's books supplementing English textbooks used for English teaching in the third grade of primary school. I view to the Teacher's book as one of the criteria that influences teacher's choice of English textbook.

The theoretical part familiarizes readers with characteristics of young English learners, teaching approaches used in English language teaching (deductive and inductive), curricular documents that influence the contain of didactic material used in English teaching and with didactic materials used in English teaching. The theoretical part ends with the chapter which considers Teacher's book as a criterion for selecting of the textbook.

The aim of the practical part is to analyse four Teacher's book supplementing English textbooks used in the third grade of primary school, to find out whether they are suitable for the use in teaching English in the third grade of primary school and to provide teachers, who are busy with selection of appropriate English textbook, the comparison of analysed Teacher's books. The analysis will be based on nine items, which will be determined at the beginning of the practical part.

Key words: Teacher's book, English textbook choice, the English language, teaching approaches, curricular documents

Obsah

Úvod	8
I. Teoretická část.....	10
1. Charakteristika žáka 1. stupně základní školy	10
1.2 Charakteristika žáka 3. ročníku základní školy.....	10
1.2.1 Vývoj poznávacích procesů.....	11
1.2.1.1 Vývoj percepce	11
1.2.1.2 Vývoj myšlení, zpracování informací a řešení problémů	12
1.2.1.3 Vývoj paměti a pozornosti	12
1.2.2 Vývoj jazykových kompetencí	13
1.2.3 Emoční vývoj a socializace	14
1.2.3.1. Emoční vývoj	14
1.2.3.2 Socializace	15
2. Přístupy ve výuce anglického jazyka	17
2.1 Deduktivní přístup.....	17
2.2 Induktivní přístup	18
3. Kurikulární dokumenty ovlivňující výuku anglického jazyka.....	21
3.1 Společný evropský referenční rámec pro jazyky	21
3.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	23
3.3 Školní vzdělávací program.....	27
4. Didaktické prostředky	29
4.1 Didaktické prostředky používané při výuce anglického jazyka.....	29
4.1.1 Učebnice	31
4.1.1.1 Funkce.....	32
4.1.1.2 Didaktické prostředky doplňující učebnici anglického jazyka.....	33
4.1.1.3 Výběr	35
5. Metodická příručka jako kritérium pro výběr učebnice	43

II. Praktická část.....	46
6. Cíl práce, použité výzkumné metody a design výzkumu	46
6.1 Cíl práce	46
6.2 Použité výzkumné metody a design výzkumu	46
6.3 Zvolená kritéria hodnocení metodických příruček	48
7. Analýza metodických příruček.....	49
7.1 Happy street 1 New Edition	49
7.2 Chit Chat 1	55
7.3 Angličtina pro 3. ročník základní školy	64
7.4 New English Adventure 1	71
8. Srovnání metodických příruček	81
9. Kvalita metodických příruček a jejich vhodnost pro používání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ.....	88
Závěr	90
Summary.....	92
Bibliografie	95

Úvod

Potřeba ovládat jeden či více cizích jazyků v našem každodenním životě stoupá. V České republice je povinná výuka cizího jazyka zahajována ve 3. ročníku ZŠ a žák má možnost volby, kterému cizímu jazyku se chce učit. Drtivá většina žáků 3. ročníku ZŠ si jako první cizí jazyk volí angličtinu. Z důvodu velkého zájmu o výuku anglického jazyka a z důvodu, že znalost cizích jazyků otevírá dveře do světa, je velmi důležité vyučovat anglický jazyk efektivně. Úkolem učitele vyučujícího anglický jazyk je dosáhnout vytyčených vzdělávacích cílů cizojazyčné výuky. K dosažení těchto cílů učitel využívá různých didaktických prostředků, nejčastěji učebnice.

Vybrat kvalitní a vhodnou učebnici z množství učebnic určených k výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ vydávaných na českém trhu není snadné. Existuje spousta kritérií, jež výběr učebnice ovlivňují, jedním z nich je zpracování metodické příručky.

Důvodem, proč jsem si zvolila toto téma, byla dychtivost po seznámení se s metodickými příručkami doplňujícími učebnice anglického jazyka pro 1. stupeň ZŠ a snaha o vytvoření srovnání vybraných metodických příruček, které by následně mohlo pomoci zejména začínajícím učitelům (tedy i mně), pro něž je podoba metodické příručky jedním z rozhodujících kritérií ovlivňující výběr učebnice angličtiny, vybrat z široké nabídky učebnic tu nejvhodnější.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je tvořena pěti kapitolami. První kapitola charakterizuje žáky 3. ročníku 1. stupně ZŠ, zabývá se vývojem jejich poznávacích procesů, vývojem jazykových kompetencí, emočním vývojem a socializací. Druhá kapitola nabízí popis dvou přístupů (deduktivního a induktivního) používaných při výuce anglického jazyka. Třetí kapitola obsahuje charakteristiku kurikulárních dokumentů, z nichž vycházejí požadavky na obsah didaktických prostředků používaných při výuce anglického jazyka. Součástí čtvrté kapitoly je charakteristika vybraných didaktických prostředků používaných při výuce anglického jazyka. Tato kapitola se zabývá především učebnicí, jejími funkcemi, didaktickými prostředky, které ji doplňují a jejím výběrem. Teoretickou část uzavírá kapitola, jež pohlíží na metodickou příručku jako na kritérium ovlivňující výběr učebnice.

Praktická část obsahuje cíl práce, použité výzkumné metody a design výzkumu a informuje o kritériích, na jejichž základě budou metodické příručky analyzovány. Následují rozборы jednotlivých metodických příruček. Součástí diplomové práce jsou analýzy metodických příruček k učebnicím anglického jazyka pouze pro 3. ročník ZŠ. Je to právě z důvodu, že na metodické příručky pohlížím jako na jedno z kritérií, které může ovlivnit učitelův výběr učebnice. Jelikož je většina učebnic anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ částí ucelené řady učebnic, správný výběr učebnice anglického jazyka již pro výuku ve 3. ročníku může učitel zajistit, že po zbytek prvního stupně ZŠ nebude muset procházet procesem výběru učebnice znovu, nýbrž bude, v případě, že se zvolená učebnice anglického jazyka ve 3. ročníku osvědčí, pokračovat následujícím dílem téže učebnice. Praktická část je zakončena porovnáním analyzovaných metodických příruček.

Cílem práce je zjistit, zda jsou analyzované metodické příručky kvalitní a zda jsou vhodné pro užívání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ a vytvořit porovnání vybraných metodických příruček. K dosažení cílů jsem používala strategii kvalitativního výzkumu založenou na rozboru čtyř metodických příruček doplňujících učebnice anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ.

I. Teoretická část

1. Charakteristika žáka 1. stupně základní školy

Pro posouzení kvality/nekvality či vhodnosti/nevhodnosti užívání metodické příručky při výuce anglického jazyka na 1. stupni ZŠ je potřeba vycházet z výukových a vzdělávacích specifik žáků 1. st. ZŠ a vhodného přístupu ve výuce, který tato specifika reflektuje.

Z důvodu, že je výuka cizího jazyka na 1. stupni ZŠ podle školského zákona 561/2004 sb. od školního roku 2006/2007 povinně zahajována ve 3. ročníku ZŠ a proto, že je většina učebnic angličtiny pro 3. ročník ZŠ součástí ucelené řady učebnic, v nichž na sebe jednotlivé díly učebnic navazují, budu se v praktické části věnovat analýzám metodických příruček doplňujících učebnice angličtiny pro 3. ročník ZŠ. V následující podkapitole proto charakterizují žáky 3. ročníku ZŠ.

1.2 Charakteristika žáka 3. ročníku základní školy

Věk žáka 3. ročníku ZŠ je v případě správného vývoje 8–9 let. Řada autorů popisuje vývojové změny člověka charakteristické pro jednotlivé vývojové stupně. Langmeier a Krejčířová (2006) zařazují žáka 3. ročníku ZŠ do mladšího školního období. Jedná se o období od 6-7 let, kdy dítě zahajuje povinnou školní docházku, do 11-12 let, kdy žák přechází na 2. stupeň ZŠ a začínají se u něj projevovat první známky pohlavního dospívání. Vágnerová (2008) období školního věku dělí na 3 fáze: raný, střední a starší školní věk. Pro žáka 3. ročníku ZŠ je charakteristické období středního školního věku, které trvá od 8-9 let do 11-12 let. V tomto období se žák na školu již dobře adaptoval.

Erikson (1963 in Vágnerová 2008) o období středního věku hovoří jako o fázi citové vyrovnanosti, Freud (1991 in Vágnerová 2008) jej označuje za fázi latence, tedy klidového stavu, a Matějček (1994 in Vágnerová 2008) ho charakterizuje jako dobu vyrovnané konsolidace. Oproti období předškolního věku nedochází v tomto období k tak převratným změnám, vývoj jedince však podle Langmeiera a Krejčířové (2006) plynule pokračuje a žák dosahuje ve všech směrech výrazných pokroků.

Langmeier s Krejčířovou (2006) zdůrazňují, že žák mladšího školního věku nechce být pasivní obětí vnějších podmínek, chce být plně aktivní ve svém vztahu ke světu. Reálnou činností chce věci prozkoumat, z toho důvodu jsou u něj velmi oblíbené rozmanité pokusy a testování různých možností, hlavně v technických oblastech. Nejlépe se podle Langmeiera a Krejčířové (2006) učí žáci, kterým je kromě výkladu a ilustrací poskytnut také materiál, s nímž mohou aktivně sami experimentovat. O poznání hůře se učí žáci, kteří vidí vyložené vztahy znázorněné na obrázcích. Nejhůře se pak učí žáci, kteří jsou s novým učivem seznamování pouze prostřednictvím slovního výkladu.

U většiny žáků mladšího školního věku se postupem času snižuje touha po učení, slábne motivace k učení. Prvňák vstupuje do školy s touhou po získávání nových poznatků, přijímá problémy jako výzvu a snaží se získat větší kontrolu nad prostředím či větší kompetenci. Takový žák zpravidla nepotřebuje být k učení zvenčí povzbuzován. U žáků 3. ročníku ZŠ se může začínat projevovat nezájem o probírané učivo. Dochází u nich k útlumu vnitřní motivace. Příčinou tohoto útlumu může být nabízení vnější odměny, soutěživá a hodnotící atmosféra školy, učení se poznatkům bez jasných souvislostí s praktickým významem apod.

Podle Vágnerové (2008) u žáka dochází k vývoji poznávacích procesů, vývoji jazykových kompetencí a vývoji emočnímu.

1.2.1 Vývoj poznávacích procesů

1.2.1.1 Vývoj percepce

Během celého mladšího školního období se u žáků soustavně vyvíjí smyslové vnímání. Langmeier a Krejčířová (2006) upozorňují, že smyslové vnímání je složitý psychický akt, na němž jsou zúčastněny všechny složky osobnosti člověka – jeho postoje, očekávání, soustředěnost a vytrvalost, dřívější zkušenosti, zájem. Žák je v tomto období pozornější a vytrvalejší, všechno podrobně zkoumá, ve vnímání je již méně závislý na svých okamžitých přáních a potřebách. Nevnímá už věci vcelku, ale prozkoumává je do detailu po jednotlivých částech. Vnímá nejen to, co se vnucuje, nýbrž i to, na co záměrně dává pozor. Stává se z něj poměrně dobrý a stále častěji i kritický pozorovatel (Langmeier, Krejčířová, 2006).

1.2.1.2 Vývoj myšlení, zpracování informací a řešení problémů

V období mezi 6. a 7. až 11. a 12. rokem dochází ke kvalitativní proměně uvažování žáků. Vágnerová (2008) zdůrazňuje, že rozvoj myšlení žáků se projevuje používáním takové strategie uvažování, která se řídí základními zákony logiky a respektuje vlastnosti poznávané reality. Dětské uvažování se postupně proměňuje a použití určitého způsobu uvažování je závislé na kontextu. Logické myšlení zpočátku funguje především ve známých a srozumitelných situacích. V zátěžové situaci nebo v situaci, o které toho žák moc neví, logické myšlení žák nevyužije, použije spíše primitivnější strategii uvažování.

Myšlení mladšího žáka je závislé na realitě. Langmeier s Krejčířovou (2006) toto období charakterizují jako věk střízlivého realismu, žák je zcela zaměřen na to, co je a jak to je. Touží po pochopení okolního světa a věcí v něm „doopravdy“. Žák je schopný uvažovat o něčem určitém, co zná, i když objekt jeho úvah není přítomen. Stačí předchozí zkušenost k tomu, aby si žák mohl to, co potřebuje, vybavit. Ve svých úvahách vychází nejčastěji z vlastní zkušenosti, upřednostňuje takový způsob poznávání, při kterém se může sám ujistit o pravdivosti určitého tvrzení. Krok za krokem začíná chápat pravidla, která v dané situaci platí, podle nichž svět funguje. Tato pravidla si žák postupně osvojuje, později mají vliv na jeho uvažování. Vágnerová (2008, s. 243) tvrdí, že „*osvojení takových pravidel je projevem zobecnění reálné zkušenosti a integrace dílčích poznatků.*“

Postupně se u žáka rozvíjí i schopnost klasifikace. Žák dokáže lépe využívat dostupných informací. Poznávání se postupně stává méně zaujaté a přesnější než v období předškolního věku. Vágnerová (2008) poznamenává, že schopnost uvažovat konkrétně logicky je předpokladem pro zvládnutí učiva. U žáka se objevují tendence poznatky seskupovat a formovat poznávací kategorie, které jsou uspořádány podle skutečných znaků a vzájemných souvislostí. Žák uvažuje komplexněji a je schopen své poznatky jistým způsobem uspořádat (Vágnerová, 2008).

1.2.1.3 Vývoj paměti a pozornosti

Ve školním věku se výrazně vyvíjí také řeč. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 122) říkají, že „*řeč je základním předpokladem úspěšného školního učení, napomáhá pamatování a prodlužuje pochopení a ovládnutí světa.*“ Rychlý rozvoj řeči napomáhá rozvoji paměti, jež se nyní může opírat o systém slovních výpovědí. Paměť se stává

stabilnější, žák již dovede lépe reprodukovat naučené učivo. Vágnerová (2008) zmiňuje, že dochází ke zvýšení kapacity paměti, rovněž se zvyšuje rychlost zpracování informací.

V období mladšího školního věku si žák postupně osvojuje různé paměťové strategie. Langmeier s Krejčířovou (2006) uvádějí, že zpočátku žák využívá především strategii opakování, později začínají být využívány strategie další, např. používání mnemotechnických pomůcek nebo logická organizace materiálu. Podle Vágnerové (2008) již děti středního věku, tedy 9-10leté, jsou schopny užívat účinnější strategie zapamatování a přestávají se učit pouze mechanicky. Jak dříve zmiňují, žáci jsou již v tomto věku schopni poznatky seskupovat, např. do kategorií. Právě tuto strategii mohou následně užívat k lepšímu zapamatování si určitých poznatků. Začíná se rozvíjet také strategie vybavování, např. na základě asociací.

Schopnost soustředit se žádoucím směrem po danou dobu považuje Vágnerová (2008) za jednu ze složek školní zralosti. V tomto období je délka soustředění stále značně omezená a její rozvoj je poměrně pomalý. Délka soustředění se za každý rok prodlouží maximálně o šedesát až devadesát sekund. Sedmiletý žák je schopen se soustředit zhruba 7–10 minut, žák desetiletý přibližně 10-15 minut. Vedle délky udržení pozornosti se v tomto období vyvíjejí také schopnosti zaměřit a přesouvat pozornost. V porovnání s žáky mladšího školního věku není pozornost žáka středního školního věku již tolik zranitelná a žák se nenechá tak snadno rozptýlit nepodstatnými podněty. Díky schopnosti ovládat zaměření pozornosti začíná být žák středního školního věku schopen lépe koncentrovat pozornost i na sluchové podněty, což je pro něj náročnější, než koncentrovat pozornost na podněty zrakové (Vágnerová, 2008).

1.2.2 Vývoj jazykových kompetencí

Mezi 6. a 11. rokem dochází k rozvoji jazykových kompetencí. Žák ví více o struktuře jazyka a o způsobu jeho užití, zvětšuje se rozsah jeho slovní zásoby, poznává nové významy jednotlivých slov, délka a složitost vět a souvětí a celá stavba vět postupují na vyšší úroveň. Vágnerová (2008) míní, že rozvoj jazykových kompetencí žákovi umožňuje lépe rozumět různým verbálním sdělením a získávat větší kontrolu nad užíváním jazyka. V řeči je již patrné užívání gramatických pravidel. Porozumění náročnějším gramatickým pravidlům je závislé i na rozvoji myšlení. Žák v období mladšího školního věku zpravidla mluví gramaticky správně, jeho znalosti gramatiky jsou

z větší části implicitní, tedy neuvědomělé. Vágnerová (2008) upozorňuje, že teprve na konci středního školního věku, asi v 11 letech, začínají být žáci schopni vědomé aplikace gramatických pravidel (Vágnerová, 2008).

1.2.3 Emoční vývoj a socializace

1.2.3.1. Emoční vývoj

Dětský organizmus neustále zraje. V období školního věku dochází k dalšímu zrání centrální nervové soustavy a objevují se značné změny v oblasti emoční stability. Jak dříve zmiňuji, Erikson (in Vágnerová, 2008) nazývá školní období fází citové vyrovnanosti. Jedná se o období, v němž dochází ke zvýšení emoční stability a odolnosti vůči zátěži. Vágnerová (2008) uvádí, že děti v období školního věku jsou optimistické a převažuje u nich vyrovnané emoční ladění. Vágnerová (2008) dále dodává, že se v tomto období rozvíjí také schopnosti chápat emoční prožitky a porozumět vlastním emocím.

Také Langmeier s Krejčířovou (2006) poznamenávají, že děti v období školního věku začínají lépe rozumět svým vlastním emocím v různých situacích a také už velmi dobře vědí, jaké jsou požadavky, očekávání a postoje sociálního okolí. Díky rozvoji schopnosti rozumět lépe svým pocitům, narůstá schopnost seberegulace. Děti už jsou tedy schopny vyjadřovat své prožitky přiměřeným způsobem a již umí své pocity kontrolovat a regulovat podle situace. Děti v období školního věku jsou schopny potlačit emoční reakce, což jim umožňuje jednat plánovitě. Díky tomu jsou také schopné soustředit se déle na činnosti.

Langmeier s Krejčířovou (2006) zmiňují, že schopnost seberegulace emocí ovlivňuje socializaci dětí. Dítě, které je schopno lépe regulovat své emoce, je i lépe přijímáno vrstevnickou skupinou.

Vedle rozvoje seberegulace dochází v období školního věku k rozvoji emočního porozumění. Děti ve školním věku si již uvědomují, že své pocity mohou před ostatními skrývat. Z důvodu, že své emoce i emoce ostatních posuzují podle toho, jak se domnívají, že by je hodnotili jiní, některé emoce potlačují nebo dokonce úplně skrývají. Jedná se především o úzkost či strach. Projevy těchto emocí mohou být uvnitř vrstevnické skupiny totiž posuzovány jako projevy, za které by se mělo dítě stydět. Děti mladšího a středního

školního věku se nejčastěji bojí strašidel, ohrožení cizími lidmi nebo školy a špatných známek. Vedle úzkosti a strachu se děti učí ovládat také zlost (Vágnerová, 2008).

Při emočním a sociálním rozvoji dítěte hraje důležitou roli jeho potřeba sdílet své emoce. Sdílení různorodých emocí dětem umožňuje emocím porozumět a zvládat je. Dětem mladšího školního věku poskytují emoční podporu především jejich rodiče. Pro děti středního školního věku začínají častěji představovat emoční podporu jejich vrstevníci, a to především z důvodů, že jsou na téže vývojové úrovni, že zažívají obdobné problémy a že si je shodně vysvětlují (Vágnerová, 2008).

„Ve školním věku se rozvíjí i sebehodnotící emoce“ (Vágnerová, 2008: 264). Rozvoj sebehodnotících emocí je závislý na srovnávání vlastního výkonu a chování s chováním a výkony jiných dětí a z hodnocení dospělých a vrstevníků. Děti začínají lépe rozumět pocitům viny, zahanbení a hrdosti. Podle Vágnerové (2008) jsou sebehodnotící emoce jednou ze složek sebepojetí.

Vágnerová (2008) dále uvádí, že děti středního školního věku již nejsou zaměřeny pouze na dosažení okamžitého uspokojení. Langmeier s Krejčířovou (2006) dodávají, že děti v tomto období jsou již schopny nejprve se věnovat školní práci na úkor uspokojení svých potřeb. Vedle toho si také začínají klást vzdálenější cíle, k jejichž dosažení je potřeba dlouhodobějšího úsilí. Díky tomu, že je dítě v období školního věku již schopno ovládat své emoce, potlačit své potřeby a jednat plánovitě a záměrně, začíná být také více odolné vůči zátěži a je schopné větší adaptability. Při dosahování cílů však děti mladšího i středního věku ještě stále potřebují vedení a kontrolu ze strany dospělých (rodičů, učitelů), z důvodu, že si samy neuvědomují, jak složité je cílů dosáhnout, protože nedokáží zvolit účinnou strategii a nejsou schopny posoudit své kompetence.

1.2.3.2 Socializace

Při nástupu do školy se dítě dostává do nového prostředí, v němž začíná rozvíjet vztahy s jinými lidmi (vrstevníky, učiteli). Dítě již není pouze pod vlivem rodiny, objevuje se nová autorita, kterou musí poslouchat. Podle Vágnerové (2008) je škola místem, v němž probíhá postupná socializace a kde dítě získává nové role (roli školáka, žáka a spolužáka). *„Škola umožňuje rozvoj obecně sociálně požadovaných a ceněných kompetencí i způsobů chování. Jejím prostřednictvím získává dítě předpoklady k dalšímu společenskému uplatnění“* (Vágnerová, 2008, s. 267).

U dítěte školního věku je významnou potřebou potřeba kontaktu s vrstevníky. Vágnerová (2008) uvádí, že vrstevnická skupina představuje vlivné socializační prostředí, které poskytuje možnost rozvíjet odlišné kompetence a osobité rysy dětí. *„Skupina je místem sdílení určité životní zkušenosti a společného řešení problémů. Je místem přijetí skupinových norem a generačního stylu života, ideálů, hodnot atd. Zde se dítě učí dovednostem sociální interakce, spolupráci, solidaritě, sebeovládání, specifickým způsobům komunikace i zvládnání různých rolí“* (Vágnerová, 2008, s. 292).

Vrstevnická skupina může uspokojovat jisté potřeby, jednou z nich je potřeba citové jistoty a bezpečí. Již dříve zmiňuji, že vrstevníci si navzájem začínají v určitém věku poskytovat emoční oporu. Společně sdílí problémy, které nechtějí řešit s rodiči či jinými dospělými, vzájemně si projevují solidaritu. Jinou potřebu, jež vrstevnická skupina uspokojuje, je potřeba stimulace a učení. Vrstevníci dítěti pomáhají získávat nové zkušenosti. Dítě se ve vrstevnické skupině zdokonaluje v sociálních dovednostech, zejména v komunikaci a kooperaci. Učí se také prosadit se ve skupině a získat přijatelné postavení. Další potřebou, jež pomáhá vrstevnická skupina uspokojovat, je potřeba seberealizace.

2. Přístupy ve výuce anglického jazyka

V návaznosti na uvedená vývojová a vzdělávací specifika dětí mladšího školního věku je nutné zvolit vhodný přístup k výuce cizího jazyka. V této kapitole popisují dva přístupy používané při výuce anglického jazyka na 1. stupni ZŠ, které se odrážejí ve výběru vhodné učebnice a následně metodické příručky pro učitele. Jedná se o přístup deduktivní a přístup induktivní.

2.1 Deduktivní přístup

Deduktivní přístup Harmer (2015, s. 231) charakterizuje slovy „*Explain and practise*“, Thornbury (1999) jej nazývá pravidlem řízené vyučování. Podle Cunningswortha (1995) je deduktivní učení takové učení, kdy je žákům předloženo jasné pravidlo, které může být doprovázeno několika správnými příklady. Úkolem žáka je tomuto pravidlu porozumět a na jeho základě vytvářet správné věty.

Cunningsworth (1995) míní, že deduktivní učení se může zdát jednodušší pro žáka, neboť žák dostane pravidlo a jeho úkolem je aplikovat toto pravidlo na další věty. Ve skutečnosti však mohou být tato pravidla pro žáka velmi složitá a abstraktní a žák není schopen jim dobře porozumět a používat je, a to hlavně, pokud nikdy tato pravidla neviděl použítá v příkladu.

Podle Thornburyho (1999) je deduktivní přístup spojen s gramaticko-překládovou metodou. Vyučovací hodina vypadá následovně: učitel nejprve vysvětlí gramatické pravidlo (většinou v mateřském jazyce žáků), následně jsou zařazovány aktivity na procvičování založené na překladu z cílového jazyka a do cílového jazyka. Thornbury (1999) považuje věty určené k procvičování za strojené. Ztělesňují pouze prostředek k představení nového gramatického učiva.

Thornbury (1999) vidí problém deduktivního přístupu ve vyučování gramatických pravidel anglického jazyka v mateřském jazyce žáků. Žák má v průběhu vyučovací hodiny málo prostoru praktikovat anglický jazyk. Anglický jazyk při hodinách je užíván převážně při čtení a psaní, mluvení a upevňování si správné výslovnosti je méně časté. Existují ještě další nevýhody deduktivního přístupu, které Thornbury (1999) zmiňuje. Podle Thornburyho (1999) ústní vysvětlení gramatického pravidla není pro žáky tak dobře zapamatovatelné, jako jiné formy prezentace nového učiva. Pro mladší žáky, kteří

ještě nemají dostatečný metajazyk, může být představení určitého pravidla gramatiky nesrozumitelné. Další nevýhodou je, že deduktivní přístup podporuje dominantní postavení učitele – učitel vysvětluje gramatické pravidlo, bez jakéhokoliv zapojení žáků do výuky.

Deduktivní přístup však nemá pouze nevýhody, Thornbury (1999) uvádí i některé výhody. První výhodou je, že deduktivní přístup jde rovnou k podstatě věci, a proto je tento přístup časově nenáročný. Na začátku vyučovací hodiny učitel vysvětlí pravidlo a zbývá mu stále dostatek času na procvičování pravidla. Tento přístup je jednodušší pro učitele, jelikož mu umožňuje zabývat se jedním konkrétním bodem gramatiky. Učitel si předem přesně připraví hodinu a nemusí do značné míry předvídat, jak se bude výuka gramatiky vyvíjet.

Thornbury (1999) podotýká, že deduktivní přístup podporuje přesvědčení, že k osvojení cizího jazyka stačí znalost jistých gramatických pravidel. Betáková et al. (2017, s. 67) dodávají, že cílem výuky gramatiky není znalost gramatických pravidel či schopnost vyplnit správně gramatické cvičení, nýbrž schopnost gramatiku efektivně používat jak při mluvení, tak při psaní.

2.2 Induktivní přístup

Jako induktivní učení Cunningsworth (1995) označuje takové učení, kdy výchozí bod je tvořen několika příklady, které objasňují jisté pravidlo, aniž by bylo toto pravidlo uvedeno. Harmer (2015, s. 235) charakterizuje induktivní přístup slovy „*Discover and practise*“, tedy objev pravidlo, které lze vyvodit z příkladů, a uplatňuj ho v praxi. Podle Thornburyho (1999) představuje induktivní přístup neboli učení prostřednictvím zkušenosti, přirozený způsob učení. Žák se při výuce induktivním přístupem snaží zkoumáním příkladů vyvodit pravidlo, s nímž se nikdy nesešel. Součástí průběhu učení se prostřednictvím zkušenosti je experimentování a chybování žáků a také vedení a zpětná vazba učitele. Cunningsworthovi (1995) induktivní učení připomíná způsob, jakým si děti osvojují mateřský jazyk, proto, stejně jako Thornbury (1999), považuje tento způsob učení za přirozenější než učení deduktivní.

Podle Thornburyho (1999) je induktivní přístup silně ztotožněn s přímou metodou a přirozeným přístupem, jejichž základním předpokladem je, že jazyková data (vstupy)

jsou nejlépe zpracovávány induktivně a bez používání překladu. Přímá metoda je založena na přímém kontaktu s jazykem. Základním přesvědčením přímé metody je, že k osvojování cizího jazyka dochází při procesu vytváření asociací mezi jazykem a skutečným světem. Gramatická pravidla jsou získávána na základě zkušeností s porozuměním a opakováním příkladů. Použité příklady by měly být vhodné a měly by být použity ve správném sledu. Při uplatňování induktivního přístupu je tedy důležité správně vybrat a uspořádat ona data (vstupy) a zvážit, jak často a kdy přesně by měl učitel při vyvozování pravidla vstupovat. Cunningsworth (1995) souhlasí, že při vyučování induktivním přístupem je ze strany učitele důležitá pečlivá volba daných příkladů. Pouze díky správné volbě příkladů budou žáci schopni předpokládat, o jaké pravidlo by se mohlo jednat. Svůj předpoklad si žáci mohou ověřit srovnáním příkladu s příklady předchozími nebo tím, že vytvoří svůj vlastní příklad a pomocí učitelovy zpětné vazby zjistí, zda je jejich předpoklad správný.

Thornbury (1999) je přesvědčen, že při učení se gramatiky induktivním přístupem není nutné, aby byli žáci upozorňováni na gramatická pravidla. Stačí, aby učitel vytvářel takové prostředí, v němž by si žáci gramatická pravidla osvojovali nevědomě. Thornbury (1999) dodává, že pokud žáci objeví pravidlo sami a není jim předloženo druhou osobou, snáze si jej uloží do paměti.

Stejně jako deduktivní přístup i induktivní přístup má své výhody i nevýhody. Výhody induktivního přístupu, jež Thornbury (1999) zmiňuje, jsou:

- Pravidla osvojená tímto přístupem jsou pro žáky smysluplnější a snáze zapamatovatelná. Lepšímu zapamatování přispívá vynaložené mentální úsilí žáků.
- Aktivní zapojení žáků do procesu učení. Žák není pouze pasivním příjemcem, díky čemuž je při výuce pozornější a více motivovaný.
- Upřednostňování rozvoje schopnosti řešit problémy. Induktivní přístup je vhodný pro žáky, kteří mají rádi výzvy a objevování.
- Podpora rozvoje samostatnosti žáků. Díky tomu, že žák objevuje pravidla sám, stává se samostatnějším.

Mezi nevýhody Thornbury (1999) řadí:

- časovou náročnost induktivního přístupu. Doba, jež žáci stráví objevováním pravidla, je v porovnání s vysvětlením pravidla učitelem delší. Čas určený k procvičování a upevňování gramatického pravidla je tedy omezený.
- velkou „spotřebu“ energie žáků. Vedle velkého množství času, dochází při objevování pravidla také k vynaložení velkého množství energie žáků. Z toho důvodu mohou žáci objevení pravidla mylně považovat za cíl, ne za prostředek jazykového vzdělávání.
- nesprávně vyvozené pravidlo z předložených příkladů a následné nevhodné praktikování pravidla. Špatnému vyvození pravidla může zamezit učitel ověřováním hypotéz žáků. Učitel žákům poskytuje zpětnou vazbu.
- vysoké nároky kladené na učitele při plánování výuky. Úkolem učitele je pečlivě vybrat jednotlivé informace (příklady) a správně je uspořádat, aby vedly žáka k přesné formulaci pravidla. Všechny příklady také musí být srozumitelné.
- možnou frustraci žáků, kteří kvůli svému stylu učení preferují předložení pravidla.

V kapitole 1.2 Charakteristika žáka 3. ročníku základní školy zmiňují, že znalosti gramatiky žáků v tomto věku jsou neuvědomělé a přibližně do 11 let věku nejsou žáci schopni vědomé aplikace gramatických pravidel. Pro tuto věkovou kategorii je proto vhodný přístup induktivní.

3. Kurikulární dokumenty ovlivňující výuku anglického jazyka

Výuka anglického jazyka na 1. stupni ZŠ probíhá v souladu s kurikulárními dokumenty, konkrétně s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a Školními vzdělávacími programy. Požadavky na vzdělávání v cizím jazyce formulované v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání vycházejí ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

3.1 Společný evropský referenční rámec pro jazyky

„Rada Evropy je mezinárodní organizace, jejímž cílem je dosažení větší jednoty mezi svými členy za účelem ochrany uskutečňování ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím, a usnadňování jejich hospodářského a společenského rozvoje“ (Výběr smluv Rady Evropy, 2001, s. 10). Rada Evropy se zaměřuje na rozvoj multilingvismu. Jako jeden z cílů jazykového vzdělávání uvádí dosažení toho, aby všichni obyvatelé evropských států měli účinné prostředky k osvojení jazyků ostatních evropských států. Prostřednictvím lepších znalostí evropských moderních jazyků bude možné zlepšit komunikaci a interakci mezi Evropany s různými mateřskými jazyky, a podpořit tak mobilitu v Evropě, vzájemné porozumění a spolupráci a překonat předsudky a diskriminaci (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2006, s. 2).

V roce 1991 se došlo k závěru, že je žádoucí vytvořit Společný evropský referenční rámec pro učení se jazykům na všech úrovních proto, aby se zjednodušila spolupráce mezi vzdělávacími institucemi v různých zemích, aby se vytvořil pevný základ pro uznávání kvalifikačních osvědčení a aby se pomohlo studentům, učitelům, tvůrcům učebnic, zkušebním orgánům a školským administrativním pracovníkům v tom, jak budou směřovat a koordinovat své snahy. V roce 2001 byl Radou Evropy vydán *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme* (dále jen SERR) (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2006).

Hlavní část SERR se věnuje vymezení úrovní ovládnutí jazyka, které umožňují měřit pokrok žáků v každém stádiu učení. Tím pádem SERR poskytuje také obecný základ pro vypracování jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikulí, učebnic atd. v celé Evropě. Popisuje to, co se musí studenti naučit, aby byli schopni užívat jazyka ke

komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti je třeba rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat (Společný vymezuje referenční rámec pro jazyky, 2006).

SERR popisuje celkem 3 úrovně ovládní cizího jazyka (A, B, C). Každá z těchto úrovní se dále ještě větví na nižší a vyšší stupeň (A1, A2, B1, B1, C1, C2). Jednotlivé úrovně popisují míru zvládnutí cizího jazyka ve třech oblastech: porozumění, mluvení a psaní. SERR také přesně popisuje rozvoj lingvistických kompetencí (lexikálních, gramatických, sémantických, fonologických, ortografických a ortoepických). Vzdělávání v anglickém jazyce na prvním stupni základní školy předpokládá dosažení nejnižší úrovně ovládní cizího jazyka, tedy A1.

„Uživatel cizího jazyka, který dosáhne úrovně A1, má pouze základní repertoár slovní zásoby zahrnující izolované lexikální jednotky a jednoduché fráze, které se týkají jeho osobních dat a situací konkrétní povahy. Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Ovládá jen v omezené míře několik základních gramatických struktur a typů vět, které jsou součástí osvojeného repertoáru“ (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2006, s. 116). *„Výslovnost pouze omezeného repertoáru osvojených slov a frází může být srozumitelná pro rodilé mluvčí, pokud vyvinou určité úsilí a pokud jsou zvyklí na styk s danou jazykovou skupinou“* (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2006, s. 119).

V oblasti porozumění je uživatel cizího jazyka na úrovni A1 schopen při čtení porozumět známým jménům, slovům a velmi jednoduchým větám. Je schopen pochopit obsah jednoduššího informativního materiálu a krátkých jednoduchých popisů, především pokud má k dispozici vizuální oporu. Dokáže se řídit krátkými, pečlivě vyslovovanými či jednoduše napsanými orientačními pokyny (např. jdi z bodu A do bodu B). Při poslechu dokáže sledovat řeč, která je zřetelná, pečlivě vyslovovaná, s dlouhými pomlčkami, aby mohl pochopit význam. Rozumí známým slovům a zcela základním frázím týkajícími se jeho osoby, rodiny a bezprostředního okolí (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2006).

V oblasti mluvení umí při samostatném ústním projevu jednoduchými frázemi a větami popsat sám sebe, co dělá, místo, kde žije a lidi, které zná. Dokáže zvládnout velmi krátké, izolované a většinou předem naučené výpovědi. Jeho ústní projev je poznamenán mnoha pauzami, které jsou nezbytné pro hledání výrazových prostředků

a pro pokusy o vhodnější formulaci v komunikaci. Slova nebo skupiny slov dokáže propojit pomocí nejzákladnějších spojovacích výrazů „*and*“ a „*then*“. Dokáže označit čas pomocí frází jako příští týden, minulé pondělí, v září, (ve) tři hodiny. Je schopen používat číslovky, údaje o množství, cenách a času. Při ústní interakci je schopen se domluvit, pokud jeho partner mluví pomalu a jasně a je ochoten zopakovat nebo přeformulovat svou výpověď. Dokáže navázat základní společenskou komunikaci tak, že použije nejjednodušších způsobů vyjádření zdvořilosti: umí pozdravit a rozloučit se, představit se, poprosit, poděkovat atd. Dovede klást jednoduché otázky a na podobné otázky odpovědět, pokud se týkají jeho základních potřeb, nebo pokud se jedná o věci, které jsou mu důvěrně známé např. o své osobě, o věcech, které vlastní apod. (Společný referenční rámec pro jazyky, 2006).

V oblasti psaní je schopen vyprodukovat jednoduché fráze a věty o sobě, smyšlených postavách, o tom, kde žijí a co dělají. Napíše stručný jednoduchý text na pohlednici, např. pozdrav z dovolené. Vyplní formuláře, které obsahují osobní údaje. Zvládne zapsat své vlastní jméno, národnost, adresu, věk, datum narození nebo příjezdu do země atd. Je schopen opsat známá slova, krátké fráze a krátké texty, např. jednoduché pokyny, názvy každodenních předmětů či ustálená spojení, která jsou běžně používána, pokud mají standardní tištěný formát. (Společný referenční rámec pro jazyky, 2006).

3.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) je kurikulární dokument na státní úrovni, zavedený do vzdělávání v České republice školským zákonem č. 561/2004 Sb. v roce 2004. RVP ZV specifikuje obecně závazné požadavky pro jednotlivé stupně a obory vzdělávání, definuje rámec pro návrh učebních plánů a sepisuje pravidla pro zpracování školních vzdělávacích programů (Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, 2001). Svým pojetím a obsahem navazuje na rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a sám se stává východiskem pro koncepci rámcového vzdělávacího programu pro střední vzdělávání (RVP ZV, 2017).

V RVP ZV je kladen důraz na utváření a postupné rozvíjení klíčových kompetencí, jejich provázanost s obsahem vzdělávání a na uplatnění nabytých vědomostí a dovedností v praktickém životě. Prostřednictvím vzdělávacího obsahu je žák veden k postupnému dosažení klíčových kompetencí. RVP ZV vyjadřuje očekávanou úroveň

vzdělání stanovenou pro všechny absolventy 1. i 2. stupně základní školy. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků. Jedná se o otevřený dokument, který musí být inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se školními vzdělávacími plány i podle měnících se potřeb žáků (RVP ZV, 2017).

Obsah vzdělávání rozděluje RVP ZV do devíti vzdělávacích oblastí. Vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním nebo více vzdělávacími obory, které jsou si obsahově blízké. Vzdělávací obor Cizí jazyk je jedním z oborů vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Hlavním cílem vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace je podpora rozvoje komunikačních kompetencí. Jazyková výchova vybavuje žáka takovými znalostmi a dovednostmi, díky nimž je schopen správně vnímat různorodá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a uplatňovat výsledky svého poznávání.

Obor Cizí jazyk RVP ZV (2017) charakterizuje jako obor, který vede „*k chápání a objevování skutečností, které přesahují oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem. Tento obor poskytuje živý jazykový základ a předpoklady pro komunikaci žáků v rámci integrované Evropy a světa*“ (RVP ZV, 2017, s. 16). Učení se cizím jazykům přispívá k redukci jazykové bariéry a podporuje zvýšení mobility jednotlivců jak v jejich osobním životě, tak v dalším studiu a v budoucím pracovním uplatnění. Cizí jazyk nám také poskytuje možnost poznat a pochopit rozdíly ve způsobu života lidí v jiných zemích a poznat odlišné kulturní tradice. Jazyková výuka rozvíjí pozitivní vztah k mnohojazyčnosti a vede k respektování kulturní rozmanitosti (RVP ZV, 2017).

RVP ZV (2017, s. 17) uvádí, prostřednictvím kterých cílů vede vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace k naplnění klíčových kompetencí:

- pochopení jazyka jako nositele historického a kulturního vývoje národa a důležitého sjednocujícího činitele národního společenství
- pochopení jazyka jako nástroje celoživotního vzdělávání
- rozvíjení kladného vztahu k mateřskému jazyku
- chápání mateřského jazyka jako zdroje pro osobnostní rozvoj
- rozvíjení kladného postoje k mnohojazyčnosti, uznávání kulturní rozmanitosti
- chápání jazyka jako nástroje k získávání a předávání informací a k vyjádření potřeb a prožitků
- zvládnutí pravidel mezilidské komunikace

- zvládnutí práce s jazykovými a literárními zdroji a texty různého zaměření, získávání informací z těchto zdrojů
- dosažení sebejistoty při vystupování na veřejnosti a dosažení kultivovaného projevu, který se stává prostředkem prosazení sebe sama
- rozvíjení kladného vztahu k literatuře a rozvíjení emocionálního a estetického vnímání

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Cizí jazyk sestává z očekávaných výstupů a učiva. Pro 1. stupeň základní školy je vzdělávací obsah rozdělen na 1. období (1. – 3. ročník) a 2. období (4. – 5. ročník).

Z důvodu zaměření diplomové práce na rozbor metodických příruček doplňujících učebnice anglického jazyka pro výuku anglického jazyka ve třetím ročníku ZŠ, jsem původně měla v plánu uvést pouze očekávané výstupy vzdělávacího oboru Cizí jazyk pro 1. období, z nichž je patrné, čeho mají žáci třetího ročníku prvního stupně základní školy ve výuce anglického jazyka dosáhnout v oblasti řečových dovedností. Jelikož však učebnice pro třetí ročník ZŠ obsahují vedle aktivit zaměřených na mluvení a poslech i aktivity zaměřené na čtení s porozuměním a psaní, uvádím rovněž očekávané výstupy pro 2. období

Podle RVP ZV (2017, s. 25) jsou očekávané výstupy na konci 1. období následující:

- Žák rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou sdělovány pomalu a s pečlivou výslovností, a reaguje na ně verbálně i neverbálně.
- Žák zopakuje a použije slova a slovní spojení, se kterými se v průběhu výuky setkal.
- Žák rozumí obsahu jednoduchého krátkého psaného textu, pokud má k dispozici vizuální oporu.
- Žák rozumí obsahu jednoduchého krátkého mluveného textu, který je pronášen pomalu, zřetelně a s pečlivou výslovností, pokud má k dispozici vizuální oporu.
- Žák přiřadí mluvenou a psanou podobu téhož slova či slovního spojení.
- Žák píše slova a krátké věty na základě textové a vizuální předlohy.

Očekávané výstupy na konci 2. období v oblasti Poslech s porozuměním jsou podle RVP ZV (2017, s. 25) následující:

- Žák rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou sdělovány pomalu a s pečlivou výslovností.
- Žák rozumí slovům a jednoduchým větám, pokud jsou pronášeny pomalu a zřetelně a týkají se osvojovaných témat, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu.
- Žák rozumí jednoduchému poslechovému textu, pokud je pronášen pomalu a zřetelně a má k dispozici vizuální oporu.

Mezi očekávané výstupy na konci 2. období v oblasti Mluvení řadí RVP ZV (2017, s. 25) tyto:

- Žák se zapojí do jednoduchých rozhovorů
- Žák sdílí jednoduchým způsobem základní informace týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat.
- Žák odpovídá na jednoduché otázky týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat a podobné otázky pokládá.

Mezi očekávané výstupy na konci 2. období v oblasti Čtení s porozuměním řadí RVP ZV (2017, s. 26) tyto:

- Žák vyhledá potřebnou informaci v jednoduchém textu, který se vztahuje k osvojovaným tématům.
- Žák rozumí jednoduchým krátkým textům z běžného života, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu.

V oblasti Psaní uvádí RVP ZV (2017, s. 26) na konci druhého období tyto očekávané výstupy:

- Žák napíše krátký text s použitím jednoduchých vět a slovních spojení o sobě, rodině, činnostech a událostech z oblasti svých zájmů a každodenního života.
- Žák vyplní osobní údaje do formuláře.

Učivo uvedené v RVP ZV je členěno do jednotlivých tematických okruhů a je prostředkem k dosažení očekávaných výstupů. Učivo stanovené v RVP ZV je

doporučeno školám k rozdělení a dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků. RVP ZV (2017, s. 26) vymezuje učivo pro 1. a 2. období:

- zvuková a grafická podoba jazyka – fonetické znaky (pasivně), základní výslovnostní návyky, vztah mezi zvukovou a grafickou podobou slov
- slovní zásoba – základní slovní zásoba v komunikačních situacích probíraných tematických okruhů, práce se slovníkem
- tematické okruhy – domov, rodina, škola, volný čas, povolání, lidské tělo, jídlo, oblékání, nákupy, bydliště, dopravní prostředky, kalendářní rok (svátky, roční období, měsíce, dny v týdnu, hodiny), zvířata, příroda, počasí
- mluvnice – základní gramatické struktury a typy vět, jsou-li součástí pamětně osvojeného repertoáru (jsou tolerovány elementární chyby, které nenarušují smysl sdělení)

Rámcové vzdělávací programy tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Jednou z částí RVP ZV je kapitola o zpracování, vyhodnocování a úpravách školních vzdělávacích programů. Školní vzdělávací programy musí být s rámcovými vzdělávacími programy v souladu.

3.3 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) je kurikulární dokument na nejnižším stupni vzdělávacího systému. Každá škola, na níž je realizováno základní vzdělávání, musí ŠVP podle RVP ZV zpracovat. Podle ŠVP se realizuje vzdělávání v konkrétní škole. RVP ZV podporuje pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. Při tvorbě ŠVP je proto brán ohled především na konkrétní podmínky a možnosti školy a její vzdělávací záměry a plány, které si před sebe staví (Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, 2001; RVP ZV, 2017).

ŠVP má pevně danou strukturu, obsahuje identifikační údaje, charakteristiku školy, charakteristiku ŠVP, učební plán (tabulace učebního plánu, poznámky k učebnímu plánu), učební osnovy (název, charakteristika a vzdělávací obsah vyučovacího předmětu) a hodnocení výsledků vzdělávání žáků (RVP ZV, 2017).

Učební osnovy obsahují název a charakteristiku vyučovacího předmětu, jejíž součástí jsou výchovné a vzdělávací strategie, pomocí nichž učitel utváří a rozvíjí klíčové

kompetence žáků. Dále učební osnovy obsahují vzdělávací obsah vyučovaného předmětu. Ten zahrnuje rozdělení a rozpracování očekávaných výstupů a učiva z RVP ZV do ročníků, eventuálně do delších časových úseků. Obsahuje výběr učiva a jeho zařazení do ročníků a tematických celků s přihlédnutím k hodinovým dotacím předmětů v učebním plánu. V poslední řadě je jeho součástí výběr tematických okruhů s konkretizací námětů a činností v ročnících (RVP ZV, 2017).

Jak jsem dříve zmínila RVP ZV je vytvořen tak, aby podporoval autonomii škol a umožňoval jim tak zachovat si určitou jedinečnost, a přitom poskytovat srovnatelné vzdělání. Při tvorbě ŠVP je brán ohled na potřeby a možnosti žáků a na vzdělávací záměry a plány konkrétní školy. Vedle minimální povinné dotace pro vzdělávací oblasti a obory počítá RVP ZV s tzv. disponibilní časovou dotací. Ta činí na prvním stupni ZŠ 16 vyučovacích hodin. Ředitel školy využívá disponibilní časovou dotaci k realizaci právě takových vzdělávacích obsahů, které budou naplňovat záměry a plány školy. Někteří ředitelé základních škol využijí disponibilní časovou dotaci k výuce anglického jazyka, tím pádem může být výuka anglického jazyka zahájena dříve než ve třetím ročníku základní školy.

Výuka všech vyučovacích předmětů na základní škole, tedy i výuka anglického jazyka, musí probíhat v souladu s ŠVP dané školy, který je v souladu s RVP ZV. Obsah ŠVP má tedy vliv na učitelův výběr didaktických prostředků, které plánuje při výuce anglického jazyka používat.

4. Didaktické prostředky

Podle Maňáka (1994) zahrnuje v pedagogice a didaktice termín *prostředky* vše, co vede ke splnění výchovně vzdělávacích cílů. Prostředky Maňák (1994) dělí na nemateriální (např. znalosti, metody, organizační formy) a materiální (vztahující se na konkrétní předměty a jevy). Termín didaktické prostředky však Maňák (1994) vztahuje pouze na předměty a jevy materiální povahy.

„Didaktické prostředky zahrnují všechny materiální předměty, které zajišťují, podmiňují a zefektivňují průběh vyučovacího procesu. Jde o takové předměty, které v úzké souvislosti s vyučovací metodou a organizační formou výuky napomáhají dosažení výchovně vzdělávacích cílů“ (Maňák, 1994, s. 52).

Podle Hendricha (1988) je při používání didaktických prostředků třeba dbát na to, aby podněcovaly poznávací činnosti žáků a staly se tak prostředkem k efektivnějšímu dosažení vyučovacího cíle.

Podle Dostála (2008) vhodné použití didaktických prostředků při výuce umožňuje efektivněji dosahovat vzdělávacích cílů. Nesprávné použití didaktických prostředků však může mít při dosahování cílů kontraproduktivní účinek.

4.1 Didaktické prostředky používané při výuce anglického jazyka

Hendrich (1988) mezi materiální didaktické prostředky, jež jsou využívány při výuce anglického jazyka, zahrnuje textové materiály, předmětné pomůcky, obrazové a grafické pomůcky a zvukové pomůcky. Hendrich (1988) dodává, že různá podoba didaktických prostředků je v procesu výuky i učení zdrojem různých vjemů (vizuálních, auditivních či audiovizuálních atd.) a také, že žádný materiální didaktický prostředek v pedagogickém procesu nepůsobí izolovaně, ale uplatňuje se v systému dalších didaktických prostředků.

„Základní funkcí materiálních didaktických prostředků je přiblížit či zprostředkovat žákům prostřednictvím jejich smyslového vnímání danou mimojazykovou skutečnost, která je předmětem výuky a učení a která je vzhledem ke své povaze (tj. složitosti, rozměrům i jiným vlastnostem, vzhledem k jejich vzdálenosti prostorové nebo

časové, popř. i vzhledem k jejich abstraktnosti) verbálně nesnadno postižitelná“ (Hendrich, 1988, s. 395).

Hendrich (1988) podotýká, že materiální didaktické prostředky nejsou ve vyučovacím procesu samoučelné a nemohou nahradit ostatní prostředky nemateriální povahy. Jejich úkolem je zesílit účinnost pedagogického procesu z hlediska žákova soustředění, vnímání a chápání daného učiva díky zvýrazněné názornosti učitelova výkladu i procvičování jevů i všech ostatních činností, které vedou k dosažení cíle vyučování anglickému jazyku.

Hendrich (1988) zmiňuje, že materiální didaktické prostředky plní i další funkce, konkrétně funkci stimulační a funkci motivační. Didaktické prostředky mají vzbuzovat v žácích zájem o předmět a podněcovat jejich reakci, rozvíjet jejich myšlení, podporovat tvůrčí přístup k porozumění a zpracování nové informace (řešení problémů, postupy analogie, analýzy, syntézy apod.) zejména z oblasti jazykové teorie.

Podle Hendricha (1988) plní jednotlivé didaktické prostředky současně více než jen jednu funkci. Jedna z funkcí je však většinou dominantní.

Hendrich (1988) zdůrazňuje, že práce s didaktickými prostředky při výuce anglického jazyka by měla být systematická. Jednotlivé didaktické prostředky by tedy měly být používány promyšleně, pravidelně, ve správný čas i v rozumné míře jak v jednotlivých vyučovacích hodinách, tak v průběhu celého trvání výuky. Pravidelné používání didaktických prostředků se však nesmí stát stereotypním, protože každá pomůcka může brzy zevšednět a působit útlumově. Každá vyučovací hodina by měla zapadat do celkového systematického postupu, ale měla by být pokaždé jiná a obsahovat jistý moment překvapení.

Jak dříve zmiňuji didaktických materiálů využívaných při výuce anglického jazyka na prvním stupni základní školy je mnoho. Z důvodu zaměření diplomové práce se podrobněji věnuji pouze učebnici anglického jazyka, která je na českých základních školách jeden z nejběžnějších didaktických prostředků využívaných při výuce anglického jazyka, a také metodickým příručkám jim určeným.

4.1.1 Učebnice

Učebnice anglického jazyka spolu s metodickými příručkami či atlasy patří podle Maňáka (1994) mezi literární didaktické pomůcky. Hendrich (1988) s Průchou (2017) o učebnici hovoří jako o textovém didaktickém materiálu.

„Jedná se o základní materiál, didaktický prostředek, který slouží k realizaci stanoveného cíle prostřednictvím svého obsahu a metodického pojetí ve struktuře vyučovacího procesu“ (Hendrich, 1988, s. 397). Podle Hendricha (1988) je učebnice konkretizací učebních osnov. *„Je zpracována pro jednotlivé ročníky různých druhů a stupňů škol podle specifiky předmětů a má normativní a instruktivní charakter z hlediska výchovných a vzdělávacích cílů, obsahu, metod a forem práce“* (Hendrich, 1988, s. 397).

Průcha (2017) učebnici chápe jako kurikulární projekt. Vychází z toho, že učebnice je jeden z edukačních konstruktů. Jedná se tedy o jakýsi model, pomocí kterého jsou regulovány edukační procesy v prostředí školy. Učebnice je kurikulární projekt, který podle představ vzdělávací politiky země vymezuje ty vzdělávací obsahy, které mají být předkládány vzdělávajícím se jedincům. Vedle toho Průcha (2017) učebnici chápe také jako zdroj obsahu vzdělávání pro žáky a jako didaktický prostředek pro učitele.

I přes fakt, že učebnice nepatří mezi moderní didaktické pomůcky, díky svým specifickým vlastnostem a funkcím stále patří k nejběžnějším didaktickým prostředkům využívaných ve školách. Liškař (1982) podotýká, že učebnice je však používána pouze jako doplněk učitelova výkladu nebo jako zdroj příkladů k procvičování a opakování, jelikož žádná učebnice nemůže ve škole plně nahradit učitele. Průcha (2017) tvrdí, že pro české učitele je charakteristické velmi časté používání učebnic jak při plánování výuky, tak při její realizaci. Učebnice by podle Průchy (2017) měla být ze strany učitelů považována za přínos jejich práci a mělo by s ní být zacházeno podle aktuálních podmínek tříd a škol.

Cunningsworth (1995) míní, že učebnice by měla být chápána jako zdroj k dosažení cílů a záměrů, kterých mají žáci v určitém časovém období dosáhnout. Samotná učebnice by se však neměla stát učitelovým cílem. Cílem není zvládnout projít v průběhu školního roku všechna cvičení z učebnice, ale naučit žáky cizímu jazyku. Betáková et al. (2017) dodávají, že učitelovo prioritou není učebnice, nýbrž jeho žáci.

Hendrich (1988) podotýká, že by svou kvalitou měla učebnice odpovídat didaktickým zásadám a psychickým zvláštnostem, jež se týkají vývinu žákovi osobnosti vzhledem k jeho věku.

4.1.1.1 Funkce

O učebnicích a jejich funkcích hovoří spousta autorů. Jednotliví autoři rozlišují různý počet funkcí, jež učebnice plní. V základních funkcích se však shodují.

Hendrich (1988) o učebnici hovoří jako o hlavním zdroji poznání pro žáky. Učebnice však neobsahuje pouze učivo, ale také podněty povzbuzující motivaci žáků (ilustrace, kvízy apod.). Hendrich (1988) doplňuje, že výběrem a organizací učiva učebnice zajišťuje cíle výchovné a vzdělávací. Obsah a pojetí učebnice slouží jednak ke vzdělávání a utváření žáků, jednak do jisté míry určují učitelův metodický a didaktický postup.

Podle Průchy (2017) je primární funkcí učebnice prezentace učiva. Učebnice je především soubor informací, které musí uživatelům prezentovat, a to různými formami (verbální, obrazovou, kombinovanou). Další funkcí, kterou učebnice plní, je řízení učení a vyučování. Pomocí otázek, úkolů aj. učebnice řídí žákovo učení. Řídí však také učitelovo vyučování (např. tím, že udává proporce učiva vhodné pro určitou časovou jednotku výuky). Poslední funkcí učebnice, kterou Průcha (2017) zmiňuje, je funkce organizační neboli orientační. Učebnice uživatele informuje o způsobech svého využívání (pomocí pokynů, rejstříku, obsahu apod.).

Skalková (2007) věří, že funkcí učebnice není pouze předkládat žákům učivo, které je v souladu s učebními osnovami. Učebnice je současně prostředkem řízení učení žáků založeného na jejich vlastní aktivní činnosti. Jaké funkce v procesu vyučování bude učebnice plnit, záleží na jejím didaktickém zpracování. Učebnice může plnit funkci poznávací, upevňovací a kontrolní, motivační, koordinační (zajišťuje koordinaci při využívání dalších didaktických prostředků, které na ni navazují), rozvíjející a výchovnou a orientační. Učebnice je podle Skalkové (2007) komplex funkcí, které jsou v různých učebnicích zastoupeny různou měrou.

Učebnice má plnit účely, k nimž je předurčena. Aby to bylo možné, musí obsahovat takové komponenty, které jí to umožňují. Záleží na každém autorovi učebnice,

jak respektuje funkce učebnice a jak učebnici potřebnými komponenty vybaví (Průcha, 2017).

4.1.1.2 Didaktické prostředky doplňující učebnici anglického jazyka

4.1.1.2.1 Metodická příručka

Hendrich (1988) metodickou příručku považuje za cennou pomůcku, která učitelé usnadňuje práci jak při plánování výuky (při přípravě časového a tematického plánu), tak v průběhu příprav na vyučování během celého školního roku.

Podle Cunningswortha (1995) je metodická příručka nedocenitelná pomůcka, která poskytuje pokyny, jak co nejlépe využít danou učebnici, podrobné plány pro výuku jednotlivých vyučovacích hodin a klíč k řešení cvičení. Má značný vliv na podobu výuky. Cunningsworth (1995) dodává, že ve skutečnosti existuje mnoho možných funkcí, které může metodická příručka plnit. A v zásadě platí, že čím je metodická příručka obsáhlejší, tím je lepší.

Mezi funkce, které metodická příručka může plnit, řadí Hendrich (1988, s. 399) tyto:

- poskytovat informace o celkové koncepci učebnice
- poskytovat informace o výchovně vzdělávacím záměru autora po stránce obsahové i metodicko-didaktické
- informovat o struktuře celé učebnice i o struktuře jednotlivých lekcí
- vytyčit cíle jednotlivých lekcí a doporučit vhodné didaktické postupy a prostředky
- navrhnout rozdělení lekcí do příslušného počtu vyučovacích jednotek
- podávat informace o slovní zásobě a o fonetických, pravopisných a gramatických jevech
- doplňovat a specifikovat informace o zeměvědných faktech v učebnici
- nabízet doplňovací cvičení a klíče ke cvičením
- zahrnovat instrukce k řízení výuky a vytváření cizojazyčné atmosféry

Podle Cunningswortha (1995, s. 112) jsou funkce metodické příručky následující:

- vyjasnit myšlenková východiska učebnice, její cíle a záměry

- podat přehled o struktuře učebnice
- objasnit výběr a třídění jazykového obsahu
- zdůvodnit použití didaktických postupů
- představovat praktického průvodce, jak používat učebnici a ostatní didaktické prostředky, které doplňují učebnici (pracovní sešit, audio cd, obrazové karty)
- podporovat porozumění principům výuky cizího jazyka a pomáhat rozvíjet dovednosti učitele

4.1.1.2.2 Pracovní sešit

K učebnicím anglického jazyka jsou běžně vyráběny také pracovní sešity. Jedná se o didaktické pomůcky, které mají podle Cunningswortha (1995) žákům nabídnout další procvičování učiva, které již bylo probráno. Poskytují tak upevnění učiva vyučovaného v každé lekci.

Na rozdíl od učebnic jsou pracovní sešity tištěny černobíle a lze je pořídit za výrazně nižší cenu. Žáci mohou do pracovních sešitů psát, proto mohou být používány jak při práci ve třídě, tak pro domácí úkoly.

4.1.1.2.3 Zvukový materiál

Nedílnou součástí učebnice anglického jazyka je kvalitní zvukový záznam, který obvykle slouží k nácviku poslechu s porozuměním a správné výslovnosti. V dnešní době se jedná především o audio CD s nahrávkami textů, písniček, říkanek, hádanek a s audioorálními, fonetickými a gramatickými cvičeními. Tento zvukový materiál, jak Hendrich (1988) poznamenává, bývá namluven rodilým mluvčím, mužem či ženou, popřípadě i dětským hlasem, a to z toho důvodu, aby si žáci zvykali na odlišné varianty individuální výslovnosti a na různou barvu hlasu.

4.1.1.2.4 Obrazové karty a plakáty

Obrazové karty neboli Flashcards či Picture cards jsou karty s ilustracemi, které korespondují se slovní zásobou jednotlivých lekcí. Pomocí různých aktivit s obrazovými kartami si žáci osvojí a zapamatují probíranou slovní zásobu. Slovíčka, která jsou vyobrazena na obrazových kartách, jsou především podstatná jména, přídavná jména,

popřípadě slovesa. Použití obrazových karet učiteli umožní vyloučit mateřský jazyk z výuky angličtiny.

Plakáty jsou obrazovým materiálem sloužícím k opakování slovní zásoby. Prostřednictvím popisu plakátu žáci procvičují také gramatické učivo. Plakáty jsou pestré, většinou obsahují tytéž obrázky, které se nacházejí na flashcards. Součástí některých plakátů bývají i opakovatelně použitelné nálepky.

4.1.1.2.5 Elektronické komponenty

I přesto, že je učebnice pravděpodobně nejstarším didaktickým prostředkem, jde s dobou. V dnešní době internetu, interaktivních tabulí a chytrých elektronických zařízení jsou součástí většiny učebnic anglického jazyka doplňkové didaktické materiály, které lze stáhnout na internetu. Jedná se například o extra pracovní listy ke stažení, různé audio soubory ke stažení, popřípadě materiály určené pro použití na interaktivní tabuli.

Materiály, které lze najít online, se nemusí týkat pouze realizace vyučovací hodiny, může se jednat také o materiály, jež učiteli pomáhají s plánováním výuky, o materiály, jež podporují správnou výslovnost a obsahují fonetický přepis, o odkazy na další webové stránky, které slouží jako zdroj nápadů a materiálů pro výuku apod.

Některé učebnice obsahují DVD s doplňkovými materiály, což může být pro učitele, kteří nejsou tolik zbláhli ve vyhledávání a stahování na internetu, výhodou. Cílem elektronických komponentů, je především zpestřit vyučovací hodinu anglického jazyka, učit děti anglickému jazyku zábavnou formou pomocí prostředků, jenž jsou pro ně lákavé.

4.1.1.3 Výběr

Podle Lojové a Vlčkové (2011) umožňuje znalost cizího jazyka člověku otevřít dveře do světa a zvětšuje mu pole profesního uplatnění a seberealizace. Potřeba ovládat cizí jazyk stoupá, zájem o učební se cizím jazykům je stále větší. Průcha (1999) dodává, že anglický jazyk je nejrozšířenější jazyk pro mezinárodní komunikaci. Počet žáků, kteří si na 1. stupni ZŠ z nabídky cizích jazyků volí jako první cizí jazyk právě anglický jazyk, se neustále zvyšuje.

Z výše uvedených důvodů je potřeba již k výuce anglického jazyka na 1. stupni ZŠ přistupovat velmi zodpovědně. Úkolem učitele vyučujícího anglický jazyk je

dosáhnout vzdělávacích cílů cizojazyčné výuky. Při výuce cizího jazyka, stejně jako při výuce ostatních předmětů, využívá učitel k dosažení těchto cílů různých didaktických prostředků. V kapitole 4.1 Didaktické prostředky používané při výuce cizích jazyků uvádím, že učebnice anglického jazyka je nejběžněji používaným didaktickým prostředkem při výuce anglického jazyka, do jisté míry určuje učitelův metodický a didaktický postup a slouží k realizaci stanoveného cíle prostřednictvím svého obsahu. Z toho vyplývá, že správný výběr učebnice anglického jazyka je značně důležitý a učitel musí být při jejím výběru velmi pečlivý.

V České republice existuje mnoho nakladatelství, jež vydávají školní učebnice. Průcha (2017) hovoří o snahách nakladatelství získat určitý podíl na trhu edukačních textů z toho důvodu, že školní učebnice se tisknout ve velkých počtech exemplářů. Prodej školních učebnic nakladatelství zaručuje velký finanční příjem. Tento fakt je jeden z důvodů, proč vzniká velké množství učebnic k výuce téhož předmětu v témž ročníku.

V totalitním režimu neměli podle Průchy (2017) učitelé právo učebnici vybírat a nakupovat. V dnešní době má každá škola, a především každý učitel, možnost volby učebnice pro předmět, který vyučuje.

Existuje seznam učebnic pro základní vzdělávání, kterým byla Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) udělena schvalovací doložka. Za učebnice jsou podle MŠMT (2013) považovány didakticky zpracované texty a grafické materiály, které umožňují dosáhnout očekávaných výstupů vzdělávacích oborů stanovených rámcovými vzdělávacími programy a směřující k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí a zároveň tyto materiály svým obsahem a zpracováním nejsou určeny ke znehodnocení jedním žákem pro další použití (např. psáním, kreslením apod.). Může se jednat jednak o učebnice pro realizaci vzdělávacího obsahu jednoho vzdělávacího oboru, popř. jeho části, nebo více vzdělávacích oborů, jednak o učebnice pro jedno průřezové téma, popř. jeho části, nebo více průřezových témat a jednak o učebnice pro jeden ročník nebo více ročníků, popř. část ročníku.

„Schvalovací doložku učebnici uděluje ředitel odboru ministerstva, který odpovídá podle platného Organizačního řádu ministerstva za obsah RVP, pro který je předložená učebnice určena“ (MŠMT, 2013, s. 2). Aby mohla být schvalovací doložka učebnici ředitelem udělena, musí předložená učebnice:

- respektovat Ústavu ČR a právní předpisy, které jsou platné na území ČR, respektovat musí zejména základní práva a svobody, které se zaručují všem lidem bez rozdílu rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině a musí prosazovat rovné příležitosti mužů a žen.
- být v souladu s příslušným RVP, podporovat utváření a rozvíjení klíčových kompetencí a směřovat k dosahování očekávaných výstupů vzdělávacích oborů.
- být zpracována na dostatečné odborné úrovni a ve shodě s efektivními didaktickými postupy vhodnými pro věk žáků, jimž je učebnice určena
- po jazykové a grafické stránce odpovídat věku žáků a specifikám daného vzdělávacího oboru nebo průřezového tématu.
- obsahovat texty o velikosti písma minimálně 12 bodů, pokud je tato učebnice určena pro žáky 1. – 3. ročníku.

Schvalovací doložku také MŠMT může udělit uceleným řadám učebnic, což je soubor učebnic, které podle MŠMT (2013, s. 2) splňují tyto charakteristiky:

- a) je určen pro výuku jednoho vzdělávacího oboru (jeho části) nebo více vzdělávacích oborů, popř. pro výuku jednoho nebo více předmětů
- b) je zpracován podle jednotné, předem dané koncepce
- c) umožňuje souvislé používání učebnic dané ucelené řady v průběhu celého studijního cyklu daného vzdělávacího oboru (např. všechny ročníky prvního stupně nebo druhého stupně základního vzdělávání)
- d) umožňuje osvojení všech očekávaných výstupů vzdělávacího oboru, popř. předmětu, na který je zpracována, v rámci studijního cyklu podle písm. c).

„Učebnicím z ucelené řady učebnic je schvalovací doložka udělována s podmínkou, že nakladatel předloží popis koncepce ucelené řady učebnic s anotacemi jednotlivých dílů ucelené řady učebnic, aby bylo možné posoudit dodržení všech charakteristik ucelené řady učebnic. Rovněž musí nakladatel vydat všechny učebnice této řady v takové časové návaznosti, která umožní souvislé používání učebnic z ucelené řady v průběhu studijního cyklu“ (MŠMT, 2013, s. 4).

Povinností nakladatele je na rubové straně titulního listu nově vydané tištěné učebnice uvést doslovné znění platné schvalovací doložky. Dále musí nakladatel uvést jména recenzentů, kteří doporučili schvalovací doložku učebnici udělit.

Seznam učebnic se schvalovací doložkou je v pravidelných časových intervalech zveřejňován ve Věštníku MŠMT. Průcha (2017) podotýká, že udělení schvalovací doložky MŠMT pro určitou učebnici garantuje, že učebnice s touto doložkou je v souladu s příslušnými kurikulárními dokumenty, tedy že učebnice rozvíjí klíčové kompetence podle RVP a rovněž poskytuje rozvoj průřezových témat v cizím jazyce, a nevykazuje obsahové či didaktické nedostatky. Schvalovací doložka MŠMT však negarantuje vysoké didaktické kvality dané učebnice.

Učitelé v České republice mají možnost volby učebnic ze schváleného seznamu. Rovněž jim není zakazováno používat při výuce anglického jazyka i takové učebnice, jež schváleny nejsou. Tyto učebnice však nesmí být v rozporu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem, rámcovými vzdělávacími programy nebo právními předpisy. O použití učebnice rozhoduje ředitel školy, který zodpovídá za splnění uvedených podmínek.

Učitelé vyučující anglický jazyk na prvním stupni ZŠ mají možnost volby z velkého množství učebnic určených pro výuku anglického jazyka pro jednotlivé ročníky. Mezi nakladatelství vydávající učebnice pro výuku anglického jazyka na prvním stupni ZŠ patří např. Nová Škola, SPN, Fraus, Didaktis, Oxford University Press, Cambridge University Press, Macmillan, Pearson Education Limite atd. Některá nakladatelství vydávají více než jednu učebnici anglického jazyka určenou pro stejný ročník základní školy. Například nakladatelství Oxford university press vydalo učebnice *Happy street 1*, *Chit chat 1*, *Chatterbox 1*, *Project 1* či *Explore together 1*, které jsou určeny k výuce anglického jazyka ve třetím ročníku základní školy. Taktéž nakladatelství Macmillan vydalo několik učebnic anglického jazyka pro třetí ročník základní školy, konkrétně tyto: *Tiger time 1*, *English Word 1*, *Give me five!1*, *Academy stars 1*.

Z důvodu neustále se zvyšujícího počtu vydávaných učebnic určených k výuce anglického jazyka pro tentýž ročník ZŠ se z výběru vhodné učebnice stává pro učitele obtížný úkol. Ne všechny učebnice totiž odpovídají potřebám žáků a učitelů. Některé mohou být předimenzované pestrými prvky učiva, jiné pro žáky nezáživné či demotivující. Cunningsworth (1995) shledává, že nic neovlivní obsah a povahu

vyučování a učení více než použité didaktické materiály. Proto je důležité, aby byly vybrány ty nejlepší a nejvhodnější materiály, které jsou na trhu dostupné.

Výběr učebnice je potřeba provádět velice pečlivě z několika důvodů. Prvním důvodem je, že výběrem učebnice může učitel ovlivnit učební zkušenosti a úroveň znalostí anglického jazyka velkého počtu žáků, což může mít vliv na jejich budoucí kariéru. Dalším důvodem je velký obnos peněz, který je do nákupu učebnic a jejich doprovodných materiálů investován. V neposlední řadě rozhodnutí o výběru učebnice, které učitel učiní v jednom roce, může mít následky pro nákup a používání učebnic i v letech následujících (Cunningworth, 1995).

Existuje mnoho kritérií, které je potřeba při výběru učebnice vzít v úvahu. Jedním z nich je například cena učebnice, jiným její atraktivita, tedy kvalita, nápaditost či množství ilustrací v učebnici, dalším kvalita materiálu, z něhož je učebnice vyrobena, obsah atd. Toto je pouze několik málo faktorů, které mohou výběr učebnice ovlivnit. Záleží zcela na prioritách učitele, podle kterých kritérií se rozhodne učebnici vybírat.

Při výběru učebnice je podle Cunningswortha (1995) potřeba nejprve zjistit, zda učebnice odpovídá situaci, ve které bude užívána. Žádná učebnice nebude absolutně ideální, cílem učitele je však najít takovou učebnici, která bude co nejvíce v souladu s jeho vytyčenými cíli a bude mu umožňovat přizpůsobit si její části, které pro něj nejsou adekvátní. K výběru učebnice je tedy v první řadě potřeba si upřesnit cíle výuky, v druhé řadě analyzovat situaci, ve které budeme učebnici používat.

Následuje tvorba seznamu potenciálních učebnic s přihlédnutím ke zjištěným informacím o učebnicích (od nakladatele, popř. kolegů, kteří s nimi mají zkušenosti). Další krok, který by měl učitel při výběru učebnice učinit, je podle Cunningswortha (1995) protřídění velkého množství potenciálně vhodných učebnic. Obecnou představu o učebnici získá učitel poměrně rychle, prolistováním. Tímto způsobem je možné získat přehled o možnostech učebnice, jejich silných a slabých stránkách, vizuální stránce, obsahu či rozvržení. Učebnice, které jsou na první pohled nevhodné, by měly být eliminovány. Pouze prolistování však k výběru nejvhodnější učebnice nestačí. Slouží výhradně k protřídění velkého množství učebnic a k vytvoření si užšího seznamu učebnic, jež je třeba později detailněji vyhodnotit.

Detailní zkoumání učebnice umožní proniknout do jejího přístupu a struktury. Umožní prozkoumat ty aspekty učebnice, které nejsou tolik zřejmé. Podle Cunningswortha (1995) tvoří kombinace prolistování a detailního zkoumání učebnice spolehlivý základ pro zhodnocení a následný výběr nejvhodnější učebnice.

Cunningsworth (1995) míní, že by si každý učitel, jenž hledá co nejvhodnější učebnici, měl vytvořit seznam kritérií, podle kterých bude jednotlivé učebnice detailně hodnotit. Jak učebnice splňuje jednotlivá kritéria, dá učiteli jasný náznak, zda je pro něj vhodná. Existuje mnoho kritérií, podle kterých lze učebnici hodnotit. Cunningsworth (1995) věří, že výběr kritérií je klíčový. Proto doporučuje omezit jejich počet a vybrat pouze taková kritéria, která mají podle učitele pro hodnocení učebnice rozhodující význam. Cunningsworth (1995) předkládá učitelům seznam nejdůležitějších kritérií a zdůrazňuje, že finální podoba jejich seznamu vždy závisí výhradně na jejich prioritách a zájmech a na žácích, jež budou vyučovat.

Mezi důležitá kritéria pro hodnocení a následný výběr vhodné učebnice podle Cunningswortha (1995) patří:

- **cíle a přístupy učebnice:**

- Korespondují cíle učebnice s cíli učebního programu a s potřebami žáků?
- Je učebnice vhodná pro danou učební situaci (časová dotace pro výuku, věk a počet žáků, vybavení, které má učitel k dispozici)?
- Umožňuje učebnice různé styly vyučovací a učení?

- **design a organizace učebnice:**

- Jaké didaktické materiály doplňují danou učebnici anglického jazyka? Jsou tyto didaktické materiály součástí balení?
- Jak je uspořádán obsah (podle témat, dovedností, funkcí apod.)? Je toto uspořádání pro učitele a žáky vhodné?
- Podle čeho je obsah řazen (na základě složitosti, užitečnosti)? Je pokrok žáků přiměřený? Umožňuje učebnice opakování učební látky a její opětovné užívání?
- Je snadné se v učebnici zorientovat? Je její rozložení jasné?

- **jazyková složka:**

- Zahrnuje učebnice gramatické učivo, které odpovídá dané úrovni ovládnutí anglického jazyka?

- Nalezneme v učebnici slovní zásobu, která je přiměřená z hlediska množství témat a jejich rozsahu? Bere tato slovní zásoba v úvahu potřeby žáků?
- Jsou součástí učebnice materiály, které se věnují správné výslovnosti? Pokud ano, co konkrétně tyto materiály obsahují (návuk výslovnosti specifických zvuků, intonace, přízvuku)?
- Zabývá se používáním jazyka nad úrovní věty, např. jak konverzovat?
- **klíčové dovednosti:**
  - Jsou všechny čtyři dovednosti dostatečně pokryty s ohledem na cíle výuky?
  - Jsou pasáže určené ke čtení a následující aktivity, které s nimi souvisí, vhodné pro žáky na dané úrovni? Obsahuje učebnice dostatečné množství materiálů určených ke čtení?
  - Je materiál určený k poslechu nahrán dostatečně kvalitně? Je tento materiál autentický a doprovázený otázkami a činnostmi, které napomáhají porozumění poslechu?
  - Jsou materiály pro rozvoj mluvení (dialogy, hraní rolí apod.) koncipovány tak, aby žáky připravily na komunikaci v reálném životě?
- **témata:**
  - Obsahuje učebnice dostatečné množství různorodých témat? Jsou tato témata pro žáky zajímavá?
  - Rozšiřují témata povědomí studentů a obohacují jejich zkušenosti? Jsou obsahově dostatečně promyšlená a odpovídají žakově úrovni ovládnutí jazyka?
- **metodika:**
  - Jaký přístup k vyučování anglického jazyka učebnice zaujímá? Je vhodný pro vzdělávací situaci? Do jaké míry jsou žáci aktivně zapojováni do výuky?
  - Jaké vyučovací metody jsou užívány při prezentování nového učiva? Jsou pro žáky vhodné?
- **metodická příručka:**
  - Pomáhá metodická příručka učitelům dostatečně efektivně využívat danou učebnici anglického jazyka i didaktické materiály, které ji doplňují?
  - Doporučuje metodická příručka adekvátní výukové metody?
  - Obsahuje klíč k řešení cvičení a testy pro získání zpětné vazby?

- **ostatní:**

- Jaká je cena souboru učebnice a doplňujících didaktických materiálů? Je cena v porovnání s kvalitou materiálu přiměřená?
- Je učebnice atraktivně zpracována?
- Je vyrobena z materiálu, který má dlouhou životnost?
- Je učebnice dostupná?
- Vyžaduje některý z didaktických prostředků, který doplňuje učebnici, zvláštní vybavení (např. jazykovou laboratoř, video/dvd přehrávač)?
- Navazují na učebnici další díly, které lze využít pro výuku anglického jazyka ve vyšších ročnících?

Nejdůležitějším kritériem pro výběr učebnice zůstává bezpochyby to, zda jsou cíle učebnice v souladu se vzdělávacími cíli uvedenými v kurikulárních dokumentech a zda učebnice odpovídá učební situaci, ve které bude využívána. Pokud si je učitel jistý tím, že cíle všech učebnic zařazených do užšího seznamu, odpovídají cílům školního vzdělávacího programu, který je v souladu s RVP ZV, a také, že všechny učebnice odpovídají učební situaci, v níž budou užívány, může přistoupit k výběru učebnice podle dalších kritérií.

5. Metodická příručka jako kritérium pro výběr učebnice

Pro některé učitele může být důležitým kritériem pro výběr vhodné učebnice anglického jazyka zpracování její metodické příručky. Jelikož nemá začínající učitel dostatek zkušeností s výukou anglického jazyka, může trpět nedostatkem sebedůvěry a pokládat si otázku, zda anglický jazyk zvládne vyučovat tak, aby dosáhl vytyčených cílů. Metodická příručka je publikace, která by takovému učiteli měla pomoci efektivně využívat učebnici anglického jazyka a tím dosáhnout i vytyčených vzdělávacích cílů.

Pokud se učitel rozhodne brát při výběru učebnice anglického jazyka ohled na podobu metodické příručky, Cunningsworth (1995) doporučuje zaměřit se na tyto aspekty:

- **Komu je metodická příručka určena?**
  - Je metodická příručka srozumitelná pro méně zkušené učitele?
  - Je metodická příručka pouze seznam instrukcí, který předpokládá, že učitel má s výukou anglického jazyka již nějaké zkušenosti, nebo rovněž obsahuje informace související s výukou anglického jazyka (informace o věkové skupině žáků, jejich potřebách, použitých vyučovacích metodách, hodnocení apod.)
  - Pomáhá metodická příručka učiteli rozvíjet své výukové dovednosti?
- **Jak metodická příručka pohlíží na roli učitele?**
  - Je učitel ten, kdo hodinu řídí a žáky nechává pasivními?
  - Je učitel ten, kdo na proces učení dohlíží a koriguje ho? Vede žáky k aktivní činnosti a rozvoji samostatnosti?
- **Obsahuje metodická příručka základní informace o učebnici?**
  - Vyjasňuje metodická příručka cíle a záměry učebnice?
  - Obsahuje informace o uspořádání učebnice (počet lekcí, strany na opakování apod.)?
  - Podává přehled o rozsahu a posloupnosti lekcí a jednotlivých vyučovacích hodinách?
  - Obsahuje metodická příručka informace o struktuře vyučovacích hodin?
- **Obsahuje metodická příručka informace o učivu a doplňující informace k učebnici o reáliích anglicky mluvících zemí?**

- Poskytuje metodická příručka dostatečně podrobné informace o učivu, které bude vyučováno (o slovní zásobě, o fonetických, pravopisných a gramatických jevech?)
- Obsahuje doplňující informace, např. o životním stylu Britů, o Velké Británii, o historických památkách, které méně znalým učitelům pomáhají interpretovat a náležitě využívat situace popsané v učebnici?
- **Nacházejí se v metodické příručce rady pro překonání potíží?**
  - Upozorňuje metodická příručka na potíže, které se mohou v průběhu výuky objevit?
  - Poskytuje vhodné rady, jak potížím předcházet nebo jak je překonat? Jak podrobné jsou tyto rady? Obsahuje extra aktivity na upevnění problematického učiva?
- **Jsou součástí metodické příručky přípravy na vyučovací hodiny?**
  - Je možné v metodické příručce nalézt přípravu na každou vyučovací hodinu?
  - Jak detailně je příprava na vyučování zpracována? (Vymezuje cíl? Předkládá aktivity a přesné instrukce, jak je v hodině použít? Popisuje, jaké didaktické prostředky budou v průběhu vyučovací hodiny zapotřebí?)
  - Navazují na sebe vyučovací hodiny? Jsou ve správném sledu? Zajišťují očekávaný pokrok žáků?
  - Nejsou přípravy na vyučovací hodiny stereotypní?
  - Obsahuje metodická příručka pouze vzorové přípravy na vyučovací hodinu nebo obsahuje pouze popisy, jak používat jednotlivé aktivity a vypracování přípravy na vyučovací hodinu je zcela na učiteli anglického jazyka?
- **Vyučovací postupy**
  - Doporučuje metodická příručka použití určitých vyučovacích postupů?
  - Poskytuje dostatečné odborné poučení ohledně doporučovaných vyučovacích postupů? Jsou vyučovací postupy jasně vysvětleny?
- **Orientace a odkazování na učebnici**
  - Je snadné se v metodické příručce orientovat?
  - Odkazuje metodická příručka na správné strany učebnice a pracovního sešitu? Udává správná čísla nahrávek z audio CD?
  - Jsou strany učebnice součástí metodické příručky?
- **Klíč ke cvičením**
  - Obsahuje metodická příručka klíč ke cvičením?

- Je tento klíč správný?
- Je klíč pouze pro doplňovací cvičení nebo obsahuje také vzorové odpovědi na otevřené úlohy, při nichž neexistuje jediná správná odpověď?
- **Hodnocení pokroku žáků**
  - Obsahuje metodická příručka materiály a rady pro formativní hodnocení (orientované na podporu dalšího efektivního učení žáků – získání informací o tom, které učivo je třeba dále opakovat a upevňovat)?
  - Obsahuje metodická příručka materiály a rady pro sumativní hodnocení (pravidelné testy k získání přehledu o dosahovaných výkonech žáka)?
  - Uvádí metodická příručka, kdy testy ve výuce použít? Obsahuje instrukce, jak je použít?
  - Vycházejí testy z učiva lekcí?
  - Obsahuje metodická příručka materiály a rady pro sebehodnocení žáků?
  - Poskytuje rady, jak má učitel reagovat na chyby, jichž se žáci dopouštějí v mluvené angličtině?
- **Motivace žáků**
  - Poskytuje metodická příručka dostatečné množství náhradních aktivit a témat pro každou lekci, ze kterých může učitel čerpat? Jsou tyto aktivity a témata pro žáky zajímavé?
  - Obsahuje rady, jak rychle změnit hodinu, když ztrácí spád a když žáci přestávají být pozorní?
  - Obsahuje metodická příručka odkazy na doplňková cvičení online?
- **Prázdný prostor pro nápady a hodnocení učitele**
  - Podporuje metodická příručka učitele v tom, aby do ní poznamenával nápady, které dostal během zpracovávání přípravy na vyučovací hodinu?
  - Obsahuje MP na konci přípravy na vyučovací hodinu prostor pro učitelův hodnotící komentář průběhu vyučovací hodiny?
  - Nalezne učitel v metodické příručce vodítko, jak zpětně hodnotit průběh hodiny?

II. Praktická část

6. Cíl práce, použité výzkumné metody a design výzkumu

6.1 Cíl práce

Cílem praktické části je zanalyzovat vybrané metodické příručky, vytvořit jejich porovnání a zjistit, zda jsou analyzované metodické příručky kvalitní a vhodné pro užívání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ.

6.2 Použité výzkumné metody a design výzkumu

Ke zpracování diplomové práce byla použita strategie kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum zkoumá sledované jevy do hloubky a bere v potaz specifický přístup ke zkoumané realitě (Gavora, 2000). Kvalitativní výzkum byl založen na rozboru čtyř metodických příruček doplňující čtyři různé učebnice anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ. Konkrétně se jedná o metodické příručky:

- **Happy street 1 New Edition** od Loreny Roberts vydanou nakladatelstvím Oxford University Press, rok vydání 2017;
- **Chit Chat 1** od Paula Shiptona a Coralyn Bradshaw vydanou nakladatelstvím Oxford University Press, rok vydání 2019;
- **Angličtina pro 3. ročník základní školy** od Marie Zahálkové vydanou nakladatelstvím SPN, rok vydání 2006;
- **New English Adventure 1** od Jennifer Heath, Wiolety Laskowske a Marioly Bogucke vydanou nakladatelstvím Pearson Education Limited, rok vydání 2015;

Při výběru metodických příruček k analýze, jsem přihlížela k:

- 1) výsledkům dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, které učebnice anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ se v praxi nejčastěji používají,
- 2) platnosti schvalovací doložky MŠMT učebnic,
- 3) nakladatelstvím, která učebnice vydala.

Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 46 učitelů vyučujících anglický jazyk ve 3. ročníku ZŠ z 24 základních škol.

Seznam škol jejichž pedagogové vyučující anglický jazyk ve 3. ročníku ZŠ vyplnili dotazník (údaj v závorce za názvem školy uvádí počet učitelů, již v uvedené škole vyplnili dotazník):

- ZŠ a MŠ Dolní Bukovsko (1);
- ZŠ Grünwaldova (4);
- ZŠ a MŠ J. Š. Baara (3);
- ZŠ Zdice (1);
- ZŠ a MŠ Ktiš (1);
- ZŠ a MŠ Temelín (1);
- ZŠ Dukelská 11, České Budějovice (1);
- ZŠ Dukelská Strakonice (4);
- ZŠ Týn nad Vltavou, Malá Strana (3);
- ZŠ Týn nad Vltavou, Hlinecká (2);
- ZŠ Františka Křížika Bechyně (2);
- ZŠ Bechyně (1);
- ZŠ Velešín (2);
- ZŠ Oskara Nedbala (3);
- ZŠ Máj 1.(4);
- ZŠ a MŠ Osvračín (1);
- ZŠ a MŠ Pavlíkov (1);
- ZŠ a MŠ Dříteň (1);
- ZŠ Matice Školské (2);
- ZŠ Vítězslava Háška Odolena Voda (1);
- ZŠ a MŠ Neznašov (3);
- ZŠ Kunovice (2);
- ZŠ a MŠ Třebelovice (1);
- ZŠ a MŠ Albrechtice nad Vltavou (1).

V dotazníkovém šetření učitelé uváděli název učebnice, kterou používají při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ.

- 46 % učitelů jako svou odpověď uvedlo Happy Street 1,
- 28 % učitelů Chit Chat 1,
- 9 % učitelů Chatterbox 1,

- 9 % učitelů Angličtina pro 3. ročník základní školy,
- 4 % učitelů English Adventure 1,
- 2 % učitelů Start with Click
- 2 % učitelů Project 1.

Jelikož se učebnice Chatterbox 1 již nenachází v seznamu schválených učebnic MŠMT, rozhodla jsem se ji ze souboru metodických příruček k analýze vyřadit. Metodickou příručku k učebnici Project 1 vydanou nakladatelstvím Oxford University Press jsem rovněž vyloučila, a to ze dvou důvodů – učebnici, jež metodická příručka doplňuje, uvedl mizivý počet učitelů a v seznamu metodických příruček k rozboru se již nacházely dvě učebnice vydané tímž nakladatelstvím. Metodickou příručku k učebnici Start with Click vydanou nakladatelstvím Fraus jsem vyřadila z důvodu, že ji v dotazníkovém šetření uvedla pouze 2 % učitelů. V souboru k analýze se nacházejí metodické příručky doplňující nejnovější vydání učebnic z dotazníkového šetření, proto se názvy některých analyzovaných metodických příruček od názvů učebnic uvedených ve výsledcích dotazníkového šetření liší, např. Happy Street 1 a Happy Street 1 New Edition, nebo English Adventure 1 a New English Adventure 1.

6.3 Zvolená kritéria hodnocení metodických příruček

Cunningsworth (1995) uvádí velké množství aspektů, podle nichž je možné metodickou příručku hodnotit a vybírat. Na základě přípravy na učitelskou profesi na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity a rovněž na základě vlastní vyučovací praxe jsem vybrala následujících devět aspektů, na které se v průběhu analýz metodických příruček zaměřím.

1. Komu je metodická příručka určena (začínajícímu x zkušenému učiteli)?
2. Přípravy na vyučovací hodiny
3. Rady pro překonání potíží
4. Uplatňování induktivního x deduktivního přístupu
5. Materiály a rady pro hodnocení pokroku žáků
6. Doplnkové materiály, materiály ke kopírování, materiály on-line
7. Klíč ke cvičením
8. Odkazy na strany v učebnici a pracovním sešitě
9. Digitální podoba?

7. Analýza metodických příruček

7.1 Happy street 1 New Edition

K učebnici Happy Street 1 New Edition od autorek Stelly Maidment a Loreny Roberts vydané v roce 2013 nakladatelstvím Oxford University Press byla vytvořena metodická příručka Happy street 1 New Edition, jejíž autorkou je Lorena Roberts. Metodickou příručku do českého jazyka přeložily Zdena Hartingerová a Dana Hurtová.

Na rubové straně titulního listu se nachází informace o schválení učebnice ze dne 3. června 2015 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Cizí jazyk.

Na následujících stranách metodická příručka uživateli podává přehled učiva, v němž uvádí cílové učivo k aktivnímu užití v jednotlivých lekcích, doplňkové učivo, jazyk používaný při komunikaci ve třídě a očekávané výstupy. Za přehledem učiva obsahuje metodická příručka úvod, z nějž jsou patrné cíle učebnice. Další částí úvodu jsou informace o materiálech, které učebnici doplňují, o struktuře učebnice a jednotlivých lekcí a rady pro řízení práce ve třídě. Posledním prvkem úvodu je odstavec informující o možnostech zapojení rodičů do vzdělávacího procesu dětí.

1. Komu je metodická příručka určena

Metodická příručka k učebnici Happy Street 1 New Edition je vhodná pro učitele začínajícího, nezkušeného či méně sebejistého. Usuzuji tak z následujících skutečností:

Texty v metodické příručce, jež jsem měla k dispozici, jsou v českém jazyce a celá metodická příručka je napsána velmi srozumitelně.

Úvod metodické příručky obsahuje všechny důležité informace, které uživateli umožní pracovat s učebnicí správně a účelně. Nalezneme zde informace o struktuře učebnice i struktuře jejích lekcí, o cílech učebnice a také o materiálech, které učebnici doplňují. Vedle toho metodická příručka popisuje, jak probíhá práce ve třídě podle učebnice Happy Street 1 New Edition a jaké typy cvičení jsou součástí příprav na vyučovací hodiny. Dále obsahuje doporučení mít vedle obvyklých pomůcek (učebnice, pracovní sešit, CD přehrávač a poslechová CD) neustále připraveny další pomůcky, které

se v průběhu vyučovací hodiny mohou hodit, např. zásoba papírů či čtvrtek, nůžky, lepidlo, flashcards seřazené podle témat apod.

Metodická příručka zahrnuje podrobně zpracované přípravy na všechny vyučovací hodiny anglického jazyka. Součástí příprav jsou detailně popsány aktivity, které tvoří náplň hodiny. V popisech jednotlivých aktivit uživatel metodické příručky nalezne instrukce, kdy používat anglický jazyk a kdy je vhodné používat jazyk český. Již v úvodu se lze dočíst, že v některých fázích lekce se najdou momenty, kdy je žádoucí použít mateřský jazyk (např. v úvodních stádiích lekce či při rozšiřujícím čtení). V instrukcích jsou zahrnuty také přesné promluvy učitele v anglickém jazyce. Nezkušený nebo nesebejistý učitel si tedy nemusí lámat hlavu s tím, zdali věty v anglickém jazyce, které pronáší, jsou správné. Také se nemusí zabývat vhodností instrukcí. Instrukce v metodické příručce jsou napsány co nejjednodušeji, aby se je žáci brzy pasivně osvojili a bez problémů jim rozuměli.

2. Přípravy na vyučovací hodiny

Učivo v učebnici Happy street 1 New Edition je rozděleno do devíti lekcí. Každá lekce, kromě první, je tvořena devíti vyučovacími hodinami. Základní stavba všech lekcí je stejná. Při první hodině dochází k prezentaci jazyka v kontextu. Žáci se seznamují s cílovou slovní zásobou lekce pomocí písničky nebo říkanky. V průběhu druhé hodiny dochází k rozšíření kontextu stanoveného v úvodní hodině lekce a je zavedena nová vazba, která se buduje na bázi představené slovní zásoby z první lekce. Ve třetí hodině je prezentována další slovní zásoba či vazba. Cílem čtvrté hodiny je zopakovat učivo z předchozích třech vyučovacích hodin. Opakování probíhá při hře, při níž dochází ke spolupráci s partnerem. Pátá hodina je zaměřena na uplatňování mezipředmětových vztahů, angličtina je používána např. při výuce matematického učiva, např. jednotek délky apod. Úkolem žáků v pořadí šesté vyučovací hodiny lekce je využít jazykové učivo z předchozích vyučovacích hodin dané lekce k psaní o vlastním životě. Náplň šestých hodin lekcí tvoří aktivity zaměřené pouze na čtení a psaní. V průběhu sedmé lekce se děj vyučovací hodiny točí kolem příběhu. Úkolem žáků je pomocí známého jazyka, kontextu či ilustrací pochopit zápletku. Náplní osmé vyučovací hodiny jsou reálie, kdy se žáci dozvídají o různých aspektech britské kultury. Lekce je uzavřena devátou hodinou, jejímž cílem je učivo zopakovat, popř. rozšířit. Učivo je opakováno pomocí jednoduchého sebehodnotícího kvízu.

V metodické příručce (na stranách 12-118) lze nalézt přípravy na všechny vyučovací hodiny. Před přípravami na první vyučovací hodiny všech lekcí se nachází vypsané jednotlivé očekávané výstupy za konkrétní lekci.

Před každou přípravou na vyučovací hodinou metodická příručka přesně popisuje, jakými činnostmi žáci v průběhu hodiny projdou, např. „*Žáci se setkají s hlavními postavami z učebnice Happy Street, zazpívají písničku, zopakují si pozdravy, nakreslí své pozdravy a napíší svá jména*“ (Roberts, 2017, s. 12). Dále metodická příručka před přípravou na vyučovací hodinu informuje o cílovém učivu k aktivnímu užítí vyučovací hodiny (základní slovní zásoba a vazby, které si mají žáci osvojit k aktivnímu ústnímu použití), doplňkovém učivu (učivo objevující se v příbězích, písničkách či říkankách, které by si měli žáci osvojit pasivně) a o materiálech, které bude v průběhu vyučovací hodiny zapotřebí (přesná strana v didaktických prostředcích – učebnici, pracovním sešitě, čísla nahrávek apod.).

Počet aktivit v jednotlivých přípravách na vyučovací hodiny se značně liší. Minimální počet aktivit, které jsou do přípravy zařazeny, je 4. Maximální počet aktivit je 8.

Po základních informacích o průběhu vyučovací hodiny následuje v přípravách na první hodinu všech lekcí nejprve úvod, při němž metodická příručka doporučuje užívat plakát. Jedná se o velký barevný plakát, na němž je vyobrazena celá Happy Street a řada dalších míst v okolí této ulice. Pomocí plakátu žáci zjišťují, kde se celá lekce bude odehrávat (At the shop, at the park, at school, in the playground...). Většina dalších hodin je zahájena prezentací učiva. V této části vyučovací hodiny učitel žákům různými způsoby představuje nové učivo, popř. před prezentací učiva dochází k opakování učiva z předchozích vyučovacích hodin/lekci, na něž může nové učivo navazovat. Součástí prezentace nového učiva je zpravidla práce s tzv. flashcards neboli s obrázkovými kartami obsahujícími slovní zásobu. Jako příklad uvádím prezentaci učiva, která je částí 1. vyučovací hodiny 3. lekce. Učitel dostává tyto instrukce: „*Připravíte si jednu kartu s obrázkem hračky, např. autíčka. Kartu zakryjte papírkem nebo knihou. Postupně kousek po kousku odhalujete obrázek a ptáte se What's this? Až děti uhádnou (česky), co je na obrázku, řeknete Yes. It's a car. Stejně postupujete s ostatními kartami s obrázky*“ (Roberts, 2017, s. 33).

Následující činnosti v přípravách na vyučovací hodiny nejsou seřazeny stejně, každá vyučovací hodina je jiná, což znamená, že přípravy nejsou stereotypní. Avšak i přesto, že není pevně daná struktura vyučovacích hodin, aktivity, které jsou součástí vyučovacích hodin, jsou seřazeny tak, aby hodina byla efektivní, zajímavá a zábavná. Po prezentaci většinou následuje aktivita zaměřená na poslech (písnička, říkanka, krátký příběh). Pomocí poslechu si žáci upevňují učivo, které jim bylo představeno. Následují aktivity na rozvoj mluvení a čtení. Vyučovací hodina bývá většinou zakončena aktivitou na rozvoj psaní. Některé vyučovací hodiny jsou zakončeny hrou pro celou třídu. Poslední aktivitou v závěrečných vyučovacích hodinách lekcí (kromě první) je sebehodnocení.

Součástí příprav na vyučovací hodiny jsou též přepisy jednotlivých nahrávek (příběhů, písní, říkanek). Přípravy v metodické příručce neobsahují údaje o přibližné časové náročnosti jednotlivých částí hodiny.

3. Rady pro překonání potíží

V metodické příručce se nacházejí rady, jak předcházet potížím, či zbytečnému zdržování se, např. „*Snažte se udržet svižné tempo. Když nějaký žák nebude rozumět, pokračujte s dalšími žáky a vraťte se k němu později. Žák se mezitím naučí výraz od spolužáků a nebude se stresovat*“ (Roberts, 2017, s. 12).

Přípravy na vyučovací hodiny jsou zpracovány detailně, a proto autorka metodické příručky pravděpodobně nepředpokládá, že by mohly jakékoliv potíže během výuky nastat. V metodické příručce se nachází velké množství rad, ty se však většinou nezabývají překonáním potíží. Jedná se spíše o doporučení, jaké jiné aktivity k procvičování a upevňování učiva žákům nabídnout, popřípadě, kde takové aktivity hledat. Např. „*Jestli jste až doposud nevyužili rozšiřující cvičení (Extension activity 4, Teacher's Resource Book, strana 13), mohli byste ho využít v této hodině – viz poznámky v Teacher's Resource Book, strana 38*“ (Roberts, 2017, s. 57).

4. Uplatňovaný přístup při výuce anglického jazyka

Přípravy na vyučovací hodiny jsou vytvořeny tak, aby podporovaly učitele ve výuce induktivním přístupem. Učitel je vyzýván k používání anglického jazyka ve všech situacích, kdy jsou žáci schopni angličtině porozumět. Učitel dostává pokyny, aby instrukce v anglickém jazyce doprovázel předvedením činnosti, např. „*Řeknete třídě*

Open your Activity Books at page 47 a instrukci názorně předvedete“ (Roberts, 2017, s. 69).

V průběhu prezentace nového učiva učitel nikdy nepoužívá mateřský jazyk. Metodická příručka učiteli radí, jak sehrát situaci, při které není potřeba mateřština, protože žáci porozumí. Cílem druhé hodiny druhé lekce je naučit žáky otázku *Can I borrow your ...?* Instrukce v metodické příručce jsou následující: *„Pokud to bude možné, použijte tužku nebo pero, které nepišou. Zkusíte psát a předvedete, že pero nebo tužka nepíše. Pak přistoupíte k jednomu dítěti a zeptáte se (Jan), can I borrow your pencil/pen, please?“* (Roberts, 2017, s. 21). Metodická příručka následně učiteli navrhuje další situaci, v níž může znovu prezentovat tutéž větu, jen s jiným podstatným jménem. Instrukce: *„Rozhlédněte se kolem sebe, prohlédněte si tašku apod., jako kdybyste si zapomněli svoji učebnici. Pak se zeptáte dalšího žáka (Marta) can I borrow your book, please?“* (Roberts, 2017, s. 21). Výuka angličtiny tedy probíhá v anglickém jazyce a výchozí bod je tvořen několika příklady, které objasňují jisté pravidlo, aniž by bylo toto pravidlo uvedeno. Metodická příručka dává učiteli k dispozici vhodné příklady, které navíc řadí adekvátním způsobem. Umožňuje tak učiteli vytvářet taková prostředí, v nichž si žáci mohou nové učivo osvojovat nevědomě, bez upozorňování na gramatická pravidla.

5. Materiály a rady pro hodnocení pokroku žáků

Metodická příručka neobsahuje žádné materiály sloužící k hodnocení pokroku žáků. V úvodu na straně 9 však uživatele informuje o tom, že testy a hodnocení lze najít v tzv. Teacher's Resource Packu, tedy Balíčku pro učitele. Součástí tohoto balíčku je Evaluation book, což je příručka obsahující 28 stran testů k jednotlivým lekcím a testů řečových dovedností, tzv. skill tests. Dále je v Evaluation book možné nalézt řadu dalších způsobů, jak lze vyhodnocovat pokrok dětí (průběžným hodnocením, sebehodnocením) a také rady, jak vést portfolia. Jelikož jsem neměla k dispozici Evaluation book a jelikož je diplomová práce zaměřena pouze na rozbor metodických příruček, více informací o Evaluation book zde neuvádím.

Metodická příručka obsahuje alespoň pár rad k hodnocení pokroku žáků. Již v úvodu metodické příručky je učitel pobízen ke sledování procesu učení žáků. Metodická příručka v přípravách na vyučovací hodiny zařazuje na konec většiny hodin cvičení v pracovním sešitě, jež žáci vypracovávají samostatně. Tato aktivita poskytuje učiteli možnost sledovat pokrok jednotlivých žáků, popř. individuálně pracovat s těmi,

kteří mají potíže. Jak dříve uvádím, součástí závěrečných vyučovacích hodin lekcí je aktivita zaměřená na sebehodnocení. Cílem sebehodnocení je, aby se každý žák, po upřímném a pravdivém odpovídání na otázky, dozvěděl, kolik se toho z dané lekce naučil. V metodické příručce najdeme instrukce k sebehodnocení v konkrétních přípravách, materiál sloužící k sebehodnocení je k nalezení v pracovním sešitě.

6. Doplnkové materiály, materiály ke kopírování, materiály on-line

V metodické příručce jsou na stranách 119-121 k nalezení hry s flashcards, následující tři strany (122-124) obsahují výpis her, jež lze zařadit do výuky v průběhu konkrétních lekcí.

Prostor posledních dvou stran metodické příručky (127 a 128) je vyhrazen pro anglicko-český slovníček. Slovníček zahrnuje abecedně seřazená klíčová slova, která jsou obsažena v učebnici Happy Street 1 New Edition. Za každým slovíčkem se nachází číslice psaná tučným písmem, jež uživateli metodické příručky naznačuje, ve které lekci se dané slovíčko poprvé objevuje. Pro slovíčka psaná kurzívou existují flashcards.

Počet materiálů ke kopírování je v metodické příručce minimální. Jedná se pouze o kopírovatelné šablony na výrobu masek na stranách 125 a 126. Další materiály ke kopírování učitel anglického jazyka nalezne v příručce Teacher's Resource Book, která je také součástí Teacher's Resource Packu. Materiály v Teacher's Resource Book zahrnují kopírovatelné pracovní listy ke každé lekci, jež slouží k upevnění a rozšíření učiva s poznámkami pro učitele.

V přípravách na vyučovací hodiny metodická příručka často uživateli radí prezentovat poslech na interaktivní tabuli pomocí použití iTools disku. Na zadních deskách metodické příručky je uvedena webová stránka, na níž zájemce o online materiály nalezne soubory ke stažení. Na odkazu www.oup.com/elt/happystreet jsou k nalezení soubory ke stažení pro oba díly učebnice Happy Street. Jedná se o audio soubory, tedy o nahrávky, které jsou součástí příprav na vyučovací hodiny. Tyto webové stránky obsahují ještě dalších 5 souborů ke stažení v pdf formátu, jedná se o Happy Birthday card, Father's day card, Mother's day card a dvě Bookmark.

7. Klíč ke cvičením

Metodická příručka neobsahuje řešení úloh z učebnice ani z pracovního sešitu.

8. Odkazy na strany v učebnici a pracovním sešitě

V jednotlivých přípravách na vyučovací hodiny jsou vypsány přesné strany učebnice a pracovního sešitu, ke kterým se konkrétní přípravy vztahují. Informace o stranách didaktických prostředků je možné nalézt v každé přípravě před první činností. U nadpisu částí hodiny (úvod, prezentace, poslech...) se ale také nachází odkaz na didaktický prostředek v podobě obrázku otevřené knihy, v němž je vepsána konkrétní strana daného didaktického prostředku. Pro učebnici používá metodická příručka českou zkratku Uč, pro pracovní sešit českou zkratku PS a pro kopírovatelné materiály z Teacher's Resource Book zkratku TRB. Na straně 82 v metodické příručce jsem si všimla také zkratky AB. Podle mého názoru se však jedná pouze o drobnou chybu, kdy místo české zkratky pro pracovní sešit byla použita zkratka anglická AB → Activity book. Součástí odkazu na didaktický prostředek a jeho stranu není číslo cvičení. Číslo cvičení se nachází až v popisu aktivity, např. „Řekněte třídě *Look at Activity book page 33, activity 3*“ (Roberts, 2017, s. 50).

Vedle odkazů na strany v učebnici a pracovním sešitě a na kopírovatelné pracovní listy v Teacher's Resource Book, jsou součástí metodické příručky také odkazy na jednotlivé audionahrávky. Tyto odkazy jsou tvořeny dvěma údaji – číslem CD a číslem konkrétní nahrávky a pro lepší viditelnost jsou vepsány do symbolu CD.

9. Digitální podoba

Metodická příručka k učebnici Happy Street 1 New Edition není v digitální podobě.

7.2 Chit Chat 1

Učebnici Chit Chat 1 od autora Paula Shiptona poprvé vydanou v roce 2002 v Oxfordu nakladatelstvím Oxford University Press doplňuje metodická příručka Chit Chat 1 vytvořená autory Paul Shipton a Coralyn Bradshaw. O překlad metodické příručky se postaraly Zdena Hartingerová s Danou Hurtovou.

Metodická příručka představuje učebnici Chit Chat 1 jako učebnici, která vychází z učebnice Chatterbox. Učební plány Chit Chatu 1 a Chatterboxu jsou podobné, Chit Chat 1 je však, co se týče ilustrací, textů a cvičení, moderněji zpracován.

V metodické příručce najdeme také informaci o schválení učebnice MŠMT (ze dne 7. října 2013) k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Cizí jazyk s dobou platnosti 6 let. Dne 13. 8. 2019 byla učebnici Chit Chat 1 udělena nová doložka o schválení, která je platná do 13. 8. 2025.

1. Komu je metodická příručka určena

Metodická příručka je celá napsána velmi srozumitelně v českém jazyce a obsahuje nejzákladnější informace o výuce anglického jazyka. Nejprve je uživatel metodické příručky seznámen s Rámcovým plánem výuky, z něž je patrné rozdělení učiva do jednotlivých lekcí. Za Rámcovým plánem výuky se nachází úvod, který popisuje cíle učebnice, informuje o didaktických materiálech doplňujících učebnici a zahrnuje jejich charakteristiky. Dalším součástí metodické příručky jsou informace o struktuře lekcí a vyučovacích hodin, odstavce hovořící o čtyřech základních dovednostech a o způsobu a pořadí jejich rozvíjení a odstavce obsahující informace o žákovi mladšího školního věku, v nichž naznačuje, z jakých důvodů je výuka anglického jazyka v daném sledu nebo na jakých tématech je založena nebo odstavce o zapojení rodičů do procesu učení svých dětí. Důležitým prvkem úvodu jsou také podrobné informace o možnostech hodnocení a sebehodnocení žáků

Metodická příručka obsahuje přípravy na všechny vyučovací hodiny. Přípravy na jednotlivé vyučovací hodiny jsou detailní, jejich součástí jsou anglické věty a pokyny, které může učitel při výuce použít. Metodická příručka vedle frází a pokynů v angličtině v některých případech obsahuje i jejich fonetický přepis.

Kromě detailních příprav na jednotlivé vyučovací hodiny metodická příručka zahrnuje také další materiály, z nichž může učitel čerpat. Jedná se například o soubor doplňkových aktivit, kopírovatelné testy, slovníček apod. Učitel tedy není nucen vymýšlet další aktivity sám a může si být jistý, že extra aktivity, které čerpá z metodické příručky pomáhají upevnit, procvičit a zopakovat přesně to, co je potřeba a jak je to potřeba. Nemusí ani ztrácet čas se sestavováním vlastních testů a má jistotu, že testy, které nalezne v metodické příručce obsahují pouze učivo, které bylo probráno.

Z předchozích třech odstavců lze konstatovat, že je metodická příručka určena především učitelům začínajícím, nezkušeným, popř. učitelům méně sebejistým a také učitelům, jejichž znalost anglického jazyka je na nízké úrovni.

2. Přípravy na vyučovací hodiny

V učebnici se nachází celkem 13 lekcí (1 úvodní, 12 klasických). Učivo lekcí je rozděleno do vyučovacích hodin. Lekce 1–11 se skládají ze čtyř vyučovacích hodin, učivo úvodní a 12. lekce je rozděleno do třech vyučovacích hodin. Metodická příručka obsahuje přípravy na všechny vyučovací hodiny.

Cílem příprav na první vyučovací hodiny lekcí je navodit situaci pro práci s daným tématem (např. obličej, oblečení). Nové jazykové učivo (např. *I have got...*) je v ní představeno pomocí různých činností, např. poslechu, čtení, práce s písničkou či říkankou. Činnosti jsou vždy doprovázeny ilustracemi osvojované slovní zásoby.

Prostřednictvím písní, nebo básní seznamují přípravy na druhé vyučovací hodiny lekcí žáky s novým jazykovým jevem (např. *She/he has got...*). Skrze básně a písně dochází také k procvičování již probraného učiva. Dále je součástí příprav aktivita, která umožňuje práci ve dvojicích či skupinkách. Aktivity v pracovním sešitě jsou opět zaměřeny na čtení a psaní, jejich cílem je upevnit jazykové učivo a rozvíjet schopnost učit se.

Úkolem příprav na třetí vyučovací hodiny je ještě více rozšířit probírané jazykové učivo (např. *Kate has got...*). Učivo je předkládáno buď formou hry, nebo písně, popř. delšími texty ke čtení. Dalším prvkem třetích vyučovacích hodin lekcí bývá také řešení úkolu, jehož výsledek je závislý na pochopení textu, což je pro děti podněcující.

Součástí příprav na čtvrté vyučovací hodiny je práce s epizodami z kresleného příběhu na pokračování. Cílem hodin je zopakovat jazykové učivo probírané v předchozích třech hodinách. Na závěr posledních vyučovacích hodin lekcí je žákům dán prostor pro sebehodnocení, v němž žáci mohou vyjádřit vlastní pocity týkající se probrané lekce.

Každé přípravě odpovídá jedna strana v učebnici a jedna strana v pracovním sešitě. Přípravy na vyučovací hodiny jsou velmi podrobné, krok za krokem napovídají, jak vést jednotlivé aktivity, jak využívat tabuli, v jakých situacích použít mateřský jazyk

apod. Jejich součástí jsou také přepisy nahrávek k poslechu užívaných v průběhu vyučovacích hodin.

Každá příprava na vyučovací hodinu nejprve obsahuje stručné shrnutí hodiny, z něž jsou patrné cíle výuky a jazykový obsah hodiny. Součástí shrnutí je aktivní slovní zásoba (nová slovní zásoba a fráze s fonetickou transkripcí k aktivnímu zvládnutí), pasivní slovní zásoba (jazyk, kterému musí žáci rozumět, ale není potřeba, aby ho aktivně používali a také anglické fráze, pokyny a výrazy, které učitel používá v hodině, a kterým by žáci měli rozumět), výpis materiálů a doplňkových pomůcek potřebných pro hladký průběh hodiny a komunikativní zaměření, které vytyčuje jazykové cíle, tedy to, co bude žák schopen vyjádřit na konci hodiny.

Další částí příprav je motivační cvičení, které představuje krátkou aktivitu na počátku vyučovací hodiny, jejímž cílem je naladit žáky a zaručit živý start hodiny. Motivační cvičení bývá často zaměřeno na opakování učiva z předchozí lekce/vyučovací hodiny.

Po motivačním cvičení doporučuje metodická příručka přejít k výkladu nového učiva, nejprve však bez použití učebnice před tabulí za pomoci obrázkových karet, mimického znázorňování, skutečných předmětů nebo obrázků, které učitel sám kreslí na tabuli. Teprve poté následuje výklad učiva v učebnici, žáci již něco znají a je vzbuzen jejich zájem a podnět zvědavost. Učitel pečlivě vyslovuje nové výrazy, žáci je opakuji, následně učitel učivo zapisuje na tabuli, žáci ho opisují do sešitů.

Další část hodiny je vyhrazena procvičování v učebnici, poté v pracovním sešitě. Podle metodické příručky není nutné vypracovávat úlohy z pracovního sešitu pouze při hodině, mohou být zadány za domácí úkol. Metodická příručka nabízí další aktivity k upevnování učiva, které jsou určeny například pro žáky, kteří vypracovali úlohy k procvičení rychleji. Poslední částí vyučovací hodiny, již najdeme v přípravě, je zakončení hodiny. Metodická příručka doporučuje zakončit hodinu zajímavou příjemnou činností, při které se shromáždí všichni žáci a společně upevňují probrané učivo. V přípravách na vyučovací hodiny jsou hodiny zakončeny různými hrami, soutěжами, sebehodnocením či zpěvem písní.

I přes to, že jsou vyučovací hodiny v lekcích jasně dané a pořadí činností v hodině téměř neměnné (motivační cvičení, výklad, výklad s učebnicí, procvičování učiva

v učebnici, procvičování učiva v pracovním sešitě, zakončení), nejsou hodiny stereotypní. Uspořádání hodin je jasné, rutinní, děti si na něj brzy zvyknou, hodiny však často obsahují moment překvapení např. v podobě her, které jsou zpravidla vloženy mezi procvičování v učebnici a procvičování v pracovním sešitě.

Přípravy na hodiny ve své první polovině obsahují aktivity pro rozvoj mluvení a naslouchání, v druhé části hodin se objevují činnosti na rozvoj dovednosti číst a psát (žáci opisují nové fráze do sešitu, doplňují cvičení v pracovním sešitě apod.).

Přípravy bohužel neobsahují údaje, kolik času je potřeba pro jednotlivé aktivity vyhradit. Učitel by si měl ujasnit, kolik minut může při dané aktivitě strávit, aby stihl i ostatní naplánované aktivity.

3. Rady pro překonání potíží

Metodická příručka neobsahuje rady pro překonání potíží. Jelikož poskytuje detailní přípravy na všechny vyučovací hodiny, pravděpodobně nepředpokládá, že by se při výuce anglického jazyka měly jakékoliv potíže vyskytnout.

4. Uplatňovaný přístup při výuce anglického jazyka

Z příprav na vyučovací hodiny je patrné, že metodická příručka učitele při výuce anglického jazyka vede k uplatňování induktivního přístupu. Učení se anglickému jazyku podle učebnice *Chit Chat 1* probíhá pomocí napodobování. Učitel představuje model, který žáci napodobují. Toto je viditelné již v přípravě na první vyučovací hodinu první lekce. Učitel předstoupí před žáky a opakuje větu *I'm...* a následně pokládá otázku *What's your name?* a nechá žáky po sobě opakovat. Žáci po chvíli porozumí významu vět, aniž by je musel učitel překládat do mateřského jazyka a vysvětlovat. Žák si vyvodí, že tyto věty je vhodné použít při seznamování. V přípravě na první vyučovací hodinu úvodní lekce je učitel také vyzván, aby žáky upozornil na apostrof ve větách *My name's...* a *I'm...*, ale aby se vyvaroval jakéhokoliv mluvnického výkladu. Učitel nikdy nevysvětluje žádné gramatické pravidlo.

Napodobování si lze povšimnout také v přípravě na druhou vyučovací hodinu třetí lekce. Cílem hodiny je naučit žáky otázku *Is it a...?* a odpověď na ni *Yes, it is./No, it isn't.* Instrukce zní: „*Na tabuli připevněte obrázek kočky a psa. Ukažte na kočku zeptejte se Is it a cat? (Yes.) Řekněte Yes, it is. Děti po vás opakují. Ukažte na psa a zeptejte se Is it a*

cat? (No.) Řekněte No, it isn't. Děti opakují“ (Shipton, Bradshaw, 2019, s. 28). Aktivita pokračuje s jinými obrázky, učitel pobízí žáky, aby na jeho otázky odpovídali a postupně přestává pokládat otázku a snaží se povzbudit žáky k jejímu použití. Žák si pravidlo osvojí prostřednictvím opakování a porozumění příkladů.

Učitel při fázi, kdy prezentuje nové gramatické pravidlo, nikdy nepoužívá mateřský jazyk. Pokud je mateřský jazyk v průběhu vyučování použit, je to pouze v případech, kdy učitel žákům popisuje průběh určité aktivity, při motivaci na další aktivitu či učivo, např. *„Požádejte žáky česky, aby zavřeli oči a představili si, že ztroskotali a jsou úplně sami na maličkém ostrůvku. Jak se cítí?“* (Shipton, Bradshaw, 2019, s. 33), při zakončení hodiny/lekce, popř. jejím shrnutí: *„Česky žáky požádejte, aby vám o třetí lekci vyprávěli. Co se jim líbilo nejvíce?“* (Shipton, Bradshaw, 2019, s. 31) apod.

5. Materiály a rady pro hodnocení pokroku žáků

Metodická příručka učiteli poskytuje rady o možném hodnocení žáků. Zahrnuje několik druhů hodnocení – neformální vyhodnocování učebního procesu z pohledu žáka i učitele, formální testy hodnotící znalosti žáků a sebehodnocení žáků.

Metodická příručka pobízí učitele k průběžnému pozorování výkonu žáků. Její součástí je kopírovatelný klasifikační list (str. 117), do nějž si může učitel poznamenávat výkony jednotlivých žáků v oblasti poslechu, mluvení, čtení i psaní. Vedle toho však metodická příručka učitele nabádá k pozorování dalších věcí, např. práce v hodině, zájmu o předmět či vypracovávání domácích úkolů.

Další možností, jak hodnotit, kterou metodická příručka nabízí, jsou tzv. minitesty. Minitesty jsou krátké testy, které po dokončení lekce hodnotí, jakým způsobem si žák osvojil jazykové učivo. Minitesty slouží k průběžnému sledování pokroku žáků. Tyto testy žáci napíší a následně si je společně s celou třídou sami opraví. Výsledek testu slouží jako zpětná vazba pro žáka i učitele, zdali si žák dané učivo již osvojil a není třeba se mu dále věnovat, nebo zda učivo zatím zcela osvojeno není a je potřeba nadále pokračovat v jeho procvičování. Minitesty jsou tvořeny dvěma až třemi cvičeními, která jsou zaměřena na psaní a čtení. Zadání minitestů je vždy v anglickém jazyce. V metodické příručce na stranách 105-116 nalezneme celkem 12 minitestů. Informaci o tom, kdy je vhodné Minitest zařadit do výuky, je možné nalézt v přípravách na

vyučovací hodiny po zakončení poslední vyučovací hodiny každé lekce. Zde uživatel metodické příručky nalezne také české zadání jednotlivých úkolů a jejich správné řešení.

Vedle materiálů určených pro neformální hodnocení, obsahuje metodická příručka také potřebné materiály pro hodnocení formální. Tyto testy slouží jako podklad pro poznání, kolik se toho žáci v určitém časovém období naučili. Testy jsou zařazeny po dokončení 3., 6. a 9. lekce a shrnují učivo z předchozích třech lekcí. Po dokončení 12. lekce je zařazen závěrečný test, v němž je zahrnuto učivo z celého roku, respektive ze všech lekcí. Testy se skládají ze dvou částí – poslechové části a části zaměřené na oblasti čtení a psaní. Zadání všech úloh v testu je vždy v anglickém jazyce. Na stranách 94-96 se v metodické příručce nacházejí instrukce k testům, přepisy všech nahrávek, které jsou jejich součástí a správná řešení testů. Materiály pro formální hodnocení se v metodické příručce nacházejí na stranách 97-104. Metodická příručka v sekci příprav na vyučovací hodiny jasně určuje, kdy je nejvhodnější čas pro zadání testu. Po dokončení 3., 6., 9. a 12. lekce doporučuje metodická příručka opakování. Za opakováním učitel najde informaci o tom, že jsou nyní žáci připraveni udělat konkrétní test. Vedle této informace se učitel také dozvídá, na kterých stranách metodické příručky by měl daný test najít, kde jsou instrukce k testu, přepis nahrávek a správné odpovědi. Testy vždy vycházejí pouze z učiva předchozích lekcí.

Důležitou složkou hodnocení je též sebehodnocení, proto ho metodická příručka neopomíná. Do opakovacích hodin jsou začleněny kvízy, pomocí nichž si žáci mohou ověřit a zaznamenat svůj pokrok. Žáci si tyto kvízy sami opravují a zaznamenávají si počet získaných bodů. Na konci každé lekce je žákům umožněno vyslovit své pozitivní momenty z průběhu učení.

Metodická příručka vyzývá učitele k vytváření portfolií žáků, jehož součástí by mělo být hodnocení, výsledky testů, vlastní vyjádření se žáka k tomu, jak mu učení šlo a příklady jeho práce.

Na straně 135 jsou k nalezení pokyny v angličtině, které lze použít při hodnocení žáka učitelem. Tyto pokyny může učitel používat v průběhu celé vyučovací hodiny. Jedná se o pochvaly, např. *Good./Well done.;* *Right/correct answer.;* *Excellent!..*, a také o napomenutí, např. *Be quiet. Speak up. Pay attention...*

6. Doplnkové materiály, materiály ke kopírování, materiály on-line

Metodická příručka obsahuje v tzv. Resource bank na stranách 89-96 doplnkové materiály. Jedná se především o hry s obrázkovými kartami, sloužící k opakování slovní zásoby, o hry na procvičování abecedy, o pohybové hry a o hry s kreslením, které rozvíjejí sebevyjádření a fyzickou koordinaci. Resource bank také obsahuje hry pro konkrétní lekce (pro každou lekci 1 až 2 hry).

Další doplnkový materiál, který lze v metodické příručce nalézt, je obrázkový slovník na stranách 118-123. Obrázkový slovník obsahuje vždy jednu aktivitu pro jednu lekci (kromě poslední). Materiály z obrázkového slovníku mohou být použity v konkrétních vyučovacích hodinách, v metodické příručce je přesně poznačeno, při které vyučovací hodině je vhodné dané cvičení z obrázkového slovníku použít.

Mezi kopírovatelné materiály lze zařadit různé testy, o nichž jsem hovořila v předchozím bodu 5. Materiály a rady pro hodnocení a také kopírovatelný klasifikační list.

V metodické příručce jsem nikde nenašla zmínku o on-line materiálech. I přes to, jsem do vyhledávače zkusila napsat Metodická příručka Chit Chat 1 on-line. Kliknutím na první nabízený odkaz jsem se dostala na webové stránky elt.oup.com, na nichž jsou k dispozici materiály ke stažení zdarma, které je možné při výuce s Chit Chatem 1 využívat. Jedná se o *Metodické poznámky ke slovníčku pro dyslektiky*, *Slovníček pro dyslektiky 1*, *Tune in to English* (úvodní kurz pro výuku angličtiny ve 3. třídách ZŠ), *Chit Chat Deníček 1*, *Mañásci*, *Have fun – zásobník her*, *Try it with us* (soubor obsahující fráze a pokyny používané v průběhu hodiny), *Play with sounds – aktivity* (jazykolamy, říkanky, rozpočítadla), *Chit chat videopohlednice – průvodce* (pohled do práce učitele a žáků v reálném kontextu běžné třídy), *Chit Chat Photocopy Masters book 1 – 1.-3. část* (extra aktivity k jednotlivým lekcím).

7. Klíč ke cvičením

Klíč ke cvičením z pracovního sešitu i učebnice se v metodické příručce nachází v konkrétní přípravě na vyučovací hodinu, v jejímž průběhu se cvičení vypracovává. Dříve zmiňuji, že metodická příručka také obsahuje správné odpovědi z Minitestů (mezi jednotlivými přípravami na vyučovací hodiny) i formálních textů (v samostatné sekci

v metodické příručce, jež obsahuje instrukce k testům, prepisy nahrávek a správná řešení – strany 94-96).

8. Odkazy na strany v učebnici a pracovním sešitě

Stránky učebnice ani pracovního sešitu nejsou součástí metodické příručky. Při přípravě na vyučovací hodinu musí mít učitel po ruce všechny tři knihy.

Jak dříve zmiňuji, k přípravě na hodinu je přiřazována jedna strana učebnice a jedna strana pracovního sešitu, pokud se v učebnici zabýváme stranou 11, v pracovním sešitě se zabýváme touž stranou. Toto je pro učitele velmi přehledné a pokud žák v průběhu hodiny přeslechne, na jaké straně má otevřít učebnici/pracovní sešit, učitel nad čísly stran nemusí dlouho přemýšlet a není narušen průběh vyučovací hodiny. Metodická příručka v přípravách na vyučovací hodiny přesně odkazuje na stránky učebnice a pracovního sešitu. Nepoužívá k tomu žádné zkratky.

Metodická příručka neodkazuje pouze na stránky učebnice/pracovního sešitu, ale občas také na konkrétní cvičení: *Požádejte třídu, aby si prohlédla cvičení 2* (Shipton, Bradshaw, 2019, s. 24), problém však je, že v učebnici jednotlivá cvičení nejsou číslována. Jednotlivé strany v učebnici zpravidla obsahují 1 nebo 2 cvičení (výjimečně 3), proto tato drobnost nezpůsobuje významné potíže.

Přípravy v metodické příručce informují o nahrávkách, které budou součástí vyučovací hodiny. Nahrávky jsou znázorněny symbolem reproduktoru, za nímž se nachází číslo nahrávky.

9. Digitální podoba

Metodická příručka k učebnici Chit Chat 1 není v digitální podobě.

Další postřehy k diskuzi:

- Metodická příručka často učitelé radí kreslit v průběhu vyučovací hodiny na tabuli – výtvarně méně nadaným učitelům to může činit potíže (kresba nemusí být vydařená a žáci nepoznají ztvárněný předmět, kresba může být časově náročná a při hodině kreslením na tabuli může učitel ztratit drahocenný čas, žáci mohou v průběhu vytváření kresby ztratit zájem o vyučování angličtiny apod.). Myslím si, že v dnešní

době interaktivních tabulí mohly být součástí metodické příručky odkazy na materiály ke stažení, které metodická příručka učiteli doporučuje nakreslit.

- Metodická příručka uvádí, že součástí výukové sady Chit Chat 1 je audiokazeta s poslechovým materiálem. Na internetu jsem však zjistila, že součástí sady Chit Chat 1 již není audiokazeta, nýbrž audio CD. V současné době je kazeta poměrně zastaralá a proces hledání správné nahrávky býval zdlouhavý. Vyměnit kazetu za CD je tedy rozumný krok. Vhodná by byla i korekce v metodické příručce.

7.3 Angličtina pro 3. ročník základní školy

K učebnici Angličtina pro 3. ročník základní školy Hello, kids! od autorky Marie Zahálové byla vytvořena metodická příručka s názvem Angličtina pro 3. ročník základní školy Metodická kniha pro učitele. Autorkou metodické příručky je sama autorka učebnice Marie Zahálová. Metodická příručka, kterou analyzuji, byla vydána v Praze nakladatelstvím SPN v roce 2006. Učebnice Angličtina pro 3. ročník základní školy se nachází v seznamu schválených učebnic. Schvalovací doložka MŠMT je platná do 5. 9. 2024.

1. Komu je metodická příručka určena

V první části metodické příručky, na straně 3, je uživateli nastíněna podoba učebnice a je obeznámen s rolí učitele a funkcemi CD/kazety se zvukovým záznamem textů. Strany 3-4 uživatele seznamují s koncepcí učebnice (informace o slovní zásobě, výuce gramatiky či rozvíjení čtení) a s dalšími materiály, které jsou součástí učebnice: přehled znamének výslovnosti a abecedně řazený anglicko-český a česko-anglický slovník. Následuje metodický úvod, jehož náplň tvoří charakteristika žáků mladšího školního věku, informace o využívání memorování, překladu či didaktických her. Součástí úvodu je odstavec podávající informace o hodnocení žáků.

Za úvodem se nachází Seznam použitých zkratk, který uživateli metodické příručky usnadňuje orientaci v publikaci, seznam klíčových kompetencí, které učebnice rozvíjí, a očekávané výstupy z práce s učebnicí. Úvodní část metodické příručky je zakončena Rámcovým tematickým učebním plánem, který rozděluje učivo učebnice do třiceti lekcí a naznačuje, za jaké časové období je potřeba učivo v lekcích probrat. Vedle

časového rozpisu lekcí, pojímá Rámcový tematický plán také slovní zásobu, mluvní aktivity a dílčí cílové kompetence lekce.

Dále metodická příručka obsahuje přípravy na všechny vyučovací hodiny, jejichž součástí jsou rovněž promluvy učitele v angličtině. Díky tomu může podle metodické příručky postupovat i učitel, jehož znalost angličtiny je na nízké úrovni. V metodické příručce na straně 143 se navíc nachází anglicko-český slovníček *Classroom language*. Tento materiál obsahuje abecedně seřazený seznam pokynů, které může učitel v průběhu vyučovací hodiny využívat.

Všechny dříve zmíněné části metodické příručky pomáhají učiteli zorientovat se v učivu učebnice a v její metodice, vést vyučovací hodinu v angličtině a zvládnout dosáhnout vytyčených cílů lekcí. Z těchto důvodů je Metodická kniha pro učitele k učebnici Angličtina pro 3. ročník základní školy vhodná pro učitele začínající, nezkušené, či méně sebejisté. Nezkušený učitel však pravděpodobně nepozná, zda jsou celé přípravy, popř. jejich části, kvalitně metodologicky zpracovány.

2. Přípravy na vyučovací hodinu

Učivo v učebnici je rozděleno do třiceti lekcí. Učivo každé lekce, kromě poslední, je rozloženo do třech vyučovacích hodin. Poslední lekce rozděluje učivo pouze do dvou vyučovacích hodin. Metodická příručka obsahuje přípravu na každou vyučovací hodinu.

Připravám na tři vyučovací hodiny, tedy jedné lekci, v metodické příručce odpovídají dvě strany v učebnici a dvě strany v pracovním sešitě. Občas se tedy stává, že se v přípravách na vyučovací hodiny objevují instrukce vrátit se ke určitému poslechu/cvičení, kterému se již žáci věnovali v předchozí hodině a jejich prostřednictvím znovu upevňovat učivo. Některé žáky může opakování stejných aktivit začít brzy nudit a v průběhu upevňování nemusí být pozorní. Metodická příručka by mohla obsahovat např. extra aktivitu na upevňování daného učiva, která by byla odlišná. Žáci by si také lépe uvědomovali, že procvičované učivo, např. *Good morning!*, *Good afternoon!*, *Good evening a Good night!* se používá i v jiných prostředích (ne jen ve škole a doma).

První složkou přípravy na vyučovací hodinu jsou informace o slovní zásobě, mluvních aktivitách a cílech. Tyto informace se však nevztahují k určité vyučovací hodině, ale k celé lekci. (Lekce je tvořena třemi vyučovacími hodinami a před každou přípravou jsou popsány tytéž cíle, tatáž slovní zásoba i tytéž mluvní aktivity.) Přípravy

tedy nevyslovují přesný cíl dané vyučovací hodiny ani přesnou slovní zásobu a mluvní aktivity, které budou její součástí. Cíl dané vyučovací hodiny je pro učitel záhadou, zjistí ho, až si sám danou přípravu pečlivě přečte.

Drtivá většina příprav na vyučovací hodinu se skládá z pěti částí – zahájení, výklad, upevňování, zakončení, zadání domácího úkolu. Cílem zahájení je zopakovat učivo z minulé hodiny/předchozí lekce. Zahájení je zpravidla tvořeno jednou až třemi činnostmi. Zahájení zahrnuje jak zábavnější aktivity např. hry (Simon says, řetězové hry), poslech písně obsahující opakované učivo či učivo plánované k probrání, či poslech/recitace říkanky, tak méně zábavné aktivity, např. učitel pokládá otázky, žák odpovídá celou větou, procvičování učiva pomocí obrázků apod. Úvodní aktivita některých vyučovacích hodin je založena na domácím úkolu, který byl žákům zadán v předchozí hodině.

Po zahájení následuje výklad nového učiva. Při výkladu nové slovní zásoby je častá manipulace s reálnými předměty nebo poslech písně/nahrávky. Během upevňování učiva se nejčastěji využívá učebnice a pracovní sešit. Žáci učivo upevňují pomocí vypracovávání jednotlivých cvičení v pracovním sešitě nebo učebnici. V průběhu zakončení hodiny je čas věnován dalšímu upevnění učiva, již však většinou bez učebnice a pracovního sešitu. Upevňování učiva v závěru hodiny probíhá pomocí her (Pexeso, Kvarteto, Bingo), rozhovorů ve dvojicích či skupinkách nebo pomocí soutěží.

Poslední částí všech příprav na vyučovací hodiny je zadání domácího úkolu. Domácí úkoly, které jsou v metodické příručce zadávány, jsou buď z pracovního sešitu, nebo z učebnice. V některých případech se úkoly nepojí ani s jednou knihou, jedná se spíše o tvořivou činnost žáků, která má pomoci snazšímu zapamatování slovní zásoby či probraných gramatických struktur, např. „*Na papír nakreslit svoje kalhoty, ponožky a boty. Napsat k nim věty My trousers are blue. My socks are... My shoes are...*“ (Zahálková, 2006, s. 91).

Součástí příprav na vyučovací hodiny jsou zmenšené stránky učebnice a pracovního sešitu, které se pojí s danou lekcí. Tyto zmenšené stránky se nacházejí před přípravou na první vyučovací hodinu lekce. Další součástí některých příprav jsou instrukce k testům.

V některých přípravách nejsou zadány přesné instrukce, např. zahájení 1. hodiny 8. lekce: „*Žáci utvoří menší skupinky. Pracují s jednou sadou kartiček s čísly. Jeden žák se zeptá spolužáka Ž1: How old are you? Ten si vytáhne nějakou kartičku (třeba 4) a odpoví podle ní Ž2: I'm four. Vyhraje ten, kdo bude nejmladší.*“ (Zahálková, 2006, s. 43). Učitel dostane instrukce o průběhu aktivity, ale nenajde rady, jak aktivitu uvést, zdali má mluvit mateřským či cizím jazykem, popř. jaké anglické pokyny může použít (*Make groups of four. Choose some card. Answer the question.*). Na konci instrukce je dodáno, že nejmladší vyhrává. Autorka pravděpodobně považuje tuto aktivitu za soutěž, z instrukcí/popisu aktivity to není úplně jasné.

Přípravy na vyučovací hodiny neobsahují údaje o tom, jak časové náročné jsou jednotlivé aktivity nebo kolik času je na ně vhodné vyhradit.

3. Rady pro překonání potíží

Do některých příprav na vyučovací hodiny autorka přidala své rady, např. „*Vždy vyčkejte, až vám žák odpoví, popř. mu šeptem napovězte*“ (Zahálková, 2006, s. 14); „*Nikoho netrapte, k článku se v dalších hodinách vraťte a s pomalejšími či ostýchavějšími žáky text pomocí nahrávky upevněte*“ (Zahálková, 2006, s. 14). Jedná se o rady, které doporučují učitel, jak se chovat, pokud některý z žáků potřebuje více času ke zvládnutí učiva/porozumění otázky/vyprodukování odpovědi apod. Tyto rady pravděpodobně ocení především pouze učitel, který opravdu nemá žádnou praxi a nikdy neměl možnost pracovat s dětmi. Pro učitele/člověka, který se v životě běžně setkává s dětmi, jsou tyto rady spíše nepotřebné.

Vedle autorčiných rad se v metodické příručce nacházejí také její poznámky, např. „*Je jen na učiteli, aby zvážil, zda je jeho skupina připravena na práci s texty, tedy na psaní a čtení. Pokud tomu tak není, není problém postupovat učivem jen audioorálně s využitím nahrávek, napodobováním činností a manipulací s předměty. K textům se lze později vrátit*“ (Zahálková, 2006, s. 15). I přes to, že metodická příručka učitel, který navrhuje zamyslet se nad tím, zda je již vhodné pracovat ve třídě s texty, nebo zda je žádoucí se na počátku zaměřit především na mluvení a poslech, neobsahuje bohužel více rad nebo instrukcí, jak přesně v případě, kdy se učitel domnívá, že jeho třída na práci s texty není připravena, postupovat. Autorka pouze podotýká, že lekce, při nichž se učitel rozhodne postupovat audioorálně, budou probrány rychleji a ušetřený čas přijde vhod později při doplnění práce s textem.

Dále se v metodické příručce nacházejí poznámky, které se určitým způsobem vztahují k učivu, ale spíše rozšiřují znalosti učitele. Např. „*Pro slovo popisovačka lze používat pen, jinak se běžně říká biro nebo ball-point pen*“ (Zahálková, 2006, s. 22) nebo „*Výrazy clock i watch jsou v jednotném čísle. České věty Ty hodinky jsou.../Ty hodiny jsou... tedy překládáme The watch is.../The clock is... Množné číslo mají watches a clocks, pojí se se slovesem v množném čísle (např. are). Tím však žáky zatím nezatěžujte*“ (Zahálková, 2006, s. 52).

Autorka přidala rady i doporučení do úvodní části metodické příručky. Např. „*Doporučujeme psát do sešitu tužkou, protože jen tak lze chyby snadno opravit a udržet úpravnost. Pokud žáku nebrání grafomotorická porucha, přikláníme se k psaní tiskacím písmem. V naší dlouholeté praxi se osvědčilo věnovat pár minut nácviku malých tiskacích písmen a vést tak žáky k úpravnému a čitelnému projevu, který jednak usnadní čtení učiteli, ale především upměsí vizuální zapamatování složitého anglického pravopisu*“ (Zahálková, 2006, s. 3). Je na každém učiteli, aby vyhodnotil, zda je tato rada užitečná či nikoli.

4. Uplatňovaný přístup při výuce anglického jazyka

V úvodu metodické příručky je uživatel informován o omezení výkladu gramatiky na minimum z důvodu, že žáci ve třetím ročníku nemají dostatečné znalosti gramatiky ani v mateřském jazyce a nelze u takových žáků předpokládat kognitivní pochopení a zapamatování si mluvnických pravidel. Z toho důvodu budou nové jevy probírány ve větších komunikativních strukturách (Zahálková, 2006). „*K pochopení, upevnění a bezpečnému zapamatování učiva slouží systém úloh, který žákům umožňuje ověřit si funkčnost jazyka v konkrétní situaci a učiteli zprostředkuje okamžitou zpětnou vazbu s informací o stupni zvládnutí probrané látky*“ (Zahálková, 2006, s. 4). Metodická příručka se tedy snaží učitele vést k tomu, aby při výkladu nového učiva uplatňoval induktivní přístup a žáci se učili nápodobou či vyvozováním pravidel z opakovaných příkladů, které učitel prezentuje. Ne vždy se jí to však daří. Některé přípravy na vyučovací hodiny obsahují nadbytečné informace, výklad je doplňován překládáním do mateřského jazyka a žáci jsou někdy pouze pasivními příjemci.

Induktivní přístup lze však spatřit ve většině příprav na vyučovací hodiny, např. v přípravě na první vyučovací hodinu třetí lekce. *PB 8/1 „Připravte si předem stejné školní potřeby, jako má dívka na obrázku – tašku, pravítko, penál, knihu, kazetu. Žáci*

mají knihy zavřené, poslouchají nahrávku. Postupně ukazujte předměty v pořadí, jak jsou jmenovány. Poslech opakujte několikrát, až se přihlásí některý žák, který to zkusí sám“ (Zahálková, 2006, s. 21).

Učivo první vyučovací hodiny šesté lekce je v metodické příručce také zpočátku představováno pomocí induktivního přístupu, později je však do výuky bohužel zbytečně přidán mateřský jazyk, pomocí něž se učitel ujišťuje, zda žáci novému učivu rozumějí. Po představení nového učiva navíc následuje překlad vět z cizího jazyka do jazyka mateřského. *„Ukažte na svoji knihu a řekněte This is my book. Ukažte na svoje pero a řekněte This is my pen. Stejně postupujte s pravítkem a gumou. Vyzvěte žáky, aby ukázali na svoji knihu a opakovali po Vás. Položte otázku: Co to vlastně říkáme? Žáci zřejmě odhadnou, že věta má význam Toto je moje... Totéž předvedou s perem, pravítkem a gumou. Vždy větu řeknou anglicky i česky. This is my pen. Toto je moje pero“* (Zahálková, 2006, s. 35).

Výklad v přípravě na první vyučovací hodinu osmé lekce, jejíž náplní je otázka *Are you...?* nemá s induktivním přístupem nic společného. Učitel má podle instrukcí napsat na tabuli otázku *How old are you?* a pod ní napsat její doslovný český překlad *Jak starý jsi (ty)?* Následně je učitel vybízen, aby barevnou čarou spojil výrazy *How-jak, old-starý, are you-jsi ty*. Další instrukce zní: *„Uveďte tak otázku Are you...? Jsi...? Jste...? Kterou se můžeme ptát na různé skutečnosti. Zdůrazněte, že je stejná pro případ tykání i vykání a zájmeno you nelze vynechat jako v češtině“* (Zahálková, 2006, s. 43).

5. Materiály a rady pro hodnocení pokroku žáků

V metodické příručce na straně 5 je v metodickém úvodu zmíněno, co všechno by měl učitel hodnotit a jak by měl při hodnocení úrovně osvojení řečových dovedností a při opravování chyb, kterých se žáci dopouštějí při mluvení v cizím jazyce (včetně špatné výslovnosti), postupovat.

Součástí metodické příručky je šest souhrnných testů, které mají učitelé poskytnout informaci o znalostech, které žáci v průběhu lekcí nabyli. Testy jsou zadány po 5., 10., 15., 20., 25. a 30. lekci (najdeme je v metodické příručce po poslední přípravě 5., 10., 15., 20., 25. a 30. lekce, tedy na stranách 32-33, 54-55, 76-77, 98-99, 120-121 a 134-135). Součástí přípravy na poslední vyučovací hodinu lekce, po níž následuje souhrnný test, jsou informace k testu (učivo kterých lekcí bude test obsahovat, na které

straně metodické příručky test najdeme a číslo strany v metodické příručce, na níž se nachází řešení testu). V každém testu se nachází učivo ze všech předchozích lekcí (v testu po páté lekci učivo z 1.-5. lekce, v testu po 10. lekci učivo z 1.-10. lekce atd.). Tyto testy obsahují pouze aktivity zaměřené na oblasti čtení a psaní, aktivity zaměřené na poslech testy úplně opomíjí. V testu po dovršení 5. lekce není zadání u úlohy č. 8 úplné. Zadání zní: *Vybarvi první míč podle zadání (blue and yellow) a druhý, jak chceš* (Zahálková, 2006, s. 140). Pod druhým míčem se však nachází předtištěný řádek, na který by měl žák pravděpodobně anglicky vypsát barvy, které použil při vykreslování druhého míče. V zadání to však není uvedeno. Zadání k jednotlivým úlohám v testech je vždy v mateřském jazyce.

V přípravě na třetí hodinu deváté lekce na straně 49 se učitel setkává s aktivitou v pracovním sešitě, která je koncipována jako část portfolia žáků. Součástí přípravy jsou informace o práci s portfoliem, jehož cílem je přispět dětem k lepšímu sebepoznání a sebehodnocení. Příprava obsahuje rady, jak žáky připravit na práci s portfoliem.

6. Doplnkové materiály, materiály ke kopírování, materiály on-line

Mezi doplňkové materiály lze zařadit již dříve zmíněný anglicko-český slovníček *Classroom language* na straně 143. Tento materiál je určen v první řadě učitelům.

Doplňkových materiálů ke kopírování, které metodická příručka obsahuje, není mnoho. Jedná se především o šest testů sloužících k hodnocení znalostí žáků.

Uvnitř metodické příručky jsem nenašla žádnou zmínku o materiálech ke stažení. Po zadání názvu učebnice/metodické příručky do vyhledávače a pátrání po doplňkových materiálech přímo na internetu jsem také nebyla úspěšná. K této metodické příručce s největší pravděpodobností neexistují žádné doplňkové materiály on-line.

7. Klíč ke cvičením

Metodická příručka obsahuje klíč ke cvičením z pracovního sešitu a také klíč ke kopírovatelným testům. Řešení aktivit z pracovního sešitu je možné nalézt v metodické příručce na zmenšených kopiích pracovního sešitu před jednotlivými přípravami na vyučovací hodiny dané lekce. Klíč ke kopírovatelným testům se v metodické příručce nachází na stranách 140-142. V testu zařazeném po 10. lekci není v klíči vyplněno cvičení dva (dokreslování ručiček na hodinách).

8. Odkazy na strany v učebnici a pracovním sešitě

I přesto, že jsou, jak dříve uvádím, zmenšené stránky učebnice a pracovního sešitu součástí metodické příručky, obsahuje metodická příručka v přípravách na vyučovací hodiny také odkazy na konkrétní stranu a cvičení v učebnici/pracovním sešitě např. *WB 39/8* (Workbook strana 39, cvičení 8), *PB 37/4* (Pupil's book strana 37, cvičení 4). Nejčastěji metodická příručka odkazuje na strany učebnice/pracovního sešitu při výkladu, upevňování a zadávání domácích úkolů. Vedle odkazování na stránky učebnice/pracovního sešitu, odkazuje také na jednotlivé nahrávky, které je vhodné v průběhu dané vyučovací hodiny použít. Pro čísla nahrávek používá zkratku písmene C a čísla nahrávky, např. *C24*.

Díky zmenšeným stránkám učebnice a pracovního sešitu v metodické příručce nemusí mít učitel při plánování výuky tři knihy po ruce, stačí mu pouze metodická příručka. V případě potřeby listuje maximálně 2-3 stránky vzad.

9. Digitální podoba

Metodická příručka není v digitální podobě.

7.4 New English Adventure 1

Metodická příručka New English Adventure 1 je didaktickým materiálem, jenž doplňuje učebnici New English Adventure 1 od autorek Viv Lambert a Anne Worrall vydanou roku 2015 nakladatelstvím Person Education Limited. Autorkami této metodické příručky jsou Jennifer Heath, Wioleta Laskowska a Mariola Bogucka.

1. Komu je metodická příručka určena

Metodická příručka obsahuje velmi detailní přípravy na všechny vyučovací hodiny zahrnující seznam aktivit a poznámky o jejich průběhu. V přípravách dále učitel dostává přesné instrukce, jaká slova/pokyny má v danou chvíli pronést, popř. jak se má chovat apod. Díky podrobným přípravám na vyučovací hodiny je zajištěno, že i učitel, který nemá s výukou angličtiny zkušenosti, dokáže vést efektivní vyučovací hodinu. Metodická příručka New English Adventure 1 je tedy vhodná pro začínající nezkušené učitele nebo pro učitele méně sebejisté. Vedle toho je metodická příručka vhodná také pro učitele, kteří nemají dostatek času vytvářet vlastní přípravy na vyučovací hodiny.

Podrobné přípravy na vyučovací hodiny nejsou jediným důvodem, proč si troufám tvrdit, že je metodická příručka vhodná pro začínající, nezkušené, popř. nesebejisté učitele. Dalším důvodem je její bohatý úvod, který učitele seznamuje s podobou a obsahem učebnice a s podobou, obsahem a funkcemi dalších didaktických prostředků doplňujících učebnici. Součástí úvodu je přehled lekcí obsahující přehled jejich cílového učiva, které je určeno k aktivnímu osvojení, pasivního učiva a učiva, jež se bude v lekci opakovat. Dalším prvkem úvodu jsou instrukce, kdy a jak přesně při výuce vybrané didaktické pomůcky využívat. Všechny tyto obecné informace jsou k nalezení na stranách A4-A6. Podrobnější informace o možnostech použití didaktických prostředků jsou zde: strana A10: práce s flashcards, word cards, plakáty a DVD; strana A16: práce s příběhy a příběhovými kartami; strany A17-A19: použití plakátů; strana A20: práce s DVD.

I náplň dalších stran pomáhá začínajícímu, nezkušenému, popř. nesebejistému učiteli zorientovat se v učebnici a celém kurzu New English Adventure. Strany A7-A9 obsahují informace o metodice kurzu – popisují cíle kurzu a průběh rozvíjení základních čtyř dovedností a obsahují informace o slovní zásobě a materiálech, které jsou určeny k opakování probraného učiva. Podrobně také informují o struktuře lekcí a o dílčích částech vyučovacích hodin.

Kromě základních informací o učebnici a doplňujících didaktických materiálech obsahuje metodická příručka odstavce, které mohou obohatit znalosti učitele a zdokonalit výuku. Strany A10-A12 charakterizují skupinu žáků, pro něž je kurz New English Adventure určen, tedy osmileté až devítileté děti, a zahrnují rady, kdy je vhodné při výuce používat mateřský jazyk a kdy jazyk anglický. Na těchto stranách lze nalézt také doporučení, jak při výuce cizí jazyk používat, aby se žáci necítili frustrovaní, když učitelé některé instrukce nerozumí, popř. čím doprovázet instrukce v angličtině, aby žákům porozumění nečinilo potíže. Jedna část strany A11 nabízí učitelé slovní zásobu, kterou může využívat v konkrétních fázích hodiny. Na stejné straně učitel najde také rady, jak žáky motivovat a udržet je motivované pro učení se anglickému jazyku. Strany A13 a A14 jsou zaměřeny na různé formy hodnocení, popisují, co a jak může učitel hodnotit.

Součástí úvodu je Resource bank (str. A21-A25) obsahující náměty na různé hry s flashcards, flashcards a word cards, loutkami, písněmi a také na hry ve skupinách. Resource bank obsahuje nápady na aktivity Total Physical Respond (dále jen TPR). Díky Resource bank nemusí učitel hry sám vymýšlet a zamýšlet se nad jejich vhodností.

Metodická příručka, kterou jsem měla k dispozici, byla psána anglickým jazykem. Toto může být pro začínající, méně sebejisté učitele nebo učitele s nedostatečnou znalostí anglického jazyka problém. Při pátrání po metodické příručce psané v češtině jsem bohužel nenašla žádný e-shop, který by ji v češtině nabízel.

2. Přípravy na vyučovací hodiny

Učivo obsažené v učebnici New English Adventure 1 je uspořádáno do 15 lekcí – jedné lekce předcházející používání učebnice, jedné lekce seznamovací, pěti lekcí vztahujících se k významným dnům (Halloween, Christmas, Pancake Day, Easter, May Day) a osmi klasických lekcí. Metodická příručka obsahuje přípravy na všechny vyučovací hodiny zmíněných lekcí.

Přípravy na čtyři vyučovací hodiny lekce, jež předchází užívání učebnic, nalezne uživatel metodické příručky v úvodu na stranách A26-A29. Seznamovací lekce je tvořena dvěma vyučovacími hodinami, jejich přípravy jsou na stranách 2 a 3. Přípravy na vyučovací hodiny klasických lekcí jsou k nalezení na stranách 4-67. Učivo klasických lekcí je vždy rozděleno do 8 vyučovacích hodin, které jsou ve všech lekcích uspořádány podobným způsobem. První tři vyučovací hodiny lekce se zaměřují na seznámení se s novým učivem a na jeho procvičování. V následujících hodinách, kdy už jsou žáci schopni aktivně používat nově získanou slovní zásobu, je učivo upevňováno. Přípravy k lekcím vztahujícím se k významným dnům se nacházejí na stranách 68-72. Cílem těchto hodin je především naučit žáky slovní zásobu spojenou s významnými dny.

Přípravy na první vyučovací hodiny klasických lekcí žáky prostřednictvím srozumitelných poslechů seznamují s novou slovní zásobou. Poslechová cvičení jsou v přípravě na první vyučovací hodiny lekce zpravidla zařazena tři a jsou seřazena následovně: listen and point, listen and repeat, listen and say. Současně s prezentací nového učiva je zde žákům představen také film (od Disney, nebo Disney/Pixar) a jeho postavy, které budou žáky celou lekcí provázet. Již v první hodině lekcí je žákům představena také nová struktura, která bude dále procvičována v následujících hodinách.

Náplní druhých vyučovacích hodin je představit žákům další slovní zásobu spojenou s tématem lekce a upevnit ji. Přípravy na druhé vyučovací hodiny lekcí jsou založeny na práci s písní, která slouží k upevnění slovní zásoby.

Úkolem příprav na třetí vyučovací hodiny je seznámit žáky se zbylou slovní zásobou lekcí. Přípravy proto nabízí cvičení na rozvoj komunikace, v nichž mohou žáci používat novou slovní zásobu a gramatickou strukturu v řízených dialogích.

Přípravy na čtvrté a šesté vyučovací hodiny lekcí se zaměřují na opakování nejdůležitějších slovíček a frází, které jsou součástí lekce. V těchto hodinách dochází k procvičení různých dovedností, zejména poslechu, mluvení a interakce. Součástí přípravy na čtvrté vyučovací hodiny je také slovní spojení či věta, které žáky upozorňují na výslovnost v angličtině a na zvuky anglického jazyka. Např. „*Write Five white vans. On the board and underline the letters as shown. Tell pupils that the letter for v is /v/ and the letter sound for w is /w/. Read out the sentence and have pupils repeat*” (Heath, Laskowska and Bogucka 2015, s. 55).

Cílem příprav na páté vyučovací hodiny je pomocí komiksu s Mickeyem Mousem a jeho kamarády procvičit a upevnit fráze, s nimiž se žáci v lekcích setkali. V příběhu se mohou vyskytovat také nová slovíčka či fráze, jejich počet je však omezen na minimum, aby nedošlo k potížím v porozumění příběhu.

Součástí příprav na sedmé vyučovací hodiny je realizace miniprojektu, který se týká učiva lekcí. Např. v 8. lekci s názvem *What's he wearing?* zaměřené na slovní zásobu týkající se oblečení je projekt následující: „*Choose and design your school uniform*“ (Heath, Laskowska and Bogucka 2015, s. 66). V druhé lekci s názvem *My family* nalezneme projekt: „*Make a family tree*“ (Heath, Laskowska and Bogucka 2015, s. 18).

Poslední vyučovací hodiny lekcí slouží jako shrnutí učiva lekce. Náplní příprav závěrečných hodin lekcí jsou aktivity zaměřené na poslech, čtení i psaní. Důležitou částí těchto hodin je sebehodnocení, díky kterému mohou žáci vyjádřit, co se naučili a ohodnotit svůj vlastní pokrok.

Již dříve podotýkám, že metodická příručka obsahuje přípravy na všechny vyučovací hodiny všech lekcí, a že jsou jednotlivé přípravy velmi podrobné. Před první aktivitou obsaženou v přípravě na vyučovací hodinu uživatel metodické příručky nalezne cíl hodiny, aktivní slovní zásobu, slovní zásobu či fráze k opakování, pasivní slovní zásobu a pomůcky, které bude učitel v průběhu vyučovací hodiny potřebovat.

Přípravy na první, druhé, třetí a sedmé vyučovací hodiny lekcí jsou tvořeny třemi hlavními částmi (v přípravě jsou vyznačeny modrou barvou), jedná se o zahájení lekce, prezentaci učiva a ukončení lekce. Zahájení lekce se skládá ze dvou až tří aktivit – pozdravu a 1-2 aktivit zaměřených na opakování slovíček z předchozích vyučovacích hodin nebo z předchozí lekce. Aktivity, které slouží k opakování slovíček se každou hodinu liší, nehrozí tedy, že by se vyučovací hodiny staly stereotypními. Součástí prezentace nového učiva je mnoho aktivit. Zpočátku jsou aktivity prováděny bez použití učebnice či pracovního sešitu, hojně jsou využívány flashcards. Následují aktivity v učebnici a poté také v pracovním sešitě, které jsou proloženy cvičeními TPR, např. „Assign a favourite thing from the song to each pupil. Then play the „Sing and respond“ game with the song (see: Resource Bank, page A23)“ (Heath, Laskowska and Bogucka 2015, s. 5). Část přípravy na vyučovací hodinu zabývající se prezentací nového učiva, vede učitele k uplatňování induktivního přístupu. Ukončení lekce je tvořeno třemi aktivitami – hrou na upevnění učiva, společným pokřikem *Goodbye!* a pozdravem a zamáváním.

Přípravy na čtvrté a šesté vyučovací hodiny lekcí jsou také tvořeny třemi částmi – zahájením lekce, opakováním učiva a ukončením lekce. Podoba zahájení a ukončení čtvrtých a šestých vyučovacích hodin lekcí je stejná jako u 1., 2., 3., a 7. vyučovacích hodin. Opakování je založeno na větším množství aktivit. Nejprve dochází k opakování učiva bez učebnice a pracovního sešitu, později je učivo opakováno pomocí cvičení v učebnici a v pracovním sešitě. Stejně jako v přípravách na předchozí vyučovací hodiny je mezi aktivitami v učebnici a pracovním sešitě vložena aktivita na TPR.

Cílem příprav na páté vyučovací hodiny lekcí je opakování učiva. Po zahájení těchto vyučovacích hodin lekcí je pozornost žáků směřována k příběhu, pomocí nějž si opětovně opakují učivo předešlých vyučovacích hodin. Po prohlédnutí obrázků příběhu v učebnici a předvídání děje dochází k poslechu příběhu. Následuje odpovídání na otázky související s příběhem a poté jsou žáci povzbuzováni k sehrání příběhu ve skupince. Před ukončením vyučovací hodiny plní žáci úkol v pracovním sešitě.

Závěrečné vyučovací hodiny lekcí se skládají ze zahájení hodiny, opakování učiva, sebehodnocení a ukončení hodiny. V závěru příprav uživatel metodické příručky najde doporučení zařadit do příští vyučovací hodiny pracovní list na hodnocení pokroku

žáků, pracovní list k opakování konkrétních lekcí, popř. test ke zjištění, množství a úrovně osvojeného učiva z konkrétních lekcí.

Součástí příprav na vyučovací hodiny všech lekcí jsou přepisy nahrávek, které doprovází danou hodinu. V popisech činností z pracovního sešitu se v přípravách na vyučovací hodiny nachází také správné řešení úloh. Řešení úloh z učebnice se v přípravách vyskytuje na zmenšených kopiích stran učebnice. Dalším prvkem příprav jsou informace, kdy je vhodné ve vyučovací hodině použít mateřský jazyk (v metodické příručce značen zkratkou L1). V závěru téměř každé přípravy na vyučovací hodinu je tip na extra aktivitu, kterou učitel může, v případě potřeby, začlenit do výuky. Extra aktivita není nabízena v přípravách na závěrečné hodiny lekcí. Každá příprava na vyučovací hodinu nabízí alespoň jednu aktivitu pro práci ve dvojici či ve skupině.

Metodická příručka vedle dříve zmíněných příprav obsahuje také čtyři přípravy na tzv. Poster Lesson, tedy vyučovací hodiny, jejichž centrem je plakát.

3. Rady pro překonání potíží

Metodická příručka neobsahuje žádné rady pro překonání potíží. Důvodem je pravděpodobně detailní zpracování příprav na vyučovací hodiny, které učiteli naplánují výuku z minuty na minutu a autorky proto nepředpokládají, že během výuky anglického jazyka podle příprav vznikne problém.

4. Uplatňovaný přístup při výuce anglického jazyka

Metodická příručka pomocí příprav na vyučovací hodiny vede učitele při prezentování nového učiva k uplatňování induktivního přístupu. Učitel je povzbuzován k používání cizího jazyka, používání mateřského jazyka je doporučováno pouze ve výjimečných situacích, např. k uvedení do kontextu dané situace, kdy žáci potřebují porozumět jaká situace je ztvárněna na obrázcích apod.

Nová slovní zásoba je žákům prezentována pomocí flashcards, učitel ukáže kartu, řekne slovíčko anglicky, žáci zopakují. Učení se novým slovíčkům probíhá vždy pouze za používání cizího jazyka. Instrukce v přípravách znějí například takto: „*Teach the new words with the flashcards for this lesson. Hold up a flashcard and say the word. Have pupils repeat*” (Heath, Laskowska and Bogucka 2015, s. 44).

Nejen slovní zásoba je prezentována pouze v angličtině. Také při výkladu nového gramatického učiva je učitel pobízen k používání anglického jazyka a využívání pantomimy nebo různých činů, pomocí kterých žáci snadněji pochopí význam fráze. „*Teach I can (jump) with actions and mimes. Point to the flashcards, say I can (jump) and do the action or mime. Have pupils repeat*” (Heath, Laskowska and Bogucka 2015, s. 36). Po představení nového učiva následují další aktivity zaměřené na dosažení rychlejšího porozumění a zapamatování si fráze. Aktivity jsou seřazeny v takovém pořadí, aby byli žáci schopni co nejdříve vyvodit, pochopit a zapamatovat si probírané pravidlo.

5. Materiály a rady pro hodnocení pokroku žáků

Celé dvě strany (A13-A14) v úvodu metodické příručky jsou věnovány hodnocení. Metodická příručka důkladně popisuje, co všechno může být hodnoceno, jak je možné hodnotit, popř. čeho se při hodnocení vyvarovat. Součástí textu zaměřeného na hodnocení jsou rady pro hodnocení mluvenou i psanou formou. Metodická příručka poskytuje rady, jak postupovat při průběžném hodnocení, závěrečném hodnocení a také při opravování chyb, kterých se žáci dopouštějí při mluvení v anglickém jazyce. Za důležitou součást hodnocení považuje metodická příručka také sebehodnocení žáků. Z toho důvodu obsahuje návrhy, pomocí jakých vět mohou žáci ohodnotit své znalosti a dovednosti. Metodická příručka dále informuje o výhodách sebehodnocení pro žáky a také o jeho výhodách pro učitele.

Součástí příprav na poslední vyučovací hodiny všech lekcí jsou instrukce na aktivitu zaměřenou na sebehodnocení. Aktivity na sebehodnocení se podle instrukcí v metodické příručce nacházejí v pracovním sešitě. V přípravách na poslední vyučovací hodiny lekcí jsou také odkazy na přesnou stranu metodické příručky, na níž se nachází kopírovatelné pracovní listy sloužící k průběžnému hodnocení pokroku žáků. Instrukce a klíč k těmto materiálům uživatel metodické příručky nalezne na stranách 76 a 77.

V závěru příprav na poslední vyučovací hodiny lekcí je odkaz na test, jehož cílem je zjistit pokrok žáků po ukončení dané lekce. Tyto testy však nejsou součástí metodické příručky, nýbrž tzv. Test book, která je součástí kurzu New English Adventure.

6. Doplnkové materiály, materiály ke kopírování, materiály on-line

Již dříve zmiňuji, že vedle příprav na vyučovací hodiny je součástí metodické příručky velmi obsáhlý úvod, který zahrnuje množství užitečných informací týkajících se komponentů kurzu New English Adventure, způsobu jejich použití, metodiky kurzu, způsobů hodnocení, věkové skupiny žáků, pro něž je kurz určen apod. Nedílnou součástí úvodu je tzv. Resource bank, která nabízí uživateli metodické příručky výpis her, které lze při výuce realizovat s vybranými didaktickými prostředky, např. flashcards.

Strany 73-94 metodické příručky obsahují kopírovatelné materiály. Jedná se o pracovní listy či vystřihovánky ke konkrétním hodinám konkrétních lekcí. Strany 76-78 přehledně a podrobně uživateli metodické příručky sdělují, jak by měly jednotlivé aktivity probíhat a jak by měl učitel aktivity uvést. Pro každou klasickou lekci je v této sekci metodické příručky připraven jeden pracovní list. Tyto pracovní listy mohou sloužit k průběžnému hodnocení pokroku žáků. Metodická příručka v přípravách na vyučovací hodiny učitele informuje o tom, kdy je vhodné kopírovatelný pracovní list použít.

Na stranách 95-98 jsou k nalezení čtyři kopírovatelné pracovní listy, které slouží k opakování dvou po sobě jdoucích lekcí. Metodická příručka v přípravě na závěrečnou vyučovací hodinu 2., 4., 6. a 8. lekce učitele upozorňuje na možnost jejich využití. Prostor stran 99-102 je vyhrazen pracovním listům při práci s DVD.

Již v úvodu metodická příručka uživatele informuje o doplňkových materiálech, které může najít na webových stránkách www.pearsonelt.com/newenglishadventure. Po zadání tohoto odkazu na internetu jsem mohla navštívit webové stránky, na nichž je představena řada učebnic New English Adventure a také všechny komponenty, které učebnice doprovázejí. Předpokládala jsem, že na webové stránce najdu extra materiály k výuce, popř. metodickou příručku, učebnici nebo pracovní sešit v digitální podobě. Bohužel žádný z těchto materiálů jsem nenašla, protože při kliknutí na odkazy v sekci *For your classroom*, se mi vždy otevřela stránka, která mě informovala, že není možné najít, co hledám.

Metodická příručka dále na straně A6 uživatele zve k navštívení webové stránky www.pearsonelt.com/primaryplace, která učitelům zdarma nabízí plakáty, metodické pokyny, kopírovatelné materiály a další pomůcky, které jsou užitečné při výuce anglického jazyka na prvním stupni ZŠ. Na výše uvedené webové stránce by měly být

k nalezení také bezplatné články informující učitele o nejnovějších trendech ve výuce angličtiny na ZŠ a také by stránka měla nabízet možnost profesního rozvoje prostřednictvím účasti na online školení. Po zadání adresy webové stránky na internet se mi otevřela stránka, která mě opět zaskočila sdělením, že stránka nemůže najít, co hledám. Dodatečné materiály slibované v metodické příručce jsem tedy bohužel nebyla schopná nalézt. Jelikož bylo v metodické příručce uvedeno, že se jedná o bezplatné materiály, považovala jsem za samozřejmé, že budou tyto materiály na webu volně dostupné bez vytváření účtu na stránce apod. Upřímně musím přiznat, že mě vyhledávání dodatečných materiálů velmi zklamalo. Pátrací akce po dodatečných materiálech mi zabrala téměř dvě odpoledne, a tak podle mě nevypadá efektivní práce. Za dvě odpoledne bych sama zvládla vytvořit několik extra materiálů vztahujících se k učivu lekcí.

Následně jsem navštívila webovou stránku venturesbooks.cz. Tato stránka informuje o materiálech pro výuku anglického jazyka nejen od vydavatelství Pearson. V Sekci pro učitele se nacházejí informace o existenci a možnosti využití extra materiálů, jako jsou české slovníčky, podklady pro školní výukové programy, doplňkové materiály apod. Tyto informace však doplňuje upozornění, že jsou extra materiály dostupné pouze po vytvoření uživatelského účtu na webové stránce.

V Sekci pro učitele se rovněž nachází Tipy do výuky, které nabízejí nápady na různé aktivity a projekty, nápady pro on-line výuku apod. V sekci Produkty jsou k nalezení tipy na hry v angličtině a možnosti digitálních produktů. Webová stránka informuje o možnosti účasti při on-line webinářích. Webináře jsou určeny pro učitele či lektory, kteří se chtějí dále vzdělávat a zlepšovat své lektorské schopnosti.

7. Klíč ke cvičením

V přípravách na vyučovací hodiny se nachází řešení cvičení z pracovního sešitu. Uživatel metodické příručky ho nalezne v přípravách vždy pod instrukcemi, které se vztahují k zadání a průběhu daného cvičení. Aktivity v pracovním sešitě jsou zaměřeny na rozvoj psaní. Rozvoj psaní je realizován pomocí vypracovávání doplňovacích cvičení. Metodická příručka obsahuje klíč ke všem doplňovacím cvičením z pracovního sešitu.

Dalším z prvků příprav na vyučovací hodiny je také klíč ke cvičením z učebnice. Cílem cvičení v učebnici je rozvíjet dovednost poslouchat s porozuměním a mluvit. Řešení úloh z učebnice se nachází na zmenšených stranách učebnice, které doplňují

přípravu. Správné odpovědi jsou na zmenšené straně učebnice vyznačeny/napsány červenou barvou.

Metodická příručka obsahuje také správné řešení cvičení z kopírovatelných pracovních listů sloužících k průběžnému hodnocení pokroku žáků zařazovaných na konce jednotlivých lekcí. Řešení ke všem těmto kopírovatelným listům najde uživatel metodické příručky na stranách 76 a 77.

8. Odkazy na strany v učebnici a pracovním sešitě

Nedílnou součástí příprav na vyučovací hodiny je zmenšená strana učebnice, k níž se příprava na vyučovací hodinu vztahuje. Díky její přítomnosti nemusí mít učitel při plánování výuky u sebe současně metodickou příručku a učebnici. Zmenšeniny stran pracovního sešitu přípravy na vyučovací hodiny neobsahují.

V přípravách na vyučovací hodiny najdeme také odkazy na jednotlivé strany učebnice i pracovního sešitu. Tato odkazování na konkrétní strany učebnice a pracovního sešitu jsou graficky zvýrazněna zeleným stínováním textu obsahující didaktický prostředek a jeho stranu. Barevné stínování textu napomáhá rychlé orientaci v přípravě na vyučovací hodinu. Pod informací o straně v učebnici/pracovním sešitě se nachází číslo cvičení. Číslo cvičení je taktéž zvýrazněno zelenou barvou. Přípravy na vyučovací hodiny obsahují také přepisy nahrávek k poslechu. Přepis nahrávek je označen zeleným rámečkem, v kterém se nachází tučným zeleným písmem napsané také číslo CD a číslo nahrávky, např. 1.24, tzn., CD číslo 1, nahrávka číslo 24.

9. Digitální podoba?

Metodická příručka doplňující učebnici New English Adventure 1 je dostupná také v digitální podobě. Je dostupná pro ty, jež jsou registrováni na webových stránkách venturesbooks.cz a mají nainstalovanou aplikaci ePanel.

8. Srovnání metodických příruček

Komu je metodická příručka určena?

Všechny analyzované metodické příručky jsou po obsahové stránce vhodné pro začínajícího, méně zkušeného, popř. nesebejistého učitele. Texty v metodických příručkách k učebnicím Angličtina pro 3. ročník základní školy, Chit Chat 1 a Happy Street 1 New Edition jsou v českém jazyce. Texty v New English Adventure 1 jsou psány jazykem anglickým. Z toho důvodu může být tato metodická příručka učitelem s nedostatečnými znalostmi anglického jazyka či učitelem nesebejistým považována za nevhodnou.

Součástí všech analyzovaných metodických příruček je Rámcový plán výuky a úvod. Rámcový plán výuky je tvořen přehledem lekcí a informuje učitele o jejich cílovém učivu, aktivní a pasivní zásobě, popř. zahrnuje pokyny učitele a výpis učiva, které bude v jednotlivých lekcích opakováno. Úvod učiteli jednak podává důležité informace o cílech, koncepci a struktuře učebnice, jednak o podobě, obsahu, funkcích a možnostech použití dalších didaktických materiálů doplňujících učebnici. Tyto složky učebnice umožňují začínajícímu, méně zkušenému či nesebejistému učiteli pracovat s učebnicí a doprovodnými didaktickými materiály správně a účelně. Součástí úvodu metodických příruček k učebnicím New English Adventure 1, Angličtina pro 3. ročník základní školy a Chit Chat 1 jsou odstavce, které mohou obohatit znalosti začínajícího či méně nezkušeného učitele a tím taky zdokonalit výuku anglického jazyka. Jedná se o odstavce charakterizující žáky mladšího školního věku, zdůvodňující postup rozvoje čtyř základních dovedností, hovořící o používání mateřského a cizího jazyka v průběhu vyučování či podávající informace o možnostech hodnocení a sebehodnocení žáků.

Analyzované metodické příručky obsahují přípravy na veškeré vyučovací hodiny. Metodické příručky k učebnici New English Adventure 1 a Chit Chat 1 kromě příprav na vyučovací hodiny obsahují doplňkové materiály (kopírovatelné pracovní listy či testy, náměty na různé hry a jiné aktivity). Přípravy na vyučovací hodiny pomáhají začínajícímu, méně zkušenému, či nesebejistému učiteli vést efektivní vyučovací hodiny, doplňkové materiály zaručují, že jejich prostřednictvím dochází k upevnění či procvičení konkrétního probíraného učiva.

Přípravy na vyučovací hodiny

Jak již dříve zmiňuju, všechny analyzované metodické příručky obsahují přípravy na všechny vyučovací hodiny klasických lekcí. Jelikož metodická příručka k učebnici New English Adventure 1 obsahuje jednu lekci předcházející období používání učebnice a pět lekcí vztahujících se k významným dnům (Halloween, Christmas, Pancake Day, Easter, May Day), obsahuje také přípravy na vyučovací hodiny těchto lekcí.

Přípravy na vyučovací hodiny v metodických příručkách k učebnicím New English Adventure 1, Chit Chat 1 a Happy Street 1 New Edition jsou velmi podrobné. Jejich první část učitele informuje o cíli vyučovací hodiny, jazykovém obsahu (aktivní a pasivní slovní zásobě), potřebných pomůckách, popř. o učivu, které se bude opakovat. Po úvodním shrnutí se v přípravách nachází seznam aktivit doplněný podrobným popisem jejich průběhu zahrnující promluvy učitele v angličtině. Uspořádání aktivit v přípravách směřuje k dosažení vzdělávacích cílů vyučovacích hodin. Metodická kniha pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy také obsahuje přípravy na všechny vyučovací hodiny klasických lekcí. V porovnání s přípravami z dříve zmiňovaných metodických příruček jsou některé přípravy v této metodické příručce méně podrobné. Navíc jednotlivé přípravy neobsahují užitečný souhrn obsahující cíl hodiny, jazykový obsah a výpis potřebných pomůcek. Souhrn je společný pro všechny hodiny celé lekce.

Součástí příprav na vyučovací hodiny v metodické příručce New English Adventure 1 jsou zmenšené kopie stránek učebnice. Metodická kniha pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy vedle zmenšených kopií stránek učebnice obsahuje také zmenšené kopie stránek pracovního sešitu. Ostatní analyzované metodické příručky obsahují pouze odkazy na strany, popř. cvičení učebnice a pracovního sešitu. Přípravy všech zmiňovaných metodických příruček obsahují odkazy na audionahrávky a jejich doslovné přepisy.

Na následující straně se vyjadřuji k uplatňování jakého přístupu při výuce anglického jazyka přípravy v metodických příručkách učitele vedou. Na straně 86 podrobněji hovořím o klíči ke cvičením obsaženém v přípravách.

Rady pro překonání potíží

Žádná z analyzovaných metodických příruček neobsahuje rady pro překonání potíží. Pravděpodobně ani jeden z autorů metodických příruček nepovažuje za

pravděpodobné, že se v průběhu vyučování podle příprav obsažených v metodické příručce potíže vyskytnou.

V metodických příručkách k učebnicím Angličtina pro 3. ročník základní školy a Happy street 1 New Edition se nachází doporučení pro učitele, např. jaká cvičení využívat k procvičování a kde je hledat, či zamyslet se nad možností upravení průběhu kurzu. Metodická kniha pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy obsahuje poznámky, které obohacují znalosti učitele.

Uplatňovaný přístup

Přípravy v metodických příručkách k učebnicím Happy Street 1 New Edition, Chit Chat 1 a New English Adventure 1 vedou učitele při prezentaci nového učiva vždy k uplatňování induktivního přístupu. Podporují učitele v používání anglického jazyka ve všech situacích, v nichž je to žádoucí a možné. Při představování nového učiva učitelům doporučují doprovázet anglický jazyk pantomimou, různými činy či obrázkovými kartami. Přípravy na vyučovací hodiny, v jejichž průběhu dochází k prezentaci nového učiva, obsahují aktivity ve sledu, který žákům umožňuje bez potíží vyvodit a pochopit pravidla.

Metodická kniha pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy v úvodu zmiňuje, že výklad gramatiky v učebnici, již metodická příručka doplňuje, je omezen na minimum z důvodu nedostatečných znalostí gramatiky žáků 3. ročníku v mateřském jazyce. Metodická příručka proto učitele vede k uplatňování induktivního přístupu při prezentování nového učiva podporováním učení se nápodobou a vyvozováním gramatických pravidel z opakovaných příkladů. Ve většině příprav na vyučovací hodiny lze při představování nového učiva spatřovat induktivní přístup, v ostatních se bohužel o induktivní přístup nejedná.

Materiály a rady pro hodnocení pokroku žáků

Tři ze čtyř analyzovaných metodických příruček ve svém úvodu obsahují rady týkající se hodnocení pokroku žáků. Nejpodrobnější informace ohledně hodnocení poskytuje metodická příručka New English Adventure 1. Zahrnuje informace, co a jakou formou může učitel hodnotit a čeho je vhodné se při hodnocení vyvarovat. Podrobně hovoří o možnostech průběžného a závěrečného hodnocení, sebehodnocení a opravování chyb. V metodické příručce Chit Chat 1 jsou náplní odstavců hovořících o hodnocení

především informace o druzích hodnocení – neformálním a formálním vyhodnocování učebního procesu, sebehodnocením a také o opravování chyb v mluvené angličtině. Metodická kniha Angličtina pro 3. ročník základní školy obsahuje pouze informace související s hodnocením úrovně osvojení řečových dovedností. Metodická příručka Happy Street 1 New Edition ve svém úvodu nenabízí žádné rady ohledně hodnocení. Přípravy na závěrečné vyučovací hodiny lekcí v této metodické příručce nabízí aktivitu zaměřenou na sebehodnocení. Sebehodnocení je jediná forma hodnocení, o které se metodická příručka zmiňuje.

Nejvyšší počet kopírovatelných materiálů k hodnocení obsahuje metodická příručka Chit Chat 1, konkrétně se jedná o 12 minutestů sloužících k průběžnému sledování pokroku žáků v oblasti čtení a psaní, 4 souhrnné testy sloužící k hodnocení pokroku žáků v oblasti čtení, psaní i poslechu a o kopírovatelný klasifikační list k zaznamenávání výkonu žáků v různých oblastech (poslechu, mluvení, čtení, psaní...). Kopírovatelné souhrnné testy sloužící k získání informací o znalostech, které žáci v průběhu lekcí nabyli, obsahuje také metodická příručka k učebnici Angličtina pro 3. ročník základní školy. Jde o šest testů prověřujících znalosti žáků skrz aktivity zaměřené na čtení a psaní. Taktéž v metodické příručce New English Adventure 1 nalezne její uživatel kopírovatelné pracovní listy k průběžnému hodnocení pokroku žáků. Tato metodická příručka ani metodická příručka Happy Street 1 New Edition neobsahují žádné souhrnné testy. New English Adventure 1 ale informuje svého uživatele o možnosti nalezení testů v tzv. Test book, která je součástí kurzu New English Adventure. Happy Street 1 New Edition se zase odkazuje na tzv. Evaluation book s 28 stranami testů.

Všechny analyzované metodické příručky považují za důležitou součást hodnocení také sebehodnocení. Obsahují proto rady a materiály týkající se sebehodnocení. Metodické příručky Angličtina pro 3. ročník základní školy a Chit Chat 1 nabádají učitele k podpoře žáků vytvářet si vlastní portfolia, která budou obsahovat jejich pracovní listy, výsledky jejich testů, vlastní vyjádření ke své práci a pokroku apod.

Metodické příručky informují o možnostech slovního hodnocení v průběhu různých aktivit. Součástí metodické příručky Chit Chat 1 je slovníček obsahující organizační pokyny ve třídě. Jedna sekce slovníčku zahrnuje pouze výrazy používané při hodnocení, např. Correct answer. Great! Excellent! apod. Rovněž v metodické příručce

New English Adventure 1 najde její uživatel na straně A11 slovníček, v němž je sekce *Words of praise*.

Doplňkové materiály, materiály ke kopírování, materiály on-line

Všechny z analyzovaných metodických příruček obsahují doplňkové materiály. Nejchudší na ně je metodická příručka k učebnici Angličtina pro 3. ročník základní školy. Obsahuje pouze anglicko-český slovníček pro učitele a šest kopírovatelných testů určených ke zjištění znalostí žáků. Mezi metodické příručky s méně bohatou škálou doplňkových materiálů se řadí také metodická příručka Happy Street 1 New Edition. Ta zahrnuje výpis her vhodných k doplnění výuky a anglicko-český slovníček. Jediné kopírovatelné materiály, jež nabízí, jsou šablony na výrobu masek. Nízký počet kopírovatelných materiálů v Happy Street 1 New Edition je dán tím, že součástí balíčku pro učitele je také tzv. Teacher's Resource Book, která kopírovatelné pracovní listy zahrnuje. Informace o Teacher's Resource Book a jejím obsahu jsou součástí úvodu metodické příručky. Metodická příručka Happy street 1 New Edition své uživatele navíc upozorňuje na existenci on-line materiálů, jež učebnici doplňují (viz strana 54).

Nabídka doplňkových materiálů zbývajících dvou metodických příruček je bohatší. Metodické příručky Chit Chat 1 a New English Adventure 1 pojímají zásobník různých her, Chit Chat 1 navíc obsahuje také obrázkový slovník s aktivitami pro jednotlivé lekce. Mezi kopírovatelné materiály lze u metodické příručky k New English Adventure 1 zmínit kopírovatelné pracovní listy sloužící k opakování učiva a k průběžnému hodnocení pokroku žáků a také kopírovatelné pracovní listy pro práci s DVD. Metodická příručka Chit Chat 1 obsahuje různé kopírovatelné testy sloužící k monitorování pokroku žáků, kopírovatelný klasifikační list pro učitele, kopírovatelný pracovní list pro každou lekci či kopírovatelné obrázkové karty.

Metodická příručka Chit Chat 1 odkazuje na velké množství on-line materiálů ke stažení zdarma, jež doplňují učebnici. On-line materiály je velice jednoduché vyhledat. Informace o on-line materiálech k učebnici Chit Chat 1 se nacházejí v této práci na straně 62. Metodická příručka k učebnici New English Adventure 1 rovněž upozorňuje na on-line materiály doprovázející učebnici (viz strany 78-79).

Klíč ke cvičením

Součástí většiny analyzovaných metodických příruček je klíč ke všem doplňovacím či poslechovým cvičením z pracovního sešitu i učebnice (pokud učebnice taková cvičení obsahuje). V případě, že metodické příručky obsahují kopírovatelné pracovní listy či kopírovatelné testy, je jejich součástí i správné řešení úloh z těchto materiálů. Klíč obsahují metodické příručky Chit Chat 1, Angličtina pro 3. ročník základní školy a New English Adventure 1. V metodické příručce Happy Street 1 New Edition klíč zcela chybí.

Odkazy na strany v učebnici a pracovním sešitě

Odkazování na konkrétní strany, popř. cvičení v učebnici a pracovním sešitě je v přípravách na vyučovací hodiny přehledné ve všech analyzovaných metodických příručkách. Součástí příprav, jež obsahuje metodická příručka k učebnici Angličtina pro 3. ročník základní školy, jsou nejen vytučněné odkazy na konkrétní stránky a cvičení učebnice a pracovního sešitu, ale také zmenšené kopie stránek těchto didaktických materiálů. Vedle zeleně podbarvených odkazů na strany učebnice a pracovního sešitu a na jednotlivá cvičení v nich obsahuje zmenšené kopie stránek učebnice také metodická příručka New English Adventure 1.

Metodické příručky Chit Chat 1 a Happy Street 1 New Edition zmenšené stránky neobsahují. Metodická příručka Happy Street 1 New Edition zahrnuje odkazy na stránky konkrétního didaktického materiálu (pracovního sešitu, učebnice nebo tzv. Teacher's Resource Booku) v podobě obrázku knížky, do něž je vepsána zkratka PS, Uč nebo TRB. Tato zkratka je doplněna číslem stránky. Jelikož nemá učebnice na jednotlivých stránkách očíslovaná cvičení, neobsahuje obrázek knížky čísla cvičení. Z popisu činnosti pod obrázkem knížky s číslem strany se uživatel metodické příručky dozví, ke které části strany učebnice/pracovního sešitu se instrukce vztahují. Metodická příručka Chit Chat 1 je na tom velmi podobně, součástí jejích příprav na vyučovací hodiny jsou vytučněné odkazy na strany učebnice a pracovního sešitu.

Vedle odkazů na strany a cvičení učebnice/pracovního sešitu se ve všech metodických příručkách nachází také dobře viditelné odkazy na čísla audio nahrávek doprovázejících vyučovací hodinu.

Digitální podoba

V digitální podobě je po registraci na příslušné webové stránce a po stažení aplikace ePanel dostupná metodická příručka doplňující učebnici New English Adventure

1. Ostatní analyzované metodické příručky v digitální podobě nejsou.

9. Kvalita metodických příruček a jejich vhodnost pro používání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ

Při posuzování kvality metodických příruček, jsem se zaměřila na to, zda analyzované metodické příručky umožňují učitelům co nejlépe využívat učebnici, již doplňují. Současně jsem se zabývala tím, zda podle nich mohou pracovat i učitelé začínající, popř. méně zkušení.

Všechny analyzované metodické příručky jsou zpracovány tak, aby učitele, a to i začínajícího či méně zkušeného, vedly k co nejefektivnějšímu využívání učebnice, již doplňují. Součástí všech analyzovaných metodických příruček jsou přípravy na všechny vyučovací hodiny. Tyto přípravy obsahují seznamy různorodých aktivit a popisy jejich průběhu. Uspořádání aktivit v přípravách směřuje k dosažení vzdělávacích cílů vyučovacích hodin. O cílech vyučovacích hodin téměř všechny metodické příručky, kromě Angličtiny pro 3. ročník základní školy, informují v samém začátku přípravy. Metodické příručky Chit Chat 1, Angličtina pro 3. ročník základní školy a New English Adventure 1 navíc obsahují doplňkové materiály, materiály pro kopírování (pracovní listy a testy) a klíč ke cvičením z učebnice, popř. pracovního sešitu. Metodická příručka Happy Street 1 New Edition materiály ke kopírování sice neobsahuje, doplňují ji však informace, kde je lze nalézt. Happy Street 1 New Edition neobsahuje správná řešení úloh z učebnice ani pracovního sešitu. Navzdory absenci kopírovatelných materiálů a klíče ke cvičením v metodické příručce Happy Street 1 New Edition, vnímám tuto metodickou příručku, stejně jako ostatní analyzované metodické příručky, jako kvalitní.

Vhodnost/nevhodnost metodických příruček jsem posuzovala podle míry respektování vývojových zvláštností a potřeb žáků ve 3. ročníku ZŠ. Při analýzách metodických příruček jsem došla k závěru, že tři ze čtyř metodických příruček jsou vhodné k používání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ. Jedná se o metodické příručky Happy Street 1 New Edition, Chit Chat 1 a New English Adventure 1. Tyto metodické příručky obsahují přípravy na vyučovací hodiny, které vedou učitele k uplatňování induktivního přístupu při představování nového učiva. Z kapitoly hovořící o přístupech ve výuce anglického jazyka a z kapitoly charakterizující žáky 3. ročníku ZŠ vyplývá, že jediný vhodný přístup uplatňovaný při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ je přístup induktivní. Vedle vedení učitele k uplatňování induktivního přístupu při výuce obsahují přípravy na vyučovací hodiny, všech výše zmíněných metodických

příruček, bohatou nabídku pestrých aktivit. Aktivity se v přípravách na jednotlivé vyučovací hodiny střídají po kratších časových úsecích, což žákům usnadňuje udržet pozornost v průběhu hodiny. Součástí příprav jsou i takové aktivity, které žáky aktivizují (hry, písně, říkanky). Aktivity v přípravách na vyučovací hodiny také nabízí práci v různých organizačních formách, zejména práci ve dvojicích, popř. ve skupině.

Z důvodu, že Metodická kniha pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy vede učitele v některých přípravách k uplatňování deduktivního přístupu při prezentaci nového učiva, shledávám tuto metodickou příručku jako méně vhodnou pro výuku angličtiny ve 3. ročníku ZŠ.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat metodické příručky doplňující učebnice anglického jazyka pro výuku angličtiny na 1. stupni ZŠ a zjistit, zda jsou kvalitní a vhodné k používání při výuce na 1. stupni ZŠ. Dalším cílem práce bylo vytvořit porovnání analyzovaných metodických příruček, které by pomohlo učitelům, již zpracování metodické příručky považují za kritérium ovlivňující výběr učebnice anglického jazyka, s výběrem správné učebnice. Z důvodu povinného zahajování výuky cizího jazyka ve 3. ročníku ZŠ a z důvodu existence navazujících dílů na většinu učebnic anglického jazyka pro 3. ročník, jsem analyzovala čtyři metodické příručky doplňující pouze učebnice anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ.

Díky analýzám metodických příruček se mi podařilo zjistit, že jsou všechny analyzované metodické příručky kvalitní. Metodické příručky Happy Street 1 New Edition, Chit Chat 1 a New English Adventure 1 jsou rovněž vhodné pro používání při výuce anglického jazyka ve 3. ročníku ZŠ.

Na základě devíti bodů stanovených v praktické části jsem vytvořila porovnání analyzovaných metodických příruček. Došla jsem k závěrům, že:

1. všechny analyzované metodické příručky jsou vhodné i pro učitele začínající, či méně zkušené,
2. všechny metodické příručky obsahují přípravy na všechny vyučovací hodiny, do nichž je učivo učebnice rozděleno,
3. žádná z metodických příruček neobsahuje rady pro překonání potíží, které by se mohly vyskytnout v průběhu vyučovací hodiny,
4. všechny metodické příručky, kromě Metodické knihy pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy, vedou učitele v přípravách na vyučovací hodiny při prezentaci nového učiva vždy k uplatňování induktivního přístupu,
5. nejpodrobnější rady a nejvíce materiálů pro hodnocení pokroku žáků obsahují metodické příručky New English Adventure a Chit Chat 1. Metodická kniha pro učitele Angličtina pro 3. ročník základní školy materiály pro hodnocení zahrnuje, rady ohledně hodnocení však obsahuje v minimálním množství. Součástí metodické příručky Happy Street 1 New Edition nejsou žádné materiály pro hodnocení, rady ohledně hodnocení obsažené v metodické příručce se týkají

pouze sebehodnocení. Happy Street 1 New Edition uživatele odkazuje do tzv. Evaluation book.

6. bohaté na doplňkové materiály jsou metodické příručky Chit Chat 1 a New English Adventure. Tyto metodické příručky obsahují jak doplňkové materiály (zásobník her, slovníček), tak kopírovatelné pracovní listy. Rovněž odkazují na on-line materiály ke stažení zdarma, které se vztahují k učebnicím, jež metodické příručky doplňují. Angličtina pro 3. ročník základní školy je na doplňkové materiály nejchudší. Také Happy Street 1 New Edition neobsahuje mnoho doplňkových a kopírovatelných materiálů. Důvodem je existence tzv. Teacher's Resource book, která tyto materiály obsahuje. Součástí metodické příručky Happy Street 1 New Edition jsou odkazy na on-line materiály, jež lze při výuce angličtiny podle učebnice Happy Street 1 New Edition využít.
7. klíč ke cvičením z učebnice/pracovního sešitu i testům nabízejí všechny metodické příručky vyjma Happy Street 1 New Edition,
8. odkazování na strany/cvičení učebnice/pracovního sešitu a na čísla nahrávek je ve všech metodických příručkách velice přehledné a přesné. Součástí příprav na vyučovací hodiny v metodické příručce Angličtina pro 3. ročník základní školy jsou zmenšené kopie stránek učebnice i pracovního sešitu. Přípravy v New English Adventure obsahují zmenšené kopie stránek učebnice.
9. pouze metodická příručka New English Adventure existuje v digitální podobě.

Z důvodu omezené doby platnosti schvalovacích doložek analyzovaných metodických příruček je zřejmé, že diplomová práce bude aktuální pouze několik málo let. Z důvodu nižšího počtu analyzovaných metodických příruček z velkého množství příruček doplňujících učebnice angličtiny pro 3. ročník ZŠ dostupných na českém trhu bude diplomová práce nápomocná užšímu počtu učitelů pátrajících po vhodné učebnici anglického jazyka pro 3. ročník ZŠ.

Summary

In the Czech Republic, teaching foreign language is by law commenced in the third grade of primary school. Although pupils are allowed to choose freely which language they want to learn, the majority of pupils choose English. Because of the large number of pupils that choose English as their first foreign language and because the knowledge of foreign languages opens the door to the world, it is necessary to maintain quality in English language teaching and ensure that teaching aims are met. A textbook is one of the didactic materials which, by means of its content, helps the teacher realise these aims. Due to the excessive amount of English language textbooks targeted on the same year group available on the Czech market, choosing a suitable English language textbook becomes an uneasy task.

When choosing a textbook, it is desirable to create a list of criteria according to which the textbook will be evaluated and chosen. Initially, it is necessary to consider whether the aims of the textbook correspond with the aims set out in curricular documents and whether the textbook is suited to the teaching situation for which it will be used. The list of other criteria depends on the priorities and interests of the teacher. The teacher's book contains practical guidelines on how to optimally use the textbook it supplements, therefore its quality can, for a new or a less experienced teacher, be an important criterion for selecting a textbook.

The first aim of the diploma thesis was to analyse selected teacher's books supplementing English language textbooks and ascertain whether they are of quality and whether they are suitable for use in English language teaching in primary school. At first, my intention was to analyse teacher's books supplementing English language textbooks for different grades of primary school. Having learned that most English language textbooks exist in comprehensive sets, within which all the textbooks have been made according to a unified concept and their parts follow one another, I decided to analyse only selected teacher's books supplementing English language textbooks for the third grade of primary school. The aim of the analyses was therefore to ascertain whether they are of quality and whether they are suitable for teaching English in the third grade of primary school.

Teacher's books for analysis have been selected based on a questionnaire survey, in which 46 teachers teaching English language in the third grade of primary school participated. The aim of the questionnaire survey was to ascertain which English language textbooks for the third grade of primary school are most used in practice. The selection of teacher's book for the analysis was also influenced by whether the textbook obtained Ministry of School, Youth and Sport approval clause and which publish company produced the textbook. The selection of teacher's books to be analysed was comprised of the teacher's books supplementing the textbooks Happy Street 1 New Editon, Chit Chat 1, Angličtina pro 3. ročník základní školy and New English Adventure.

Another aim of the diploma thesis was to create on the basis of the analyses a comparison of the teacher's books that would assist those teachers striving to choose a textbook according to the concept of the teacher's book to choose a suitable English language textbook.

The diploma thesis consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part is comprised of 5 chapters. The first chapter deals with the characteristics of young English learners, the second chapter describes the two approaches applied in English language teaching – deductive and inductive. The third chapter contains characteristics of the curricular documents that influence the form of the didactic materials used for English language teaching. The chapter mentions the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the Framework Educational Programme for Elementary Education. The fourth chapter focuses on the didactic materials used for English language teaching, closely concentrates on the textbook, its functions, the supplementing didactic materials and the selection process. In the last chapter the teacher's book is viewed as one of the criteria for selecting an English textbook and mention which aspects of a teacher's book are advisable to consider.

In the practical part I analysed four teacher's books supplementing English language textbooks for the third grade of primary school. The analyses were performed based on 9 aspects:

- Who is capable of using the teacher's book, a new or a skilled teacher?
- Are there outline plans for each lesson?
- Is there some advice how to overcome learning difficulties?
- Which teaching approach does it support?

- Are there any recommendations on how to assess pupils' progress? Are there regular progress tests?
- Are there additional materials, materials for copying or references to on-line materials?
- Are keys to exercises provided?
- Does the teacher's book refer to the corresponding pages and activities in textbook/workbook?
- Is the teacher's book available in an on-line form?

The quality of the teacher's books was assessed based on whether they lead to the most effective use of the textbooks they supplement. All the teacher's books include plans for all the lessons that are comprised in the textbook. These plans guidelines include lists of various activities and instructions on how to conduct them. The arrangement of the activities leads towards reaching the educational aim of the lesson. In addition, The Chit Chat 1, Angličtina pro 3 ročník základní školy and New English Adventure 1 teacher's books include supplementary materials, photocopiable materials and the key to exercises in the textbook or, if applicable, the workbook. The Happy Street 1 New Edition includes neither photocopiable materials nor the key to exercises in the textbook/workbook. However, it does at least contain the information where can the photocopiable materials and the key to exercises be found. Based on the above mentioned information, I concluded that all the analysed teacher's books are of quality.

When writing the chapters of the theoretical part I learned what the developmental particularities and needs of young English learners are. I came to the conclusion that the only suitable approach applied for English language teaching in the third grade of primary school is the inductive approach. Unfortunately, some of the lesson plans contained in the Angličtina pro 3. ročník základní školy teacher's book do not lead the teacher to apply the inductive approach when introducing new content. I therefore consider this teacher's book less suitable for the use in English language teaching in the third grade of primary school. The plans in the other teacher's books in all cases lead to the application of the inductive approach. I consider the other teacher's book suitable for English language teaching in the third grade of primary school.

Bibliografie:

BETÁKOVÁ, Lucie, Eva HOMOLOVÁ a Milena ŠTULRAJTEROVÁ. *Moderní didaktika anglického jazyka v otázkách a odpovědích*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-486-7.

CUNNINGSWORTH, Alan. *Choosing your coursebook*. 1. vydání. Oxford: Heinemann, 1995. ISBN 0 435 24058 7.

ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998. ISBN 80-85839-24-5.

DANČÁK, Břetislav, Petr FIALA a Vít HLOUŠEK. *Evropeizace: Nové téma politologického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita: Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3865-9.

ERIKSON, Erik H. *Childhood and society*. New York: Norton, 1963. In VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

FREUD, Sigmund. *Vybrané spisy*. Praha: Naše vojsko, 1991. In VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

HENDRICH, Josef a kol. *Didaktika cizích jazyků*. 1. vydání. Praha: SPN, 1988.

HARMER, Jeremy. *The practice of English Language Teaching*. 5. edition. Harlow: Pearson, 2015. ISBN 978 1 4479 8025 4.

LAMBERT, Viv a Anne WORRALL. *New English Adventure: Pupil's Book Level 1*. Harlow: Pearson, 2015. ISBN 978-1-4479-9984-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LÍŠKAŘ, Čestmír. *Formy a prostředky vyučování cizím jazykům*. Praha: SPN, 1982. ISBN 17-125-81.

LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 231 s.

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0210-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994. In VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7.

PRŮCHA, Jan. *Vzdělání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

Rada Evropy. *Výběr smluv Rady Evropy*. Praha: Prospektrum, 2001. ISBN 80-7175-103-0.

SHIPTON, Paul. *Chit Chat 1: Class book*. Oxford: Oxford, 2019. ISBN 978 0 19 437826 0.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky: Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. 2. české vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1425-2.

THORNBURY, Scott. *How to teach grammar*. Harlow: Pearson, 1999. ISBN 0582 339324.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

ZAHÁLKOVÁ, Marie. *Angličtina pro 3. ročník základní školy*. 2. vydání – dotisk. Praha: SPN, 2016. ISBN 978-80-7235-525-9.

Metodické příručky analyzované v praktické části:

HEATH, Jennifer, Wioleta LASKOWSKA a Mariola BOGUČKA. *New English Adventure: Teacher's book Level 1*. Harlow: Pearson, 2015. ISBN 978-1-4479-4897-1.

ROBERTS, Lorena. *Happy Street 1 New Edition: Metodická příručka*. Přeložila Z. HANTINGEROVÁ a D. HURTOVÁ. Oxford: Oxford University Press, 2017. ISBN 978 0 19 475110 0.

SHIPTON, Paul a Coralyn BRADSHAW. *Chit Chat 1: Metodická příručka*. Přeložila Z. HANTINGEROVÁ a D. HURTOVÁ. Oxford: Oxford University Press, 2019. ISBN 978 0 19 437833 8.

ZAHÁLKOVÁ, Marie. *Angličtina pro 3. ročník základní školy: Metodická kniha pro učitele*. Praha: SPN, 2006. ISBN 80-7235-334-9.

Internetové zdroje:

DOSTÁL, Jiří. *Učební pomůcky a zásada názornosti* [online]. Olomouc: Votobia, 2008 [cit. 2021-06-07]. ISBN 978-80-7409-003-5. Dostupné z: http://mict.upol.cz/ucebni_pomucky_a_zasada_nazornosti.pdf

PETER, Gavora. *Úvod do pedagogického výzkumu* [online]. Brno: Paido, 2000 [cit. 2021-7-3]. ISBN 80-85931-79-6. Dostupné z: <https://docplayer.cz/46262871-Uvod-do-pedagogickeho-vyzkumu-peter-gavora.html>

MŠMT. *RVP ZV_2017_červen.pdf* [online]. Praha: MŠMT, 2017-09-15. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/43792/>

MŠMT. *Seznam_ZŠ_2020-11-11 web.xlsx* [online]. Praha: MŠMT, 2020-11-11. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54297>

MŠMT. *Seznam_ZŠ_2021-04-01 web.xlsx* [online]. Praha: MŠMT, 2021-04-18. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/55226>

MŠMT. Schvalovací doložky učebnic: *Směrnice náměstka ministra pro vzdělávání ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek k učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic: Směrnice.doc* [online]. Praha: MŠMT, 2013-9-30. [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/schvalovaci-dolozky-ucebnic>

New English Adventure | Pearson English [online] [cit. 2021-05-21]. Dostupné z: <https://www.pearson.com/english/catalogue/primary/new-english-adventure.html>

Oxford University Press [online]. Oxford University Press, 2015 [cit. 2021-04-09].

Dostupné z:

https://elt.oup.com/general_content/cz/kestazeni/chitchat?cc=sk&selLanguage=sk

Ventures books [online]. [cit. 2021-07-01]. Dostupné z:

<https://www.venturesbooks.cz/sekce-pro-ucitele/extra-materialy>